

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

De, 43.

DOMINICI BAUDI
ORATIONES,
QUÆ EXSTANT *ant*
OMNES,

Ex Bibliotheca *EL 1424*

JANI RUTGERSI,
SEXTA EDITIO
seriò emendata.

*Cum Gratia & Privilegio Serenissimi
Electoris Saxonie.*

Impensis Eliæ Rehefeldii, Bibliopol.
Lipsiensis.

M. DC. XXXV.

PRÆFATIO

in Orat. ad Studiosos Leidenfes.

V. C. ERYCIO PUTEANO

IANUS RUTGERSIUS

amiciffimam S. D.

Accidit ante biennium,
quod nec tu quidem
ignoras V. Cl., ut infe-
lici ic̄tu ornatiffimus
juvenis Affuery Horn-
hovius conciderit. Is casus, quia
commilito noster Hornhovius, &
Academiae pars fuerat, non medio-
criter animos studiosorū moverat.
Pofcebatur reus pertinaci omnium
studio ad supplicium, ut manes de-
functi placaret, atq; ita exiguis fan-
guis, ut ille ait, invidiofa folatia da-
ret. Id verò negotium quia lentiùs
procedere videbatur, quàm ardor

A a 2

juven-

juventutis postulabat, omnia turbis
fervere, Professores explori, in sca-
mna sævitum, Academia clausa, &
quæ præterea impetus fervidorum
cordium in his talibus dictare solet.
In hoc Academiae statu, quia intem-
pestivi silentii nullus usus videbatur,
statuit V. Cl. Dominicus Baudius
eam medicinam adhibere, quâ ex-
ulceratas mentes ad sanitatem re-
vocari gravissimus auctor Æschylus
existimabat. Itaque utilissimo con-
silio hanc Orationem meditatus est,
quâ turbatis animis obviam iret, ac
inconsultas mentes ad meliora cõ-
silia reduceret. Nec tam generoso
viri, Reip. amantis, & quod in hoc
casu caput erat, facundissimi, consi-
lio successus defuisset, nisi per eos
stetisset, qui aliorum virtutes ex suâ
imbecillitate metiebantur. Existi-
mabant nimirum, ejus viri facundi-
am id impetrare non posse, quod illi
frustrâ

frustrà fortassè tentassent. Ita quum
de suis viribus desperarent, dubita-
bant de alienis. Ergò ad tempus sup-
pressa Oratio delituit: atq; etiam-
num lateret, si rigido auctoris pro-
posito obsecutus essem. Sed quum
in manus nostras tam illustre Elo-
quentiæ monumētum venisset, no-
luimus id invidere posteritati. Exi-
gente identidem, dum hîc erat, edi-
tionem magno illo Præsîde Petro
Ianninio, Christianissimi Regis ad
nos Legato. Neque defugiet au-
toritatem nobilissimus, & famâ
meritisq; ingens vir Hippolytus à
Collibus, Palatini Senatûs Princeps.
Accedebant Manliana Josephi Sca-
ligeri imperia, cuj9 nuper divinam,
& ut cum illo dicam, per omnia Di-
is immortalibus, quàm hominibus,
similiorem mētē celestium Deo-
rum concilium in sedib9 immorta-
litate dedicavit. Sed neque urgere

desistebat P. Scriverius noster, cujus
incomparabilem candorem, cum
pari eruditione conjunctum, agno-
scet & venerabitur posteritas. Quic-
quid autem hujus munusculi est, ti-
bi mittere volui, præstantissime Pu-
teane, ut adfectûs & studii mei erga
te exstaret qualecunque monumē-
tum. Tum quòd similes, & non dis-
simili fonte derivatos, tumultus a-
pud vos exarsisse recens memini-
mus. Vale, ex Musæo meo. Scribe-
bam raptim Lugduni Batavorum.

Kal. Novembris, Anno Dio-
nyl. c l o l o c i x.

PRÆ-

PRÆFATIO
DOM. BAUDII
AD CURATORES ACAD.
LEIDENSIS.

Habetis hic, amplissimi
Viri, Orationem, quâ se-
dare turbas conatus sum,
Et revocare ad meliora
consilia exulceratas mē-
tes studiosorū, quos equidem haud pau-
cis in reb. modestiæ parū memores fu-
isse confiteor, Et multa fecisse præter de-
corum inficiari non possum. Sed Et illud
planè persuasum habeo, eos vel lubrico
ætatis, vel prævalido Et inconsulto im-
petu, vel opinione falsâ laudis aut ima-
ginariâ specie libertatis, in hanc licen-
tiam efferbuisse, non deliberato medita-
toq; malitiæ proposito. Quocirca quum
in Academico Senatu sententiæ nostri
Ordinis exquirerentur, ut hic motus
componi possent, Et nonnulli asperiorib9
remediis rem gerendam esse censerent,

A a 4

ego

ego semper autor fui, ut vocis eloquio
juventus oblita pudoris & verecundia
comiter reduceretur in viam; & ad id
officii munus obeundum meam operam
publicis usibus devovi. Nocere nimium
rigorem, & severioribus remediis id ef-
fectum iri, ut huic florentissimo Athē-
neo vastitas & solitudo inducatur. La-
sivisse potius, quam sevisse improvi-
dos adolescentes, & quamvis à discipli-
nā vehementer deerratum sit, nihil ta-
men admissum, quod non facile cadat in
eam etatem, quum animi agrotent, &
in fermento sint, non posse reperiri huic
morbo remedium oportunius ac presen-
tius, quam sermones aptos temperandis
animorum affectibus. Quippe

Ægræ medela mentis est oratio.

Ita tamen, ut vitiis non sit assentandum
aut connivendum. Hanc moderationem
utrum fecutus sim, vel ex hâc oratione
nostrâ cuius liquebit, in quâ juvandi
utilitatē prætulî cura placendi. Quan-
quam

quam apud rectas mentes hæc duo se-
jungi non oportet, sed par est eadem
placere, quæ profunt. Mea sic est ratio,
& sic animum induco meum, eos, qui le-
viter se viunt, magis sapere, & pro pec-
cato magno paululum supplicii satis esse
Patri. Patrio enim ritu & affectu dili-
go studiosam juventutem, & ab eâ me
vicissim observari pluribus experimentis
cognovi. Quod ego bonum in præcipuâ
parte felicitatis deputo; quando qui-
dem non obsequio, nec adulandi artifi-
cio, per cuniculos irrepsi in eorum bene-
volentiam, sed bonis artibus, & forti-
ter amando amorem mihi paravi. Si
quis est, qui utilius aut generosius consi-
lium dare possit, libenter ibo pedibus in e-
jus sententiam. Verum, si incicures be-
stia cultu mansuescunt, si pectoris gene-
rosi pullus ingenio humanitatis docetur
exuere feritatem, &

— blandis gaudere magistri
Laudibus, & plausæ sonitum cervicis amare;

A a s

Cur

Cur non etiam liberali modo tractentur
liberalium juvenum corda, quos cæca,
intemperies, non tamen impia nec scele-
rata nocendi cupiditas, abripuit extra
gyrum officii & inculpatæ rationis? In-
terim volens acquiesco decretis pluri-
um, qui diverso calle tamen ad eundem
finem tendunt, nimirum ad supremam
illam legem publicæ utilitatis. Illud ta-
men ex animo letor & glorior, meam
sententiam illustrissimo viro, Josepbo
Scaligero, mirum in modum placuisse,
cujus judicium mihi est instar amplissi-
mi theatri. Superest, clarissimi viri, ut
vos submissè rogem, ne arrogantius à
me factum esse judicetis, quòd non exti-
muerim tam levidense munus tam gra-
vibus viris inscribere. Quos enim ma-
gis idoneos potui adoptare patronos,
quàm eos, quibus commissa est dignitas
& incolumitas hujus Academia, cujus
haud infima pars censemur, nec ulli
mortalium concedimus, ut eam salvam
& or-

Et ornatissimam esse malit? Fieri potest vitio humana infirmitatis, ut aberrarem à rectè consulendo, voluntate autem, fide Et libertate sentiendi nunquam ab utilitate communi dissidebo. Cujus animi mei specimen erit hoc exile munusculum, quod ut in optimam partem accipiatis, etiam atque etiam vos obtestor. Ita vobis Et huic inclyto Lycéo, cui Curatores dati estis, omnia prosperè, feliciter, Et ex voto contingant. Datum Lugduni Batavorum, III. Kal. Martias, clo lcc viii.

Index

*Index Orationum, quae hoc volumine
continentur.*

- I. **A**D Studiosos Leidenses, ob eadem com-
militonis tumultuantes.
- II. Funebri, dicta honori & memoriae ma-
ximi virorum Josephi Justi Scaligeri.
- III. Ad Sereniss. Principem Elizabetham An-
gliae, &c. Reginam, cum Responſione Re-
ginae, & Replicatione Baudii.
- IV. Ad Sereniss. & Potentiss. Principem Ja-
cobum, Magnae Britanniae &c. Regem.
- V. Dissertatio de Induciis Belli Belgici, edi-
ta sub nomine **LATINI PAGATI**.
- VI. Oratio sub Personâ Illustriss. Belgii Or-
dinum ad Potentiss. Britanniae Regem
Jacobum I. De non ineundo foedere cum
Hispano.
- VII. Cùm auspicaretur interpretari Panegy-
ricum Plinii.
- VIII. Hortatio ad amplectendas belli Belgici
inducias, edita sub nomine **JULIANI
ROSBECII**.

Epistole dedicatorie Orattonibus praefixae.

I.

DOM. BAUDI V. C.

ORATIO

I.

Ad Studiosos Leidenses, ob eadem commilitonum tumultuantes.

AGNIFICE RECTOR,
 nobilitatis & literarum ingens columnen, Josephæ Scalliger, maximo parente digna progenies, generosi Barones, Clarissimi Professores, honorandi Collegæ, viri doctrinâ & virtute præstantes, vos ô lectissimi adolescentes, ad quos præcipuè sermo meus dirigitur, erudita, studiosorum corona, propago generis, spes posterorum, flos & soboles ingenuæ juventutis, seminarium Reipub. pectora generosa, & ad laudem ac decus nata: præbere quæso mihi mentes atq; aures placidas, dum ea dicendo contexam, quæ summè faciunt ad utilitatem, famam, existimationem & dignitatem vestram. Nam si orationi nostræ benignitas vestra, facilem audientiam commodaverit, fretus probitate vestrâ, & integritate atq; innocentia conscientia meæ,
 spero

spero me effecturum, ut hodiernus dies mihi pulcherrimi facti occasionem, vobis fructū ingentis beneficii, obtulisse videatur. Satis superque perspectā & exploratā esse arbitror unicuique vestrūm meam singularem erga vos omnes benevolentiam, nec ego vicissim unquam dubitavi de mutuo vestro erga me affectu, quem instar preciosissimi thesauri, & amplissimi patrimonii, non injuriā facio plurimi. Quum igitur uterque consecuti simus, quod communiter erat optandum, non utar ambagibus, nec ex alto petitis verborum blandimentis, ut sermo meus in animos vestros amicā vi quādam influere possit: sed primo congressu invadam in arcem ipsius causæ, simpliciterque ac sine artificio planum faciam, quibus sim rationibus impulsus, ut in hunc locum extra ordinem ad perorandi munus accederem. Diutiūs voto & opinione feriati sumus à publicis recitationibus, partim ob inclementiam & asperitatem hiemis, sed maximè ob luctuosum & lamentabilem casum ornatissimi juvenis Assueri Hornhovii, commilitonis vestri, qui postridie ejus diei, quo luculentum doctrinæ specimen in Juridicā facultate publicitūs ediderat, crudeli vulnere extinctus est. Cujus miseranda cædes non leviozem mihi & omnibus bonis dolorem inflixit, quàm cuiquam vestrūm. Senatus etiam Academicus supremum humanitatis officium defuncto percolvit,

ORATIO I.

3

vit, & frequenti comitatu atque honore exsequiarum testatus est, quantam inde mœstitiam & ægritudinem concepisset. Exarsistis animis ad expetendam ultionem de facinoris auctore. Non solum veniam daremus indignationi vestræ, sed etiam pietatis & gratæ erga mortuum recordationis laudem tribueremus, si morem ullum aut modum, si ordinem legitimum, si aliquam in isto fervore temperantiam aut moderationem servassetis, quod cum in omni negotio, tum præcipuè in causâ capitali, fieri debet, ubi non levia aut ludicra peruntur præmia, sed de vitâ hominis, de sanguine ac spiritu ejus agitur, pro quo mundi Redemptor ipse sanguinem suum effudit, & qui circumfert imaginem æterni Creatoris. In re tam arduâ tantique momenti nulla unquam comperendinatio longa est, nec hîc licet bis peccare; ut olim dixisse ferunt Lamachum Atheniensium ducem, quum Tribunus militaris erratum bello admissum imprudentiæ & incogitantia obtentu deprecaretur. Non admittitur in tam atroci casu schema illud *παρ' ἀνομιαν*, quod in Imperatore plurimum improbat Scipio Africanus, quum nempe, post immedicabile vulnus inflicturn, itur ad commune fragilitatis humanæ perfugium, ut dicamus, erravi, lapsus sum, non putâram, non prævideram. Omnia sunt animo præcipienda, & meditanda, priusquam civis è civitate, nedum homo è vitâ,

vitâ,

vitâ, sit exterminandus. An arbitramini, statim
 & primo pedatu ad illam horrendi carminis
 legem esse profiliendum : *I licitor, deliga ad pa-*
lum, manus adstringito, caput obnubito, arbori in-
felici recte suspendito, vel honoris causâ caput am-
putato ? nempe ut illætabili spectaculo saturare
 oculos, & animum explere possitis ? Sufflami-
 nandi estis, ô boni, nec inconsultæ lascivienti-
 um atq; concitatorum juvenum cupiditati depo-
 nendum est arbitrium vitæ necisq; , quo nullum
 gravius negotium, nec diligentiori curâ provi-
 dentiâq; est administrandum. Potest enim ad
 præsens tempus ommissa pœna quandoq; exigi,
 semel exacta non potest diffingi, aut in pristinum
 statum revocari. Nullus hîc Prætorîæ in inte-
 grum restitutioni locus est, nec interdicta re-
 cuperandæ possessionis iudicato prodesse pos-
 sunt. Sit ante oculos vobis eximius Cæsarum
 Theodosius, non absque gravi causâ titulum
 & agnomen Magni consecutus, princeps re-
 bus gestis egregius, sed nullâ virtute, quàm
 pietatis gloriâ, commendatior. Is, quum in
 Thessalonicenses, contra promissi fidem, ob in-
 fandum quidem scelus, sed tamen supra omnem
 modum, sæviisset, cæsis aliquot civium milli-
 bus, ab aditu templi, Divus ille Mediolanensi-
 um Antistes, Ambrosius eum & objectu corpo-
 ris, & oratione tristi submovit : *Non ingredieris,*
inquit, in domum Dei respersus innocentium
sanguine, nec inferes altaribus donarium par-
riciæ

ORATIO I.

riciali manu. Quâ pronunciatione tanquam
 ictu aliquo fulminis attonitus & obstupefactus
 Imperator, dejecto in terram vultu, domum se
 mœrens recepit, diu caruit publico, deflevit
 uberibus lacrimis calamitosam sortem suam,
 quòd sibi terrarum domino, qui penè cunctas
 orbis oras infra magnitudinem ac majestatem
 suam videbat, non esset fas eò pedem inferre,
 quò cottidè viles ac miserabiles personæ, sed
 coram DEO preciosæ, tanquam ad asylum &
 refugium certissimæ consolationis benignè co-
 miterq; admitterentur. Tandem continuatione
 & perseverantiâ pœnitendi veniam ab Anti-
 stite sanctissimo exoravit. Ac ut in posterum
 secuturi Principes haberent, quod in simili
 causa caverent, ne ad eundem præcipitis vindi-
 cte scopulum impingerent, legem humanita-
 tis plenam promulgavit, quâ sancitur, ut da-
 mnatorum supplicium in diem trigesimum
prorogetur. Exemplo ad eam rem præiverat
 Tiberius, quo regnante Senatus consultum fa-
 ctum est, ne sententiæ capitales ante diem deci-
 mum ad ærarium perfertentur, idq; vitæ spa-
 cium condemnatis indulgebatur, sed magis ad
 inanem clementiæ famam aucupandam, quàm
 ullum ob usum. Nam (ut refert prudentissimus
 annalium conditor & aulicarum artium vafer-
 rimus indagator, Cornelius Tacitus) *Nec Senatui*
libertas ad pœnitendum erat, nec Cæsar interiectu tem-
poris mitigabatur. Nero, priusquam inferam im-
 mañem

manemq; belluam degeneraret, quum ei Burrus, Prætorio Præfectus, vir antiquæ severitatis & utile regni instrumentum, chartam offerret ob-
 signandam, quâ supplicio capitis addicebantur duo facinorosi, & latrocinii infames, invitus aut invito similis eam accepisse traditur, ac diu multumq; cunctatus tandem libello nomen subscripsit, vocemq; illam effatus est, quam miris Seneca laudibus in cœlum extollit, *Vellem ne-
 scire literas*: sive naturalis indoles bonitatis, & in affectata mansuetudo fuit, sive species assimulatæ virtutis, & ostentamentum clementiæ, cui postea regnandi licentia personam detra-
 xit. Multas enim mentes, etiam ad virtutem à naturâ subornatas, honos ita immutavit, ut non agnosceres easdem esse. Plures è domi-
 nantibus ab adulatorum blanditiis, quàm à professis hostibus, oppressi sunt. Sed quod à crudelibus tyrannis salubriter, & optimâ ratione dictum, gestum aut constitutum est, non eò minorem vim aut levius autoritatis pondus habere debet, quòd ab autore minùs probando sit profectum. Imò contrà, dignitas rerum bonarum, quas pravi principes voce aut edicto sanciant, hoc ipso major atque augustior est, quòd eas invicta vis veritatis, & splendor ac pulchritudo laudis & honestatis exprimit ab invitis. Nam & impurissimi quiq; & intestabiles, si non expressam gloriæ effigiem, saltem adumbratam animo intuentur, iudicio com-

com-

comprobant, testimonio conscientiae agnos-
 cunt, tametsi factis dedecorent, dum ad dete-
 riora mentem applicant. Ptolomæus, Ægyptio-
 rum Rex, inter laxamenta curarum, & dum aleæ
forum calefaceret, à sceleribus non feriabatur.
 Puer enim ei adstabat ludenti, qui crimina reo-
 rum & accusationes, tanquam nomenclator
 aliquis, ex chartulâ recitabat. Rex, prout jactus
 ceciderat, per iram duci jubebat infantes, &
lucro delinitus absolvebat nocentes. Uxor
 Berenice, non paulò cordatior & circumspe-
 ctior marito, corripuit è pueri manibus libel-
 lum; & ad virum conversa, graviter increpuit
 tantam in re seriâ negligentiam ac socordiam,
 monuitq; hominem, ne sic obiter ac perfun-
ctoriè sententiam decretoriam ferret de vitâ
miserorum, tanquam si ageretur de capite pa-
 paverum aut cucurbitarum. Non enim homi-
 nes exsculpuntur è quercu, nec de publico sup-
petit, unde lucis ulura reparetur. Tales causæ
 plurimum egent consilii longæq; deliberatio-
 nis, nec facile pronuntiandum est, sibi lique-
re. Judicium ampliari debet, nisi rebus ad
 exploratissimam veritatem & certitudinem
 deductis nullus ultrâ locus contentioni esse
 potest. His & quæ horum similia dici in eam
 sententiam potuerunt, haud indelectatus Rex,
 nunquam ex illo tempore de vitâ cujusquam
 inter animi remissiones cognovit, sed seriùs
 ac sobriùs ad hujusmodi judicia accessit.

Quorsum aliò existimatis spectare, quòd olim prætorum fasces loro colligati ferebantur, appensis eodem securibus; nisi ut hoc symbolo testatum fieret, animadversionem Magistratûs in puniendis criminibus minime præperam, aut dissolutam esse oportere, sed salutari morâ, consilijq; maturitate temperandam? Dum enim à lictoribus vincula fascium resolvuntur, patet receptus ad portum pœnitentiæ, licet amplius deliberare, datur interstitium ad emendationem sententiæ durioris. Rursus cum leves noxiæ lenioribus remediis, profligata facinora non aliter quàm igni & ferro expiari possint, virgis objurgabantur, qui non erant ab omni spe salutis derelicti, secures autem infanabilibus malis admovebantur. Athenodorus, vir sapientiæ studiis, & interiore amicitia Augusti Cæsaris clarus, quum à clementissimo Principe causariam missionem favore senectutis obtinuisset, in supremo digressu vocem hanc, veluti novissimæ voluntatis fidei commissum, animo ejus instillavit; Quoties, optime Cæsar, ira pectus tuam invaserit, ne quid fecisse aut dixisse velis, priusquam apud te sedato corde recolueris anima literarum elementa. Quo dicto summus ille princeps in admirationem viri sapientis raptus, dexteram ejusprehendit, & abiturienti blandam moram iniecit, *Nondum, inquit, præsentia tuâ carere possû, adhuc indigeo tam libero, tam salubri admonitore.* Nec
 secus

secus fecit atq; dixerat, sed eundem illum secum per totum annum detinuit. Sentiebat videlicet insignis Philosophus, homini in summa potestate constituto nihil esse majori molimine debellandum, quàm animum ultionis avidum; frenum esse imponendum iracundiæ, quæ quum maximè sit inimica rationi, non distat à furore, nisi temporis exiguitate. Porro nunquam magis officit celeritas & ira sanis consiliis, quàm quum ad exigendam pœnam est procedendum. Ideoq; si absq; officio & ministerio iudicum ipsa lex, quæ cum omnibus semper unâ atq; eâdem voce loquitur, per se vim suam exferere posset, ad ejus auxilium & sanctionem protinus esset confugiendum, quæ nullo affectu perumpitur, nihil gratiæ donat, nihil simultati, nec odio aut invidiâ, tanquam mare tempestatibus, inquietatur. Nam, (ut præclarè sentit, & eleganter scribit Philosophorum facile princeps Aristoteles) qui legem statuit humanarum actionum arbitram ac moderatricem, statuit Deum: qui hominem præesse vult, belluam adjungit, nisi conscientiam mentis suæ, tanquam numen, veneretur, & officii religionem cunctis affectibus aut propinquitatibus anteponat. Hæc & infinita alia, quæ super hâc materiâ utiliter & copiosè differi possent, vos adhortari debuerunt, optimi adolescentes. ne tam præcipientes esse velletis in efflagitanda morte cujusquam mortalium. Est enim inhu-

mana voluptas & neutiquam conveniens juvenibus optimarum artium studiosis lætari ad spectu suppliciorū, funera & cædes haurire oculis, avidèq; contemplari sub gladio carnificis, sub acie ferri, tremebundam morituri cervicē. Nero, portentum illud & fatale malum generis humani, qui continuis mortibus exhausit florem civitatis; qui fratrem, quo præterito in adoptionem Cæsarum irrepserat, qui matrem, cujus beneficio non vitam solū, sed & regnum acceperat, qui educatorem suum, illud sapientiæ & virtutis admirabile exemplum, Senecam interfici mandavit, qui deniq; nullum scelus inausum atq; intentatum reliquit, unde manum abstineret: tamen oculis pepercit, & jubere supplicia contentus fuit, non spectavit. Jure execratur omnis ætas abominandam illam vocem Vitellii, dehonestamenti Cæsarum; vocem barbaram, pecude non homine dignam, nedum regnatore Principis populi, quā se pavisse oculos spectatā inimici morte jactavit: optimè olere occisum hostem, melius civem. Nos, quorum indolem humanitatis genius excoluit ac mansuefecit, longè abhorrere debemus à tali dictorum factorumq; atrocitate.

Ingenuas didicisse fideliter artes

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Quantò desideratior memoria, quantò laudabilius est nomen ejus, quem fama consentiens amorem ac delicias humani generis appellavit:

vit:

vit? qui negabat, oportere quenquam à vultu aut sermone principis tristem discedere, qui se diem perdidisse querebatur, quo nihil benignitatis in quenquam contulisset? Hæc sunt exempla, quæ probis omnibus & ad admirandum, & ad æmulandum proposita esse debent. Quòd si vestra fors non patitur, ut facultate consequi possitis cottidianam assiduitatem bene de hominibus merendi, saltem indole bonitatis, & generoso affectu Cæsariam humanitatem imitari potestis. Benefica voluntas & animi propensio pro effectu ducitur, quum liberales & munificæ mentes à copiis atque opibus deseruntur. Etiam inter angustias paupertatis humilima conditio trabeatos Romuli nepotes, & purpuratos satrapas supereminere valet, veris ingenii divitiis, quæ sola bona censeferi debent.

Licet sub paupere tecto

Reges, & regum vitâ prævertere amicos.

Cicero in eximiâ illâ oratione, quâ gratias agit verbis amplissimis, C. Julio Cæsari, pro M. Marcello, clarissimo cive, in pristinam dignitatem restituto, non dubitat hoc ejus factum, hanc mansuetudinem & clementiam cæteris omnibus victorijs ac triumphis anteferre, quòd auctoritatem Senatûs & Reipub. majestatem, suis vel offensionibus, vel suspicionibus potiozem habuisset. Nihil enim est in supremâ fortunâ majus, quàm posse, nihil majus,

quàm

quàm velle prodesse quamplurimis, & longè
latèque pomœria propagare benignitatis ac
beneficentiæ. Nullâ dote, nullô genere virtutis
mortalitas propius ad naturæ divinæ similitu-
dinem accedit, quàm miserendo humanæ im-
becillitatis, ignoscendo erroribus, obliviscendo
injurias, erigendo lapsos, salutem dando inno-
centibus auxilium calamitosi, opem impoten-
tibus, solatium afflictis.

Hâc arte Pollux, & vagus Hercules

Innixus arces attingit igneas.

Quos inter Augustus recumbens

Purpureo bibit ore nectar.

Non sine mente & religiosâ ratione Jupiter
antè Optimus appellatus, quàm Maximus: nam
& gratius est nomen Pietatis, quàm potestatis,
& usu fructuosius juvare multos, quàm opes
magnas possidere. Falluntur enim, & totâ er-
rant viâ recti iudicii, quibus solida magnitudo
videtur timeri, & plurimum valere ad pestem
ac perniciem. Immanitas ista potius est quàm
majestas, cujus augusta sedes fundamentum fi-
xit in virtute principum, & in amore ac reve-
rentiâ subditorum. Nocendi perdendiq; vis &
facultas cadit etiam in serpentem, in cicutam,
in pulmonem rubetæ. Venustissimum Poëta-
rum acinus uvæ strangulavit; ictu arboris pro-
pè funeratus est Romanæ fidicen lyra: Fabium
Prætorem pilus, unâ cum lactis haustu potus,
exanimavit; maximum Monarcham despectif-
simi

fimi capitis audacia ac temeritas spiritu orbare potest: Ad summam, jus vitæ ac necis obtinet in supremos Regum timendorum apices, quicumque mortem & cruciatus non extimescit, dum id effectum det, quod animo secum agitavit. At verò servandi gloria nemini cōpetit, nisi majori, nec ullis honorum muneribus æquè lætata est pia mens Augusti, quàm quum ex decreto Senatûs, & unanimi consensu populi Romani, voce Valerii Messalæ, Pater Patriæ creatus ac renunciatus est. Apum regi negant inesse aculeum, sed armari satis ipsâ majestate. Quo secreto natura rerum, vel, ut religiosius loquar, opifex naturæ Deus, declarat, iis, qui imperio & dignitate multum possunt pollentque, minimas ad nocendum vires adesse oportere. Vobis quidem, mi juvenes, generositas indolis, & specimen magnanimitatis videtur occisi commilitonis vestri vindictam, quo jure, quâ injuriâ, persequi: quum hæc cupiditas naturam potius degenerem arguat, & in sequiorem atq; impotentio rem sexum ut plurimum cadere consueverit.

At vindicta bonum vitâ jucundius ipsâ?

Nempe mulieribus; nempe pueris; aut puerili sententiâ viris.

Chrysippus non dicet idem, nec mite Thalætis

Ingenium, dulciq; senex vicinus Hymetto,

Qui partem, acceptæ seva inter vincla cicuta,

Accusatori nollet dare.

aa §

Ipse

Ipsè Deâ natus Achilles,

Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,

fatetur ille quidem, iram esse dulciorem distillante mellis favo, quæ gliscit & pectoribus hominum illabitur, sed eandem diris devovet, tanquam causam & caput multorum malorum, & eandem assimilem facit fumo. Nam, ut fumus aciem oculorum morsicante vi præstringit, ut vix ea, quæ ante pedes sunt, videre possimus: sic ira judicium rationis obnubilat, ne verum & rectum intueri queat. Esto igitur, quando ira placet imperitis, ut quædam voluptas iram comitetur, ob spem securæ ultionis: at illud majoris longè animi est, injurias aut remittere, aut dissimulare.

Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.

Mitto jam, quid Christi vox, quid Evangelii lex, quid charitatis regula præscribat; cujus tamen rationem imprimis habendam esse nemo pius negaverit. Audite, ô juvenes, & arrectis auribus attendite mira dictu, mira creditu exempla potentissimi contumeliarum animi in hominibus ethnicis, qui solam ducem naturam & humanam rationem tanquam Deum sequebantur, qui carebant lumine fidei, sine quâ quidquid sit, quantumvis speciosâ sit incrustatione obductum, tamen à recto deerrat, peccato accensetur, nec Deo cordium renovatori placere potest. Phocion, vir ob innocentiam & morum sanctitatem in tantum laudandus, in

du, in quantum heroica virtus atq; indoles ad summum gloriae fastigium eniti potest; quum esset ab ingratiſſimâ civitate, ab impiis Atheniensibus, omnis humani diviniq; juris oblitis, per invidiam damnatus, & jam se pararet ad sumendam mortiferam cicutæ potionem, rogatus ab amicis: Ecquid renunciari vellet, aut mandari filio suo Phoco? Planè (inquit) id unum jubeo ac præcipio, ne hujus injuriæ velit unquam recordari, nec memoriam exprobare civibus. Hoc enim ultimæ voluntatis oraculo declaravit optimus virorum, se patriæ liberationem legare, & filium quasi publico fœdere devinxit, ad fideliter observandam legem perpetuæ oblivionis. Non minorem placabilitatis & tolerantia gloriâ ad posteros transmisit Aristides, popularis ejusdem civitatis, cui justitiæ cultu Justi cognomen est inditum. Nam quum eum *ingratifici Argivi, inanes Graji, immemores beneficii*, mulctassent propter exsuperantiam virtutis, eo relegationis genere, quod Ostracismum nominabant, magnanimus exul interrogatus ab amicis: Quidnam imprecaretur Atheniensibus tam impiè de se meritis? Nihil aliud, inquit, nisi tantam rerum omnium prosperitatem & affluentiam, ut illis nunquam in memoriam redeat Aristides. Tota Socratis vita nihil aliud est, nisi perpetua quædam secta constantiæ, integritatis, patientiæ. Libet unum è plurimis exemplum heic commemorare, quod

quod meo iudicio familiam ducit. Quidam in-
 testabilis & illaudatus furcifer ei colaphum
 impegerat, contumeliam tam insignem Spar-
 tanâ nobilitate concoxit, & facetâ voce sese
 ulcisci contentus fuit, nihilq; aliud prolocutus
 esse dicitur, quàm, perincommodè molesteque
fieri, quòd homines in tempore non admone-
antur, quando galeâ muniti in publicum pro-
dire deberent. Quumq; familiares eum horta-
 rentur ad rependendas vices, neu talem inso-
 lentiam sic abire pateretur: Quid, inquit, au-
 tores mihi estis, ut faciam huic verberoni?
 Subjiciunt continuò: Suademus, ut hominem
 in iudicium voces, & ei dicam impingas gran-
 dem, ne inultus hoc auferat. Malè narratis, in-
 quit, & fugit vos ratio: num si me asinus calce
 pulsasset. asinum vobis autoribus vadimonio
 obstringam, & ad Prætorem obtorto collo in-
 jus rapiam? Significabat vir altæ mentis, & in-
 juriarum animosus contemptor, improbum,
 scurram, & profligatum nebulonem, nihil dif-
 ferre à brutis pecudibus, ab asino calcitrone
 aut à bove cornupetâ qui pauperiem facere
 possunt, in iuriam non possunt. Romana Res-
 pub. quum sub umbrâ libertatis animam age-
 bat, non tulit civem omni virtutum comitatu
 ornatiorem, quàm fuit M. Cato junior ille, qui
 à loco, ubi mortem sibi conscivit, Uticensis co-
 gnominatur. Non sunt in transcurso, nec pro-
 pter viam, colenda tanta nomina, sed unum
 eius

ejus singulare documentum incredibilis patientiæ tacitus præterite nullo modo possum. Et causam oranti frontem mediam excremento oris adsperserat Lentulus, homo factiosus, & inverecundus, omniq; pudore dirutus, ut nihil eo dici posset audacius ac profligatius. Cato nihil tantâ indignitate commotior, faciem absterfit, & Habeo, inquit demonstrativum argumentum, unde mendacii redarguere queam malevolos, & obtrectatores tuos, qui te os non habere criminatur. Quis excelsi animi gloriâ comparari potest cum exule Rutilio? quem quum familiaris quidam bonæ spei plenum, & maturi in patriam reditûs securum esse juberet, quòd instarent civiles discordiæ, quarum occasione ac beneficio fors exulum rursus in pristino statu collocaretur: Bona verba quæso, inquit, & quid de te tantum merui, ut pejorem mihi reversionem, quàm abitionem imprecares? Malo, ut patria Romaniq; cives exilio meo erubescant, quàm ob reditum incereant & afflictentur. Rex Philippus ab Alexandro filio superatus est magnitudine rerum gestarum, numero præliorum, multitudine subactarum gentium, latèq; propagatis imperii ditionibus: sed præcipuis animi bonis. moderatione, continentia, & ignoscendi facilitate, quæ genus heroum maximè decet, longo intervallo pater filium antevertit. Ut de cæteris ejus præclarè factis fileam, non possum contineri, quin hoc

loc.

loco vobis exponam historiam æternitati con-
secrandam. Venerant ad eum Legati Athenien-
siam: inter eos Demochares, ob effrenem in-
 temperantiam linguæ, promiscuè in omnes de-
bacchantis, Parrhesiastes vocitatus. Auditâ be-
nignè & perhumaniter legatione Philippus,
 ut erat ingenio natus, & assuetudine exercita-
 tus, ad devinciendas sibi hominum voluntates,
 his aut similibus verbis abeuntes Legatos est
 profecutus: Dicite, inquit, mihi fidenter, quâ
tandem in re possim officium aliquod exhibe-
re, quod sit gratum & acceptum futurum ve-
stris civibus: dabo operam sedulò, ne benigni-
 tatem meam erga vos claudere ullo modo sen-
 tiatis. Excipit hanc invitationem plenam
comitatis ac benevolentiaë barbarus Democha-
res, & cum dicto subjicit: Restim sumito, teque
suspendito; nihil tali officio gratius nostræ
civitati facere potes. Incanduerunt animi
cæteris, nec tam incivile, tam inhumanum,
 tam impotens responsum ullo pacto, sine præ-
 senti pœnâ, dimittendum esse communiter ju-
 dicabant; quos Rex imperatoriâ brevitate pla-
cavit, & Thersiten illum salvum atq; incolu-
mem abire passus est: Vos autem reliqui Legati,
inquit, renunciate Atheniensibus, multò esse
intolerabiliore, qui talia proferre non veren-
tur, quàm qui hujusmodi protervitatem impu-
nè audiunt. Idem agebat; se hanc gratiam de-
 bere Atheniensium oratoribus, quòd assiduis
 eorum

eorum convitiis melior indies efficeretur, ac diligentius vitam institueret. Id enim unicè sibi in studio esse, ut eorum calumnias rebus ipsis & moribus confutaret, quod est præstantissimum genus ultionis. Hæc æternæ laudis, & memorandæ virtutis documenta, non solum nobis contemplanda sunt, ut ea memoriæ mandemus, & scientiâ comprehendamus ad pompam atque ostentationem, quemadmodum nummis utimur ad numerandum: sed assiduâ meditatione perficiendum est, ut inolescant animo, ut permanent ad imos sensus, ut verentur in succum & sanguinem, ut in actum educantur, & ad mores proficiant. Hæc à gentilibus, à profanis hominibus designata sunt, quorum mentes non illustrabat Fides, non dirigebat Caritas, non gloria unius Dei, quæ suprema lex est, & sola norma laudandarum actionum. Quid Christianæ pietati, quid Evangelicis pectoribus facere convenit? Vos, qui Theologiæ sacris operamini, auscultate voci divinæ: Mea est ultio, inquit Deus, & ego rependam. Usurpat ergò partes supremi Numinis, qui privatâ cupiditate vindictam exposcit, & parum memor est humanitatis, quicumq; odio inflammatus hominem ad supplicium rapi videre gestit. Vos, qui Juri operam datis, ut Justitiæ sacerdotes evadere possitis, an vos fugit iudiciorum vigorem jurisq; publici tutelam in medio constitutam videri, ne quidquam sibi ipsi permit-

permittere valeat ultionem? non esse singulis concedendum, quod per magistratum publicè fieri debet, ne occasio sit majoris tumultus faciendi? Vim censeris, si quis aliter, quàm actionibus, experiatur, nec per legitimos tramites coram iudice petitiones suas instituat? Neminem in suâ causâ iudicem esse, vel jus sibi dicere debere? Vos item, qui ad Medicinæ facultatem animum appellitis, nonne vel ex Hippocrate vestro, vel ex communi sensu didicistis, non esse urendum secundumve, nisi quum periculum est, ne sinceræ partes in mali assensum rapiantur? non prius esse ad ultimæ necessitatis remedia decurrendum, nisi postquam depositæ salutis æger nullis lenioribus auxiliis iuvare potest? Vos, qui disciplinis humanioribus curam atq; industriam devovistis, nonne vel ipsum nomen humanitatis vos admonet, ut hominis, quamlibet vilis & abjecti, misereri velit, qui, ut cætera omittam, certè communem vobiscum naturam fortitus est? Vos, qui Poësin amatis, infigite animo dictum aureum ingeniosissimi vatis:

*Conveniens homini est, hominem servare, voluptas;
Et meliùs nullâ queritur arte favor.*

Reponite intimis sensibus illud Satyrici:

Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.
Nihil frequentius occurrit in monumentis Poëtarum, qui primi sapientiæ magistri, & divinæ mentis interpretes fuisse perhibentur, quàm

quàm voces, velut ex tripode Phœbi deprom-
ta, quibus gentem humanam hortati sunt, ut
humanitatis officia colerent, & pravos affe-
ctûs, imprimis autem aviditatem atq; iracun-
diam moderari niterentur. Dies me potiùs,
quàm differendi materies deficeret, si quæcunq;
ad eam rem faciunt, coner exponere. Non aliâ
mente fingitur Orpheus cantu traxisse arbores,
stitisse cursus amnium, permulsiſſe ſensus atq;
animos brutorum animalium, quàm quòd ho-
mines ferino ritu viventes ad cultum civilita-
tis, & humanioris vitæ traduxerit. Ob eandem
causam.

*Dictus & Amphion, Thebana conditor urbis,
Saxa movere sono testudinis, & prece blandâ
Ducere, quò vellet?*

Quid ille Trojani belli scriptor, qui divinum
opus Iliadis exædificavit?

à quo, ceu fonte perenni,

Vatum Castalis ora rigantur aquis?

an non penè totus in eo versatur, ut nòrit se in-
terprete posteritas,

Iratus Graiis quantum nocuisset Achylles?

Statim in vestibulo Deam invocans, ait:

Iram Pelidæ memora mihi, callida Musa,

Terribilem, quæ mille malis mulctavit Achivos,

Illustresq; heroum animas ad Tartara misit.

Cui prævalido & impotenti vitio quàm diffi-
culter obsistatur, is ipse Thetidis & Pelei puer
insigae documentum præbet, qui vix inter-

ventu Palladis cohiberi potuit, ne manum inquinaret cæde, Pastoris populorum & Regis regum, Agamemnonis. Animus enim prius occupatur ab iracundiâ, quàm ratio sese componere possit ad resistendum.

Ira Thyesten exitio ultimæ

Stravère: & altis urbibus ultimæ

Stetère causa, cur perirent

Funditus, inprimeretq; muris

Hostile aratrum exercitus insolens

Sed non est mihi in præsentia decretum compilare scrinia poëtarum, nec ea persequi, quæ à doctissimis hominibus dici solent ad reprimendam furialem vim iracundiæ. Nam nec modum haberet oratio, & voces sapientiæ in medio positæ sunt, unde cuivis vestrum fas est haurire, quæ ex usu fore videbuntur. Huc accedit, quòd me de semitâ in viam revocat iusta dubitatio, quæ vestris mentibus occurrere potest. Dicat enim fortè quispiam: Quorsum hæc tam multa de oblivione injuriarum, de non appetendâ ultione, de frenandâ iracundiâ, quæ plerisq; nota fuerunt, priusquam Theognides nasceretur? quis scopus est, quæ mens hujusce dissertationis? quin verba confers ad compendium, & sepositis ambagibus, ad ipsam rem venis? Occisus est in sede ac domicilio Musarum juvenis summâ spe virtutis, ingenii ac doctrinæ. De facto constat, de autore non ambigitur; qui nullo tropo aut schemate utitur, sed

sed ultrò, quasi re benè gestâ, confessionis gloriam amplectitur. Quid heic fiet? an tale facinus sic abibit? an crimini decernetur impunitas, & pronunciabitur, adolescentem jure cæsum videri? Quidni verò fiat, si res ita fit, si aggressor fuit, si jure cæsus est? Nihil me terrent vestri clamores, & inconditi strepitus, quin ore libero, & quantâ possum voce proloquar id, quod sentio. Non enim agitur de lanâ caprinâ, sed creaturæ ad imaginem Dei conditæ salus & vita periclitatur. Controversia facti nulla est, rei confessio dubitationem omnem eximit, sola juris disceptatio restat, & in eo causæ cardo vertitur, uter utrum prior sit aggressus. Integris animis, & ab omni perturbatione liberis sine odio, sine invidiâ, & rursus sine gratiâ aut favore dijudicandum est, utrum patrator cædis homicidii reus sit, an communi gentium jure vim vi, quum aliter se tueri non posset, represserit ac propulsârit, quod omnes leges omniaq; jura permittunt. Hæc quæstio, mi juvenes, est extra territorium & supra jurisdictionem vestram: permitti debet eorum fidei ac religioni, qui tribunali præsent. Ideò enim leges latæ sunt, quibus civitates reguntur; ideò magistratus instituti, ne quisque sui doloris vindex esset. At enim, ut opinio vestra fert, & ut passim rumor in vulgus dispalescit, judicium protelatur, & hoc agitur, ut per tædia ac moras noxius eludat impetum publicæ animadversionis. Imò

servantur solennia legitimi judiciorum ordinis, itur per consuetos & usitatos tramites, nihil fit præter morem & instituta majorum. Diu certatum est, ut vobis omnibus liquet, inter magistratum Academicum & Urbanum, utrius esset jurisdictio. Magnis ea res studiis & contentionibus agitata fuit; adhibiti sunt in consilium Præstantissimi causarum patroni. Tandem litem diremit amplissimorum Ordinum autoritas, quæ nobis sacrosancta & irrefragabilis esse debet. Illis supremam jubendi potestatem Deus attribuit; nobis, qui sub eorum ditione vivimus, nihil est affectandum, præter obsequii gloriam. Decreverunt proceres nostri, rebus omnibus probè subductis, & examinatis utrinq; rationibus, ut hujus urbis iudices de causa cognoscerent. Quamvis autem constituentium autoritas pro omni ratione sit, nec interpretari nos, sed exsequi mandata Dictatorum nostrorum oporteat: tamen constat illis optimè facti ratio. Prætor enim urbanus, idemque (ut vulgari verbo utar) Promotor Academicus, manum injecit in reum nomine ac jussu Magistratûs urbici, cui ob eam causam jure præventionis non ablata potius est jurisdictio, quàm concessa videri debet, ut ex præscripto legum iudicium ibidem finiretur, ubi semel acceptum esset. Ne qua tamen labes fieret statutis ac privilegiis nostri Lycæi, si res traheretur in exemplum, & produceretur ad consequentiam,

Ordi-

Ordinum diploma seu decretum constitit intra speciem ejus personæ & controversiæ, de quâ nunc disceptatur. Ac ut periculis & offensionibus in posterum obveniretur, missus est invidiæ sanguis, & exautorati sunt pristini vigiles, atq; eorundem Ordinum edicto permessa est potestas Rectori & Assessoribus, ut alios suffragio suo legant, qui tanquam pars & membra nostri corporis censeantur; ut sive agant sive conveniantur, etiam ex causâ, quæ nihil habeat affine cum rebus & rationibus Studiorum, tamen non aliud forum competens agnoscerent, nec inviti in jus vocari possent nisi coram judicibus Academiæ. Id si vobis vulgare beneficium, & pro levi ducendum videtur bona vestra parùm gratis animis interpretamini. Cur igitur tumultuamini? cur fremitis? quid indignamini? nonne subditi & privati estis? num vestro modo, & arbitrato leges figentur ac refigentur? magistratuum officia definientur? homines inauditi & indefensi, tanquam piaculares victimæ, rapiuntur in crucem? An non habent urbani iudices conscientiam jurejurando devinctam? non est illis cura suæ salutis? non metuunt Deum vindicem & inspectorem suorum operum? Imò & illud ex animi sententiâ testari & affirmare non vereor, vos ipsis maximè cordi esse; quamvis nunc præpediti sinistris suspicionibus aliter existimetis. Satis norunt, satis intelligunt, quantum

decus & ornamentum adferat hæc Academia non solum Senatui populoq; Leydensi, sed universæ potentissimorum Ordinum ditioni. Verum nunc non agitur, Utrum civitas benevole sit affectu proclivis erga vos, an frigus aliquod senserit, ex quo tantas turbas dedistis? Illud in iudicio dicendum est, Utrum socius & commilito vester scelere an jure sit interemptus? Hæc si quid gratia vestra valet, si studia & officia quidquam possunt, ad salutem & opem miserorum, ad sublevandam sortem periclitantium valere debent; in perniciæ verò, & in afflictis hominum fortunis repudianda sunt. Sæpè reis nihil æquè profuit ad evadendum damnationis discrimen, quàm nimia potentia, dignitas, & autoritas accusatorum. Noluerunt enim sapientissimi iudices, & multum in posterum prospicientes, committere, ut quisquam nimis adversariorum viribus atque opibus magis, quàm suo crimine fractus ac debilitatus esse videretur. Sit postremæ sortis, & humillimæ conditionis homuncio is, de cujus corio nunc certamen cernitur. Vigil erat, publicâ autoritate armatus ad tuendam quietem & securitatem urbis. Asinum putatote fuisse, sed qui ferat sacra fidis. Eum si quis invadet fungentem suo munere, nulla non est honesta ratio expediendæ salutis. Quid ergò si is, quem, tanquam caput noxâ devinctum ad exitium dedi tantâ obstinatione postulatis, innocens depre-

deprehendatur? si servavit moderamen incul-
 patæ tutelæ? an æquum erit eum vestræ libidinî
 pro nocente, velut odii publici litamentum,
 immolari? quum ex rescripto optimi princi-
 pum Trajani satius sit, impunitum relinqui fa-
 cinus nocentis, quàm innocentem condemna-
 ri? Si non potest absolvi, qui factum agnoscit,
 jampridem reus suo iudicio damnatus est, ni-
 hilque restat, nisi ut continuò lege cum eo aga-
 tur. Confessi enim in Jure pro judicatis haben-
 tur. Sin confitenti patet aditus ad imploran-
 dum legis auxilium, ad proponendam juris
 defensionem, cur novo more, cur exemplo tra-
 hente perniciem hic miser homo, à communi-
 bus innocentia per fugiis, tanquam ab asylo,
 deripiatur? Quis erit insons, aiebat Impera-
 tor Julianus, si accusasse sufficiat? Quis au-
 tem vos statuit iudices? quis vobis suffragii jus
 dedit, ut Dictatoriâ majestate civem indemna-
 tum carnifici tradendum esse decernatis? qui
 ne quidem idoneam personam sustinetis, ut
 accusatorum partes tueri possitis? quippe
 quos capitali odio concitari palam est, & si in
 actiones vestras inquirere vultis, domi sat erit,
 quod Censoriâ notatione animadvertendum
 sit, ne foris quæraturs adversarius, in quem gla-
 diatorio animo telum accusationis intendatur.
 Vultis apertius, ac sine ullâ circuitione ver-
 borum me vobiscum loqui? Conscientiam
 vestram interrogo, An ideò huc missi estis, ut

nocte strictis mucronibus aggrediamini vigi-
 lum excubias? ut somnos civium horrificis cla-
 moribus, & Stentoreâ vociferatione contur-
 betis, tanquam si Hannibal esset ad portas? ut
 lapidibus vitreas fenestras confringatis? ut
 aciem gladiatorum vestrorum exploretis ad stra-
 ta platearum? Scio equidem, ex petrâ non elici
 sanguinem, nec ego vobiscum experiendum
 censeo lege Corneliâ de sicariis. Sed tamen ipsi,
 me tacente, satis vestrâ sponte intelligitis, quàm
 hæc talia parùm deceant verecundiam ætatis
 vestræ; quàm non sint ex disciplina sectæ Stu-
 dioforum; quàm abhorreant ab intonsi Cato-
 nis auspiciis, veterumq; normâ. Nescio an id
 genus exercitii conducatur ad rectam valetudi-
 nem. Nihil hujusmodi quidquam in Aphori-
 smis Hippocratis observatum aut præceptum
 esse memini; litem istam medicorum filiis dis-
 cutiendam resigno, ne vager extra limites meæ
 professionis: sed hoc cuivis sano liquet, talem
 lasciviam minimè convenire ingenuis ingeni-
 is, nec misceri posse cum gravitate sapientis.
 Confossus est unus è vestro grege: facinus in-
 dignum, & severiter exsequendum, si injuriâ
 casus tristis, & deplorandus, quocunq; modo
 is acciderit. Sed vos in ultione persequendâ
 quid consilii, quam rationem estis secuti? Ne
 quid dicam acerbius, vos mera mapalia fecistis,
 vos ex plausibili causâ, & in speciem favorabi-
 li, pessimam & maximè odiosam effecistis. Pri-
 mum

mum exorsi estis ex abrupto ab explosione
 Professorum, quasi nostrâ culpâ socius vester
 esset interfectus. Sed videlicet persuasum vobis
 est, hâc solâ viâ confieri posse, quæ vultis, si do-
 centium officia vestro strepitu impediuntur, ut
 olim apud Romanos Jove tonante aut fulgu-
 rante comitia dirimebantur, nec fas erat agi
 cum populo. Censeo referendum in commen-
 tarios hoc horribile secretum, ut habeant, qui
 sedent ad clavum Reipub. quod sequantur, &
 æmulari commodum sit, in difficillimis tempo-
 ribus & in perturbatissimo statu civitatis. Atq;
 utinam vestra intemperies non esset ulterius
 progressa: condonaremus crudo dolori, & vio-
 lentia juvenutis hanc, minimè tamen vulga-
 rem, contumeliam. Sed pudet pigetq; recordari,
 quas deinde pugnas, quæ prælia, quantas stra-
 ges edideritis. Vidi, vidi magno meo cum do-
 lore, & æterno vestro cum dedecore, strata dis-
 jecta q; foedum in modum pulpita, scamna,
 subsellia, tanquam si vis aliqua major, & cælo
 missa calamitas iis locis incubuisset. Lustravi
 oculis vestigia, & monumenta, sævitia dicam
 an vœcordia? quâ debacchati estis in res mutas
 atq; inanimas, expertes omni sensu doloris at-
 que injuria. Ne nihil egisse putetis, scitote à
 vobis exauguratum esse templum Themidis, se-
 dem & sacrarium Musarum prophanastis, fa-
 ctus est impetus in adyta penetralia Palladii,
 ipsum imperii pignus evertistis. O rem auditu

relatuque fœdam, non solum visu! Si prophana
 plebs, si vulgus ignobile, si, quos per irrisum &
 ludibrium platteros appellatis, talia facinora
 perpetrassent, quis esset tam lenis ac misericors,
 qui illis ignoscendum putaret? Quanto gra-
 vius est vestrum flagitium, qui sacris literarum
 initiati, liberalibus studiis exculti, præceptis
 institutisq; sapientum eruditi, luci palam, sicci
 & sobrii tam insanum facinus admisistis? qui
 matrem & nutricem vestram violastis? qui,
 quod propriè furiosorum est, in propria visce-
 ra sæviistis? Nihil quidem effusum est humani
 cruoris, & præclaram scilicet absq; cæde victo-
 riam reportastis: autor sum, ut myrto coro-
 nati tanquam Veneris nepotuli, debellatis citra
 sanguinem hostibus, ovantes urbem ingredia-
 mini, vel præ foribus Academiae curetis ap-
 pendendam è fronde quernâ coronam cum in-
 scriptione magnificâ, OB CIVEIS SERVA-
TOS! quam gloriam pluris aestimabat is, qui
 domitâ nomen ab Africâ lucratus rediit, quàm
 si innumeros perduelles secundo Marte sub-
 jugasset. Ac ut majestas loci clarior esset at-
 que illustrior, apparebant vitrea pluribus lo-
 cis effracta, crebrisq; lapidationibus per-
 fossa. Credo vobis in animo fuisse fanum,
 Termino consecrare, auspici perpetuitatis, qui
 sub dio, nudoque sub ætheris axe, semper ha-
 bitat, quòd Jovi supremo cedere non sit di-
 gnatus. Jacturæ quidem pretium exili sumptu
 reparari

reparari potest, sed probri maculam & ignominia labem vix omnibus undis abluerit genitor Nympharum Oceanus. Tamen quasi rebus fortiter ac feliciter gestis minamini, vos hinc esse discessuros, & in hoc multi fidem obligasse scripto, vel sacramento, feruntur. An ideò Leidā orbam & desolatam fore imaginamini? Nolite hanc animo fiduciam concipere; Non est quod vobis usq; adeò placeatis. Vos quidem estis præcipua seges & materies nostræ gloriæ, dum facitis ea, quæ vobis digna sunt; dum strenuè officio incumbitis; dum sedulò reputatis, quàm insignem & honorificam expectationem patria, patentesque de vestris studiis sibi polliceantur. An non ex hoc seminario prodeuntibus annis existunt ingenia juvenum, qui publicis privatisq; muneribus obeundis seculum ornare possint? Alii periclitantem innocentiam præsidio sublevant; alii dirimunt ambigua fata causarum, lapsa erigunt, fatigata reparant, nec minùs provident humano generi, quàm si manu militari patriam defenderent. Alii se iis artibus instruunt, quibus aliquando vel moderandæ religioni, vel regendis populis, urbibusq; administrandis præesse mereantur. Nec sua laus deneganda est iis, qui affectis hominum corporibus medicinam faciunt, quo nomine vetus superstitio multos cælo dicavit, & adscripsit choro divorum. Sunt quibus unicum opus & studium est

verita-

veritatis investigatio, cujus dulcedine quasi quodam naturali mentis pabulo deliniti à rebus gerendis se submovent, qui & ipsi non degenerem locum in hâc mundi universitate tumentur, Deniq; tam latè patet campus virtutis atq; honoris, ut nemini bono, in quo quidem sit indoles industriæ, sui proferendi facultas intercludatur. Vos ex eo ligno estis, unde fabricantur tales Mercurii. In hanc spem vos educârunt parentes, hoc fine pedem huc intulistis, ut bonæ frugis copiam, optimarum artium scientiam domum reporteris. Etiam si à vobis relinquamur, deseramur, prodamur, non relinquemus tamen, non deseremus, non prodemus gloriosam stationem, in qua nos famæ favor, & conspirans magnorum virorum suffragatio collocavit. Perstabimus in benè merendi proposito, & utcunq; Neptunus atrox ingruat, rectum clavum conabimur in his Academiae turbinibus ac tempestatibus: vestriq; miserebimur, qui tam protervè & intemperanter contemnitis occasionem proficiendi. Vobis feritur, vobis meritur, vobis feret hic honorem ac lætitiâ labos. An arbitramini, vobis hinc dilabentibus nos consimiles fore isti amabilis insanix fatuo.

Qui se credebat viros audire Tragedos,

In vacuo lætus sessor plausorque theatro?

Mittite hanc de pectore curam. Non egemus, ut opinor, elleboro, nec talibus medicis supplicandum

candum haberemus, si cum eo genere morbi conflictaremur, Pace vestrá liceat dixisse, quod olim haut ignobilis autor estatus est, quamquam nomen ejus ignoratur: Satis sunt nobis pauci lectores, satis unus, satis nullus. Non erimus infirmiores animo, quám poëta vetus, qui quum in amplissimo cœtu ac frequentissimo longum carmen recitaret, & omnes extra solum Platonem auditores dicentem deseruissent: Legam, inquit, nihilominus; Plato enim unus mihi est instar omnium. Quid? an in arte ludicrá ubi cen Antigenidas discipulo, apud populum frigenti, dicere non dubitavit, ut ejus animum erigeret desperatione debilitatum: Mihi cane & Musis? nos qui in utilissimo & honestissimo docendi munere versamur, eâ erimus teneritudine & imbecillitate frontis, ut auditorum frequentiam vel raritate, quasi adverso vel fervente vento nunc extollamur inani gloria, nunc mœrore ac tristitia deprimamur? Patiemur ne à mulierculâ nos, à mimâ superari, quæ contempto multitudinis conspectu satis habeat equitem sibi plaudere? Malè nobis constaret vigiliarum & studiorum ratio, si hoc tantum assecuti essemus, ut nos turba miraretur. Nunquam inter viros illustres apparebit, cui nihil altius propositum fuit quám ut populo placeret. Vulgus est pessimus magnarum virtutum æstimator, nec tam benè cum rebus humanis agitur, ut honesta quæ sunt & præ-
clara

clara, iudicio majoris partis comprobentur. Adeo autem cordatis & sapientibus viris suspectum falsi fuit suffragium multitudinis, ut memoriae proditum sit, Photionem ad amicos cōversum ex iis quæsiisse: Nunquid sibi per imprudentiam aliquid absonum excidisset, quum sententiam à se prolatam viderit unanimi totius populi assensu fuisse approbatam? Quicunque vestrum hoc ipsum imputant, & gratiæ apponi cupiunt, quòd aures nobis impartiri dignentur, eos si non pro imperio summovemus, & arcemus à sacris, saltem æquo animo patiemur, si non intersint nostris recitationibus, sibi magis, & utilitati suæ sunt injurii, quàm cuiquam nostrum. Dei clementiâ & benignitate non deest nobis, unde literarum gloriam & seculi dignitatem propagemus, etiamsi malè consulta juvenum turba facessat hinc in ultimas terrarum oras. Valdè debili præsidio munitur fama & existimatio nostra, si à vestro frigore detrimentum caperet, v' a calore confirmaretur. Quæ, malum, confidentia vobis hos spiritus parit? Num virtutem esse creditis verba & voces, ut ligna lucum? Num arbitramini Academiam consistere in congestu lapidum, in muris & parietibus, in suggestibus ac subsellis? Nihil minus Roma Vejis erat, quâ tempestate maximus ille patriæ liberator Camillus exulabat pulsus ab ingrata civitate. Quicunque rempub. salvam volunt, sunt cives Romani.

Quis

Qui rectè consulat, Consul suat. Quod effatum Hannibali, solertissimo duci & fortissimo bel-
latori, tribuit Ennius, id communiter sibi quis-
que vir animosus applicare potest cum honestâ
fiduciâ,

Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginensis.

Civitas Atheniensium sira erat in ligneis mu-
ris, quam adversus Persarum classem relictâ ur-
be & arce juventus Attica tutelam ac liberta-
tem patriæ velis & remis commendavit. Libet
gloriarî cum magnanimo Biante: Omnia no-
stra nobiscum portamus; Adventitia bona, &
fortunæ missilia, quæ vulgus attonitum stupet,
quæ casibus obnoxia sunt, quæ momento mo-
bilis horæ transmutant dominos, ea in censum
non referimus. Ibi patria est, ubicunque vir sa-
piens & involutus suâ virtute sedem eligit, ibi
exilium, ubi non est honestati locus. Quocirca
pro virili parte exornabimus Spartam, quæ non
fortuito nobis, sed perpenso bonorum iudicio
decreta celsit, nec socordiâ nostrâ committe-
mus, ut munus assignatum à Deo defugisse ar-
guamur. Si nos destituat auditorum celebritas,
si usitatâ juventutis coronâ stipati non erimus,
ipsi parietes mediûsfidius diligentia & assi-
duitatis nostræ tacitum testimonium perhibe-
bunt, vobis ingrati animi notam exprobra-
bunt, qui beneficia Deorum agnoscere, iisque
frui detrectaveritis. Postremò semper inte-
grum erit viris omni officio perfunctis imitari
exem-

exemplum Solonis, cujus quum patriam occupa-
 passet tyrannus, & omnia tentamenta recupe-
 randæ libertatis frustra cecissent, tandem arma
 deponens ad limen & vestibulum curiæ, profa-
 tus est hanc altam & heroicam vocem: O Pa-
 tria! ô leges! ô mores & jura majorum! vobis,
 ut optimum civem decet, & operâ & consilio
 pro viribus opitulatus sum, nunc urgenti fato
 cedendum est: & cum dicto domum se recepit
 in posterum quieturus. Sed ô malè feriati ju-
 venes! ô corda oblita beneficiorum! hancine
 gratiam rependitis iis, quorum omnes curæ, co-
 gitationes & vigiliæ in utilitate vestrâ defigun-
 tur, ut eos aut explosione traducatis, aut vo-
 luntario exilio fugere destinetis! An crimen
 est benè mereri de Repub. literaria, excubare
 pro communibus bonis, invigilare commodis
 studiosorum? Quid enim aliud nobis oppro-
 brio vertere potestis, quàm quòd fortiter & se-
 verâ lege vos amamus? quòd etiam spreti de-
 spectiq; vos ultrò ambimus & obsecramus, ut
 in officii viam revertamini? quòd reluctantes
 & invites tamen beneficiis afficere contuma-
 citer perseveramus? At abcessu vestro, si qui-
 dem stat sententia proficisci ad alias gentes,
 non obstabitis, quin monumenta ingenii ac do-
 ctrinæ per univèrsam orbem, ubicunq; laudi
 sunt sua præmia, disseminemus, ut nova juve-
 num soboles huc eliciatur, si non ingenio prom-
 ptior, saltem observantior boni moris ac disci-
 plinæ,

plinae, tenax pudoris & verecundiae, minus infecta vitio effrenis licentiae, quam vos, falsâ rerum imagine decepti, specioso vocabulo libertatem appellatis. Vera libertas est parere bonis legibus, non poenarum formidine, sed amore ipsius honestatis, & quia id communiter expediat; inservire officio; colere & revereri magistratum, sub cuius auspicio publica pax & tranquillitas patriae secura conquiescit. Legum omnes servi sumus, ait

Flos delibatus populi suadaq; medulla

M. Tullius, ut verè liberi esse possimus. Hæc verò sola est sublimis & excelsa libertas, quæ regnum & diadema tutum possessoribus suis defert, quâ qui præditus est, rectius gloriari potest se regem esse, quàm Tarquinius, qui nec se nec suos regere potuit; quàm pessimus optimi parentis filius C. Caligula, qui de conditione temporum suorum queri solebat, quòd nullis publicis cladibus insignirentur, qui optabat, ut populus Romanus haberet tantum unam cervicem; qui cælo iratus, quòd Pantomimorum commisiones imbribus ac fulminibus turbarentur, ad pugnam provocavit Jovem & quidem sine missione, ut alter eorum caderet, Homericum illum exclamans versum;

Aut tu me tolle, aut ego te.

Quis eum ferre potuisset, qui Jovem ferre non poterat? At idem, qui deos tanto fastu despiciebat, ad fulgura & tonitrua connivebat, caput

obvolvebat, proripiebat se è stratis amenti similis, ac sub lectum abscondebat. An Imperatoris nomine ac dignitate censendus est ille, stipes & truncus hominis, illud servum pecus, Claudius, justiori titulo Caudex appellandus, quàm Cœci frater unus ex ipsius majoribus? Hunc dico Claudium, qui quum esset civium Romanorum dominus, libertorum servus erat, horum nutu ac libidine regebatur, & huc illuc impellebatur, ut nervis alienis mobile lignum, per hos præturas, sacerdotia, consulatus, supplicia clarissimorum virorum, impunitates maximorum scelerum, omnia deniq; largiebatur. Horum, præcipuè Narcissi,

Paruit imperiis uxorem occidere jussus.

Quid de Nerone loquar? cujus barbara feritas effecit, ut nomen ejus non hominis, sed deterrimæ belluæ, & immanis monstri nomen esse videatur. Ecquid beatus vestro judicio, aut omninò liber fuisse existimandus est? qui elatus impunitate scelestissimorum facinorum negabat, quenquam antè principum scisse, quantum sibi liceret? qui vovebat, ut se vivo ac vidente terra igni confunderetur? Quem verò tandem exitum vitæ habuit? tam dirum, tam horribilem & abominandum, ut sine ingenti motu animorum legi non possit, nisi scelerum immanitas omnem misericordiam absumpsisset. Nec homo vocari meretur Domitianus, opprobrium illud ac dedecus Flavia

vix

viæ gentis, natus in exitium generis humani,
 qui se dominum deumque dici non passus est
 tantum, sed edicto præcepit: unde merito ter-
 ribilis & invisus cunctis, intimorum familia-
 rium & uxoris conspiratione tandem est op-
 pressus. An vos tyrannum quenquam fortuna-
 tum, aut adeò liberum esse censeatis, oppresso-
 rem legum ac libertatis civium? quia- ne pur-
 purâ fulget? quia- ne copiis atq; opibus exube-
 rat, luxu diffluit, frequenti satellitio stipatus
 incedit? ejus ea vitæ lex & conditio est, ut
 semper timeat & timeatur? ut possit interfici
 cum maximâ gratiâ & gloriâ interfectoris? qui
 quum longè lateq; sui terrorem diffundat, ipse
 intus pavet, & miserè formidat eos, quibus
 est formidini? nec eas manus securus adspi-
 cit, quibus salutis suæ custodiam deponit? qui,
 ut potens esse videatur, in servientium patientiâ
 consistit? Imò nulla est miserior servitus, quàm
 eorum, qui in supremo dignitatis fastigio con-
 spiciuntur, nisi reverentiam ex bonitate &
 clementiâ, non odium ex atrocibus imperiis
 aucupentur. Timor enim est infirmum vin-
culum stabilitatis, nec diuturni magister offi-
cii. Nulli autem regnatori tanta potentia, tan-
 tæ opes suppetunt, ut caput eius à fatali exitio
servare valeant, ubi supra modum odia cre-
 verunt. Lucius Sylla sibi felicis cognomen
 adoptavit. At nihil eo fuit infelicius, si ad lu-
 men perspicuæ rationis oculos mētis erigamus.

An ulla potest esse in patrandis sceleribus felicitas? in everfione libertatis civium? in abolitione juris humani atq; divini? in internecione hominum innocentissimorum? An idè Venerus ille pullus & fortunæ alumnus beatus est putandus, quòd tot Quiritum millia profcripsit, & indignis modis trucidari imperavit? O pravum de rebus judicium! ô sinistram veræ felicitatis æstimationem! Infeliciores sunt mali (ut acutè nec falsò pronunciat Boëthius) quum cupita perfecerint, quàm si ea, quæ cupiunt, implere non possint. Nam si miserum est voluisse prava, potuisse miserius est, sine quo voluntatis miseræ langueret effectus. Si relegatâ fortunæ pompâ & ambitione rem ipsam intueri velimus, melior fuit eorum sors, qui nefariâ proscritione perierunt, quàm ejus, qui talia perpetravit impunè. Nam cum satius est pati, quàm inferre cuiquam injuriam, tum improborum mentes semper cruciatibus conscientiæ, tanquam ardentibus furiarum tædis exagitantur, & secum ubique circumferunt domesticum tortorem. Adde, quòd proscritorum manes misericordiâ & honorificâ recordeatione prosequimur, at Syllam omnis posteritas abominatur. Videamus etiam, quâ n diræ mortis genere fontem animam expiraverit, ut certius de beatâ ejus fortunâ decernere possimus. Nempè à foedissimo germine pediculorum exesus atq; erosus est. Pavit corpore suos
carni-

carnifices, & vivus ac videns interfuit proprio funeri. Contemptissimus sepe dum animalium populus de felice isto Romulo triumphavit. Caput illud adoratum gentibus, & cultum instar alicujus numinis, tantam ex ulceribus methitum exhalabat, ut, nisi metus & horror pristinae majestatis imperasset, fastidio miserorum mancipiorum, nemo crudelem illam nasorum pestem tolerare potuisset. Ex his & aliis innumerabilibus exemplis, quæ super tam insigni materiâ ad testimonium citari possent, abunde confirmatum esse arbitror, vos errare totâ viâ, qui libertatem existimatis consistere in rerum malarum licentiâ atq; impunitate, quum tantò sint miseres non solùm privatæ conditionis homines, & ex imâ fæce plebis, sed ipsi populorum principes, & latè terrarum domini, quò plura illis contra fas atq; honestum facere licet. Quanquam licere quum dico, sermonis errore labor, nec ex animo, sed cum vulgo loquor, pravissimo rectè sentiendi magistro. Nam si ad sinceri judicii lancem ratio exigitur, nemini peccare licet, & graviter à Satyrico sapienterq; scriptum est:

*Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò major, qui peccat, habetur.*

An quia sæpè facinorosi homines vel furto fallunt oculos inquirentium, vel gratiâ elabuntur, aut largitionibus judicia corrumpunt, ideò

Deum cordis inspectorem, & mentis suæ conscientiam vitare possunt?

*Quid terras alio calentes
Sole mutamus? patria quis exul
Se quoque fugit?*

An quia præpotentium peccata non plectuntur legum pœnis, ideò illis, quæ non oportet, admittendi facultatem permissam esse arbitrabimur? Longè aliter definit ille

Virtutis vera custos rigidusq; severus

Papinianus. Nam quæ facta laedunt pietatem & existimationem, verecundiam nostram, & quæcunque contra bonos mores fiunt, ea nec facere nos posse credendum est. Perniciosæ sunt illæ voces, & plerumque perniciem attulerunt suis autoribus: Id jus esse, quod potentiori sit utile; Principem legibus solutum videri; Nihil turpe vel injustum censerì oportere, quod sit cum aliquo fructu vel commodo conjunctum; In amplissimâ fortunâ id æquius, id melius esse, quod validius; Justitiam opinionibus & hominum scitis atque institutis, non naturâ, constare; Rerum dominis licere, quidquid liberat. Abeant in morboniam detestanda tyrannorum dicta:

Sanctitas, Pietas, Fides

Privata bona sunt, quæ libet Reges eant.

Nec Euphemi sermo dignus est assensu, qui apud Thucydidem pronunciat, Viro tyranno, aut urbi imperium habenti, nihil à ratione esse

alic-

alienum quod fructuosum. Quantò veriùs vidit & elegantius cecinit Tragicus vates ;

Minimum decet libere, cui nimium licet.

Quantò honestiùs sensit maximus Principum Trajanus, à quo quum multa alia sint moderatè sapienterq; dicta vel gesta, tum nihil ad æternitatis famam gloriosius, ad exempli normam utilius, & quo vel solo nomen Optimi jure optimo commeritus esse videri potest : Nam, quum Præfecto Prætorii gladium vaginâ liberatum, tanquam insigne potestatis, solenni demore, in manum traderet, Hoc, inquit, ferro pro me utere, si rectè & utilitate communi rempub. gesserò ; sin minus, stringito id adversus me. Cui consonat illa vox, digna majestate regnantis, legibus se alligatum profiteri. Nam ut excelsæ magnitudinis est, posse quod velis ; ita summæ bonitatis, velle quod debeas. Non enim omne, quod licet, honestum est ; & longè diffusius patent officiorum fines, quàm imperiosæ legum sanctiones. Deus ipse, cujus est imperium in reges timendos, qui cuncta suo sub numine torquet, voluntariis tamen legibus, tanquam pactis conventis, se adstringit. Nec sine causâ finxerunt prisca vates Justitiam, rerum humanarum divinarumque reginam, assidere solio Jovis O. M. Non, ut agebat fœdus ille cultor purpuræ, quia quidquid regi placeret, fas piumq; esset : sed è contrario, quia nihil velle debeat regia majestas, nisi quod verum

fit & æquum, quod sana ratio firmet, quod justitiæ oraculo comprobetur. Nam si tantum quisq; in humanâ societate existimandus est posse, quantum habet virium, non modus, non ratio, non lex, non officium valebit: non publica gentium existimatio, non reverentia posteritatis. Rectè quidem dicimus, & religiosâ fide credimus de Deo, qui solus nec fallere, nec falli aut opinione labi potest, quidquid ei placitum est, id esse sanctissimam legem, id optimum morem, id certissimo jure fundari, tamen si nobis interdum ratio non constet, quum ejus voluntas sit norma justitiæ & æquitatis. Sed perniciosè cum humanâ imbecillitate mens divina comparatur, nisi benigna interpretatio tollat errorem. Hoc interim fixum, atq; immotum maneat, quod nullâ vi labefactari potest: Solidam libertatem sitam esse

Non in festucâ, lictor quam jactat ineptus;
 sed in eo, ut libenter & volentibus animis recta sequamur, gaudeamus officio, subditi simus imperio legum, non propter metum supplicii, sed propter decus honestatis. Leges & jura sunt vincula civitatis, quorum minister, custos, ac depositarius est magistratus, quem ideò colere & omni observantiâ complecti debemus. Hæc est illa mens, quæ per universum naturæ corpus diffusa gentes ac populos regit. Hic spiritus vitalis, absq; quo nec humana societas, nec ipse mundus stare potest, Querelas movetis, ut
 audio,

audio de imminutione, vel ademptione privilegiorum. Audite, quaeso, placidè, & mentibus æquis, carissimi focii & commilitones mei, vocem liberam erumpentem ex intimo affectu, quo vos instar filiorum amplector. Discite priùs, ô boni, quid sit vivere, quàm ut vestro more vivere postuletis. Vos enim ipsi in culpâ estis, cur intra gyrum compellamini, quia reverenter uti libertate nescitis. Nemo vobis infensor est hostis, quàm ipsimet vobis. Etenim si iis, qui capitali vobiscum odio dissident, optandi facultas eveniat, quid pejus aut perniciosius imprecari possint, quàm ut, exutâ reverentiâ majorum, omnia turbis ac seditionibus misceatis?

Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atrida.

Quodnam præclarior, & excellentius privilegium imaginari potestis, quàm quòd hæc Academia per omnes terrarum oras, ubicunq; virtus & doctrina colitur, illustri famâ celebratur? Quòd heic effulgent, si usquam gentium, lumina præstantissimorum hominum, qui claris ingenii monumentis vindicant à barbarie seculum, & literis intermorientibus auxilium ferunt? Non est jam locus de quoquam nominatim dicendi, ne, si recenseam singulos, infinita oratio nostra sit ingrata, si nonnullos prætermittam. Hoc illud privilegium est, quod navibus atq; quadrigis persequi debetis, hæc palma nobilis, quæ terrarum dominos evehit ad deos.

Hoc agite, generosi & benè nati juvenes, ut quoniam in hoc Athenæum venistis, tanquam ad mercatum & nundinas optimarum artium, ac scientiarum, referatis etiam hinc optandam bonis contagionem, nève vacui & inanes, velut ex incendio, ruinâ vel naufragio, domum revertamini, dedecorantes & urbis dignitatem & doctorum. Hujus rei copiam & oportunitatem nemo vobis eripit, nullus inde quidquam delibat, aut intervertere audebit. Si quis turbulentus tribunus plebis intercedat, quo minus in instituto laudis curriculo studiosè gnavigerq; pergatis, nihil causæ est, quin eum in publica commoda peccare pronunciemus, nec placet iis legibus, tanquam per vim & contra auspicia latis, populum teneri. An quidquam de splendore natalium, de jure libertatis, de statu ingenuorum decerptum aut defloratum esse judicatis, quòd evagandi licentiæ fræna sunt injecta? quòd luxu & lasciviâ perire cupientibus potestas intercluditur? quasi sit ulla dejectior & humilior servitus, quàm impunitas & licentia delinquendi, quàm regi à cupiditatibus, servire libidinibus, non obtemperare imperio rectæ rationis; cui qui parent, latius regnant, quàm si Libyam remotis Gadibus jungant, & uterq; Pœnus serviat uni: magnificentius triumphant, quàm si quadrijugio curru per sacram viam lauro coronati Capitolium invherentur:

Qui

*Qui querit pater urbium
 Subscribi statuis, indomitam audeat
 Refrenare licentiam
 Clarus postgenitis.*

Si pertæsum est servitutis, si piget vos privatae conditionis, ostendam vobis, quo pacto ad immortalem gloriam, ad supremum dignitatis fastigium supra solium, supra tiaras & sceptraregum exurgere possitis. Nec longè scilicet hostes quarendi vobis. Intus in sinu fovemus Sionones. Nemo pejus vapulat, quàm sub flagello domesticæ crucis; exercitor est cuique malus animus; habet suos conscia mens intestinos carnifices. Non est tantum ab armatâ manu terroris ac periculi juvenibus, altâ & erectâ indole præditis, quantum à lenocinio voluptatum, quæ blandiente vi, & arte proditoriâ nervos omnes generositatis atq; industriæ succidunt, & in ipsam rationis arcem, in mentis Palladium, per cuniculos irrepunt veriùs, quàm irrumpunt. Hos infames Sirenum scopulos, hanc hilarem pœnam, has blandissimas pestes, & vitiorum illices qui domare potuit, superat Alexandri Magni sublimitatem; qui quum latissimos terrarum tractus, & potentissimas gentes, ac maximos mundi monarchas sub jura rede-gisset, unde nomen reportavit sempiternum, succubuit iracundiæ, victus est orbis victor ab impotentiâ; quâ stimulante perpetravit in amicorum intimos, in servatores suos, ea flagitia,

quæ

quæ sempiternam ignominiaë notam inurunt
augusto ejus nomini, & ingentibus victoriis
nubem obducunt. Quid ille Grajum fortissi-
mus Ajax?

*Hectora qui solus, qui ferrum, ignemq̄, Jovemq̄
Sustinuit toties, unam non sustinet iram.*

*Fortior est, qui se, quàm qui fortissima vincit
Mœnia, nec virtus aliiùs ire potest.*

Nec mihi quisquam heic objiciat, talia verbis
splendidè dici ab umbraticis doctoribus, in
scholastico pulvere educatis, sed ubi in rem
præsentem venit, ea prorsus abhorrere à sen-
su communi, nec in mores & ad vitæ usum tra-
duci posse. Nihil enim aliud concludet, si quis
ita ratiocinetur, nisi: Aliter esse vivendum,
quàm sentiendum; aliud esse laudandum, aliud
fieri oportere. Quæ sententia res, inter se na-
turali consortio devinctas, per opinionis erro-
rem divellit, & utilitatem ab honestate sejun-
git. Hanc hæresin sapientissimus Philosopho-
rum Socrates execrari solebat, tanquam cau-
sam omnium malorum & incommodorum,
quibus humana societas inquietatur. Cur tra-
ctatis studia doctrinaë? cur diurnâ nocturnâq̄;
manu versatis bonos autores, qui vobis mon-
strent viam, quâ duce tenere possitis

Edita doctrinâ sapientum templa serenâ?

An ut eruditi tantùm, non meliores evadatis?
ut res præclaras & expetendas magnifico ver-
borum

borum ornatu extollere ac prædicare queatis, quemadmodum pueri laudant Junonis avem, sed aliter vitam instituatis? ut fortia loqui malletis, quàm factis exsequi? Nimirum ut vobis idem vitio vertatur, quod olim objectum est Atheniensibus: Eos scire, quæ recta sunt, sed facere nolle? quod Dominus & Servator noster exprobravit Scribis & Phariseis; *Quidquid dixerint vobis ut servetis, servate & facite; secundum opera vero eorum ne faciatis. Dicunt enim & non faciunt?* Excusatius peccant, & veniã digniores sunt, qui litteras nesciunt: habent enim effugium ad ignorantia patrocinium? Quanquam is est virtutis splendor, ea dignitas atque majestas honestatis, ut se judice nemo nocens absolvatur; longè tamen dispar est conditio imperitorum hominum & eorum, qui humanioribus studiis animum imbuerunt, quibus ignosci non oportet, nisi ad omnes benè audiendi partes mentem comparent. Gravis adversaria vobis constituta est eximia parentum & amicorum vestrorum expectatio, quam unã re facillimè vincetis, si hoc assiduè meditemini, diu multumque esse elaborandum, non solùm, ut animo comprehendatis scientiam rerum plurimarum, ut noritis omnem memoriam vetustatis; ut Socraticis sermonibus os impleatis; non ut magna loquamini, sed ut emendatè, & ex recti simplicis normã vitam actionesq; vestras componatis; ut virtutem jungatis cum doctrinã; siquidem

dem virtus dignitatem suam non agnoscit, & precipuo suo lumine atq; ornamento destituta est, nisi stipata sit comitatu ac præsidio bonarum artium & ingenuarum. Doctrina verò tanquam gladius est in manu furiosi, nisi dux & imperatrix vitæ mortalium, recta mens, recta ratio, clavum moderetur. Nec verò studia discipulorum tardari decet, aut industriam languescere, quòd ad supremum sapientiæ gradum asurgere paucis admodum concessum est,

quos æquus amavit

Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus.

Nam in rebus arduis, & magnoperè experendis omnia potius tentari & experiri oportet, quàm ob assequendi desperationem à rectâ voluntate desereri, quum ad summa nitenti pulchrum sit in secundis tertiisq; consistere. Nam etsi maximis tantum operibus admiratio debetur, tamen inferiora non despiciamus, & iustâ laude non carent, quæ sunt maximis proxima,

Non si priores Mæonius tenet

Sedes Homerus: Pindaricæ latent,

Cæq; & Alcai minaces,

Stesichoriq; graves Camæne,

Est quodam prodire tenus, si non datur ultra,

Quocirca, juvenes studiosi, respondete quæso vestro nomini, & in id studium, cuius ergò huc estis missi, totis industriæ viribus incumbite, ut & parentibus gaudio, & vobis honori, & amicis

amicis præsidio, & patriæ emolumento esse
 possitis. Iterum clamo, testor, edico: nullum
 est pulchrius & honoratius privilegium, nihil
 majori mentis ardore, nihil impensiori curâ
 conservandum, quàm ut ad hanc optabilem
 metam pleno gradu contendatis. Laus est pu-
 blica, gloriæ stadium omnibus patet, virtus in
 medio posita neminem fastidit, aut dedigna-
 tur, qui modò se dignum illâ judicaverit. Vigi-
 landum est, fateor, neq; enim muliebribus vo-
 tis ac suppliciis beneficia deorum parantur. La-
 bores multi subeundi sunt, non abnuo. *Sed te id,
 quod multi invident, multiq; expetant, inscitia sit
 postulare, si tu laborem summâ cum curâ efferas nullum.*
 Vos, qui nobili genere nati estis, adjungite ma-
 jorum imaginibus ornamenta doctrinæ. Vos,
 quibus adsunt opes & amplæ facultates, parate
 vobis eum thesaurum, in quem casibus fortui-
 tis, & decoctoribus ac furibus nihil licet. Vos,
 quibus est res angusta domi, quorum parentes
 genium fraudant, & unciatim subtrahunt mi-
 seri de suo demenso, ne desit, unde studiis &
 honestis artibus insudare queatis: rependite
 vicem tantæ pietati, nolite turpi desertione
 per ignaviam frustrari eorum spem & sollici-
 tudinem. Nobis nihil exoptatius obtingere
 potest, quàm ut cum pluribus communicetur,
 si quid valemus ingenio, vel specie eruditio-
 nis. Amplectamini per Deum immortalem has
 rerum benè gerendarum commoditates, urgete
 præcla-

præclaram occasionem, &, cum omnia fabricandæ fortunæ instrumenta vobis quasi virgula divina suppeditentur, cavete, ne tanto Numinis favori defuisse arguamini. Nunquam in tempestivus est ad bonam mentem receptus. Sumite laudabilem superbiam, & eos, quibuscum cottidiè fuitiles causæ vos collidunt, fortiter contemnite, tanquam homines, positos infra dignitatem vestræ indignationis. Leo leporem non sectatur, nec armiger Jovis, & fulminis satelles in muscas insurgit. Nunquam fando auditum est, aut lectum bubones cecidisse Pæanis arcu. Timidi & imbelles damæ non possunt mereri iram nobiliorum ferrarum. Proprium hoc est magnanimæ generosæq; virtutis, non sentire se læsum ab interiori adversario. Puer Ascanius, *magnæ spes altera Romæ*, non quærit in venatu facilem & parabilem prædam, sed spumantem

Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.
 Quid vobis rei est cum vigilibus? quid cum humili plebeculâ? quin missum facitis prophanum vulgus? Divisa sunt immani intervallo vestra & eorum munia, fervetis decorum. Patria vobis assignat partes Agamemnonis, cur agitis personam Therisitæ? Lubens equidem obliquarem sinus, & mutatâ velificatione præterlaberer hæc Syrtes, hanc periculi & infamiæ plenam Charybdin. Vellem taciturnitatis velo posset obumbrari conceptus intimis sensibus
 dolor

dolor, sed ita altè vulnus adactum est, ut silentio aut dissimulatione non sit locus. Necessitas cogit probra vestra cœlo monstrari, si non aliud ob precium, saltem ut mali vim & morbi magnitudinem noritis, quæ tanta est, ut nequeat nisi commotæ mentis excusatione defendi, vel abolitionis beneficio, & fideli in posterum resipiscentiâ sanari. Nam quid ego nunc vobis ob oculos proponam effigiem ejus diei, quem penè ex natali fatalem & emortualem huic Academiae diem effecistis? Celebratur de more inauguratio novi Rectoris, quæ quidem actio solet exornari maximo conventu concursuq; omnis generis mortalium, præcipuè autem vestri ordinis frequentiâ & celebritate. Aderat princeps ingenii & doctrinæ, maximus ille seculi vir, Josephus Scaliger, cujus etiam veneranda canities hunc actum nostrum cohonestare dignatur. Aderant splendidissimi Academiae Curatores, quorum fidei & prudentiæ conceditur ingens depositum, salus nimirum & dignitas hujus inclytæ Universitatis, né veres literaria capiat aliquid detrimenti. Uterq; non magis colendus & observandus ob generis & familiæ nobilitatem, quàm ob morum honestatem, ob doctrinæ præstantiam, ob generosam mentis inclinationem erga omnes bonos. Alter in Ordinum illustrissimorum consensu jus suffragii primo loco dicendi obtinet, tanquam unus è primariâ nobilitate Batavorum. Alter

consilium participat fortissimi Principis nostri,
 & invictissimi herois MAURITII, cujus bel-
 lica virtus, & augustum nomen ab ortu solis ad
 occasum usq; pervadit ac diffunditur. Possum
 liquidò jurare, pro eâ, quæ mihi cum utroque
 necessitudo intercedit, vos ambobus summæ
 curæ vehementerq; caros esse, nec quidquam
 prius aut antiquius habent, quàm ut in medi-
 um consulere possint, & mederi rebus turbatis:
 gratiamque illam & auctoritatem, quâ pluri-
 mum pollent, temporibus vestris impartiri. Sed
 vos ipsi, vos, inquam, ipsi, quantum in vestrà
 manu situm est, optimè animatis & suâ sponte
 incitatis, potestatem adimitis exerendæ bene-
 ficæ voluntatis. Vos per vestros mores efficitis,
 ut hebeſcat acies auctoritatis eorum. Nemo
 pejùs consulit utilitatibus vestris, quàm vestra
 intemperies. His proximè assidebat Magistra-
 tus hujus urbis, qui in terris repræsentat ima-
 ginem quandam & similitudinem divinæ po-
 testatis. Nam ut Deus præest legibus, leges Ma-
 gistratibus: ita quodammodo Magistratus præ-
 sunt suis civibus; ideoque in sacris literis no-
 mine deorum insigniuntur. Ex altero latere
 apparebat universus ordo Professorum, non
 obscura nec ingloria nomina, nec indigna, qui-
 bus aliquis honos deferatur. Nemo, qui modò
 suæ dignitatis suiq; muneris rationem habuit
 ullam, defuit solenni officio. Sola in medio se-
 dilia, quæ tali festo tempore & anniversario
 sacro

sacro solebant inundare appulsu studiosæ ju-
 ventutis, aut solitudine squallebant, aut raris
 ordinibus interlucebant, aut ab ignotis & pro-
 phanis vultibus occupabantur, ut propemo-
 dum ipsa scamna & subsellia miseriam suam
 intelligere, & publicum dedecus lamentari vi-
 derentur. Quum optimus & integerrimus vi-
 rorum Rodolphus Snellius, qui Rectoratu ab-
 ibat, orationem ex consuetudine haberet, jam-
 que dicendo longè esset provector, irruerunt in
 auditoriû sine ullâ reverentiâ quidam vestrum,
 non audiendi proposito, sed ad interpellan-
 dam illius diei solennitatem. Stabant enim in
 ultimâ parte, quam supplere solent, qui tardiùs
 advenerunt, aut qui præter numerum nihil ad-
 ferunt. Hi inter mysteria Cereris Bacchanalia
 agitabant. Nam partim incondito pedum stre-
 pitu loquentem interturbabant, ut ægrè sermo
 dicentis etiam à proximis exaudiri posset, par-
 tim fastidiosis execrationibus abominaban-
 tur, tanquam si hostilis facies, aut purgamen-
 tum aliquod apparuisset. Interdum erant, qui
 adducto vultu, & caperatâ fronte stuporem si-
 mulabant,

Improvissum aspris veluti qui sentibus anguem

Presit humi nitens, trepidusq; repente refugit

Attollentem iras, & cerula colla tumentem.

Quin etiam ad nomen auspiciatissimum Prin-
 cipis Auriaci, cui libertatem suam Batavia de-
 bet, & ad filii ejus magnanimi MAURITII men-
 tionem

tionem, quem tremunt armati exercitus, quem summum belli ducem maximi Reges agnoscunt, (horresco referens) pars insulso risu diffluebant, & in cachinnos effundebantur, more sannionum aut phreneticorum, qui quum acerrimè morbo afflictantur, gaudiali ritu risum propitiant. Hæc qualia sunt? hæc vobis joca videntur? Seponite, amabo, nubem illam & caliginem errorum, quæ nunc ingenii vobis rectiq; judicii aciem habetavit, quæq; prospectum omnem veritatis, atq; integræ rationis sensibus vestris exemit. Num mentior? num onero vos falsis criminibus? Vellem herclè res ita haberet, atque utinam calumniæ redargui possem! sed vereor, ut potius pravaricationis insimulari debeam, quòd multa silentio sim prætervectus. Quanti enim vel illud unum esse creditis, quòd ii, quibus cordi est quies & tranquillitas Academiae, qui rem literariam salvam cupiunt, non existimârunt tutò Rectorem inaugurari posse & pedem figere in possessionem sui magistratûs, nisi novo more, & exemplo antea inaudito, locus hic, suâ majestate & inermi justitiâ sacer, militaribus præsidis muniretur? Quæ quidem contra vim comparata erant, nec bonis periculum, sed præsidium & securitatem denunciabant. At hoc ipsum, si quid ingenui sanguinis, si verecundiæ micam habere-tis, sempiternum vobis dedecus, & indelebilem turpitudinis notam inurit. A quibus enim vim

& VIO-

& violentiam timebamus? Nempe ab iis, à quibus minimè oportuit. Vos enim soli metum barbarum intentabatis, vestræ minaces & superbæ voces timebantur, ne in nervum erumperent. Nam ab hoste nullus terror impendebat, pactæ jam erant induciæ, foedus conventum iri sperabatur, Legati Regis Hispaniarum & Archiducum pacem postulatam venerant, & huic urbi penè erant in conspectu, ut singulis horis ad eorum aures militiae vestræ flagitia perlaberentur. Si non honesti decus, non officii ratio, non ætatis pudor, non patriæ charitas vos ab intemperantiâ tali deterrere potuit, famæ verecundia, & hostium existimatio vobis moram objicere debuit, ne in eorum oculis tam insolentes ludos palam præberetis. Quid reliqui fecistis ad audendi proterviam, quum tam atrox suspicio mitissimis & placidissimis amicorum vestrorum mentibus insedit, ut in summâ tranquillitate temporum, in pacatissimâ civitate, in loco Musis & Gratiis consecrato, non posset celebrari natalis Academiae dies, non inauguratio supremi in eâ magistratûs, nisi Mars armatus Apollini laureato subsidium atque opem attulisset? Hic mihi quisq; descendat in semetipsum, & conscientiam excutiat ac circumspiciat suam. Ite singuli in consilium de præteritis factionibus vestris, ipsi pluris litem æstimabitis. Nam quo piaculo lustrari posse censetis audax illud & temerarium facinus,

nus, quo impulsus non defuerunt ex vobis, qui
diploma potentissimorum Ordinum sacrilegâ
manu dilacerare, & humi projicere non exhor-
ruerunt? Si jure ordinario & extra ordinem pu-
 nitur is, qui Prætoris album raserit, corruperit,
 sustulerit, mutaverit, quidve aliud propositum
 edicendi causâ turbaverit: quæ digna pœna
 statui potest in eos, qui consignatam publicis
 monumentis auctoritatem amplissimi consilii
 nefario ausu penè pedibus subegerunt? Si
lege Juliâ majestatis tenentur, qui statuas &
imagines Imperatoris aliquâ specie contume-
liæ læserunt, an erunt immunes ab eo crimine,
 qui mentem & rationem supremæ potestatis,
 spirantem & nobiscum loquentem per literas
 interpretes, violare non dubitarunt? Sed etsi
 hæc sunt gravissimè animadvertenda, tamen
 nihil æquè vos onerat atroci invidiâ, nihil mi-
 nus ullâ causæ dictione sublevari potest, quàm
 ultimus (ut sic dicam) actus & catastrophe il-
 lius tragædiæ. Quum enim peractis ejus diei
 solennibus, ut fieri poterat in tanto tumultu,
 tantisq; motibus animorum, Curatores stipante
 Magistratu urbano procederent ex Acade-
 miâ: pleriq; vestrûm ante vestibulum stabant
in insidiis, & observabant eorum egressum.
 Nemo fuit, qui caput aperire venientibus di-
gnaretur. Multi perfrictâ fronte, & habitu
formato in contumaciam, speculabantur ora,
vultusque singulorum, ut scirent, se à vobis
 non

non tantum non vereri, sed tanquam homines nullius pretii, & infimæ sortis palam irrideri contemniq; non aliter quam qui scenarum ostentatione traducuntur. O singularem irreverentiam! ô immodestiam minimè tolerandam in pacifico statu benè moratæ civitatis! Quid aliud est, projecto conculcatoq; omni pudore ferros Cyclopum ritus æmulari, quam rerum arbitros & moderatores, legum & judiciorum administratos, tutores ac præfides publicæ tranquillitatis, eos despiciari ac pro nihilo ducere? in quâ urbe nobis hæc otia ponuntur & liberale Musis atq; ingenuis artibus hospitium conceditur? An non est illud Gigantum & Titanum more bellare cum diis? Unde enim proflixit fabula de fratribus terrigenis, qui montes montibus accumulasse finguntur, ut cælum irrumperent, & è folio Jovem deturbarent: nisi quia detrectabant obtemperare voluntati Regum ac Magistratum, quos poëtæ Jovegenitos, & deorum sanguinem appellare consueverunt? Legibus Lycurgi, & institutis Persarum, quæ justis de causis à sapientibus viris vehementer collaudantur, nihil majoribus præfidiis, & fortioribus vinculis astringebatur, quam disciplina parendi. Hæc re, inquit Attica Siren Xenophon, Spartiatæ gloriantur & ingentes animos tollunt, quod humiliter se gerunt in obtemperando suis præfectis. Si vobis propter ætatis imprudentiam, & consilii

imbecillitatem non veniunt in mentem ea, quæ ex usu sunt, nec in animum inducitis morem gerere sapientioribus, quo in censu vos reponent cordati Censores, nisi eorum, quos postremi ingenii & nullam ad rem in vitâ utiles prudens Hesiodus pronuntiavit? An quia Magistratus ingenti animo concoxit hanc insignem contumeliam, & se sentire dissimulavit, ideo excusatio culpa est, & impunitior abibit vestra intemperies? Imò super flagitium rebellionis atq; immodestiae, accedit tanquam auctarium labes ingratiitudinis, quòd hanc dissimulationem lucro & beneficio non apponitis. Nec exemplum deerat illis, nec ratio nec legum autoritas ad exequendam justii doloris ultionem, si suo jure experiri voluissent. Veteres Romani, quo tempore

Moribus antiquis florebat Roma virisq;
 quum in pretio erat vera probitas, & nuda virtus colebatur,

Credabant hoc grande nefas, & morte piandum,

Si juvenis vetulo non assurrexerat, & si

Barbato cuicunq; puer, licet ipse videret

Plura domi farræ & majoris glandis acervos.

Tam venerabile erat præcedere quatuor annis.

Nec verò Magistratûs majestas impunè spernitur aut vindice caret. Nam in ipsâ lege divinâ primum hoc præceptum est cum adjunctâ promissione longævitas. Et jure civili concessum est Magistratibus, ut secundum jus potestatis
 suæ

suæ jurisdictionem defendant pœnali judicio. Prætor à postulando summovet fœminas, ne contra pudicitiam sexui congruentem alienis se causis immisceant, nève virilibus officiis fungantur. Origo verò introducta est ab Afraniâ, quæ inverecundè postulans, & Magistratum inquietans, causam dedit edicto. Cur cæcus ab eodem munere excluditur, nisi quòd insignia Magistratûs videre & revereri non potest? Quòd si Codex & Pandectæ juris Romani nullas irrogarent pœnas petulantibus & modestiæ contemptoribus, an ideò verum esset, eos extra noxam esse oportere? Nulla datur adversus ingratum actio, nisi olim apud Persas; quam ad remunerandum naturaliter obligati sumus, & omnes consentiunt gentes, terram nihil creare pejus homine ingrato. Qui tantùm intra legum sanctiones innocens est, nunquam erit in magnis viris habendus. Operæ pretium est considerare, quantum olim plùs apud Romanos poterant boni mores, quàm severæ leges. Valeria lex, quum cædi virgis aut securi feriri vetuisset eum, qui provocasset ad populum, nihil ultrâ adjecit, quàm, si quis adversus ea fecisset, improbè factum videri. *Id olim, inquit Livius, visum est vinculum satis validum legis, (qui tam pudor hominum erat) nunc vix servo ita minetur quisquam.* A Censoribus patremfamilias in ærarios relatum esse legimus, ob intempestivam jocandi libidinem; alium item haud procul ab eodem pe-
 riculo

riculo abfuisse, quòd in eorum conspectu ab amico advocatus clarè nimis ac sonorè oscitasset: nec effugisset tristio-rem notam, nisi conceptis verbis jurasset, eo se vitio teneri, quod oscedo nominatur. Si ob suspicionem nimis supinæ securitatis, & animi parùm attenti ad id, quod instabat, agendum, honestus civis Romanus inibi fuit ut plecteretur, quid decrevis- sent isti priscae severitatis patres in tam apertos contemptores eorum, qui civitatem moderantur? Autor est Plutarchus, vir fidei plenus, C. Veturio capital fuisse, quòd Tribuno plebis in formam prodeunti de semitâ non decessisset. Tanta fuit antiquis temporibus reverentia Magistratûs, apud Romanos vetere Româ dignos, tanta cura pudoris ac modestiæ, cujus potissimum causâ censoriam notationem, probitatis atque officii magistram, institutam esse arbitror, ut proposito infamiæ metu compescerentur vitia, quæ jure judicioq; non vindicantur. Cornelius Tacitus, quo scriptore nullus unquam altiùs penetravit arcana principum, & intimos eorum recessus ac latebras omnes indagavit, in Annalibus refert, L. Syllam, juvenem illustri domo natum, graviter à Domitio Corbulone, viro Prætorio, apud Senatum fuisse increpitum, quòd sibi inter ludorum spectacula loco non celsisset: eaq; res magnis in eo cœtu angustissimo contentionibus agitata est, & ex historiæ monumentis producta sunt in
medium

medium multa veteris reip. Romanorum exempla, quibus palàm fiebat, feraci virtutum seculo juventutis irreverentiam gravibus sæpè decretis notatam fuisse. Nemini vestrùm ignotum esse arbitror, quod de Consule Fabio memoriæ proditum est: cujus pater quum obviam ei veniret, & lictores verecundiâ majestatis paternæ taciti anteirent, jussit filius proximum lictorem animadvertere, (id enim erat solenne vocabulum, quo significabatur, honorem esse habendum magistratui) isq; ut ex equo descenderet, inclamavit. Tum pater cum gaudio desiliens, macte, inquit, tali virtute & gravitate filii, perge consularem gradum magnanimiter tueri. Quum Proconsoles aut Prætores in provincias suas ibant, mandatis instruebantur: quo in genere & illud caput erat, ne provinciales in ulteriorem familiaritatemmitterent. Nam ex conversatione æquali contemtionem dignitatis oriri. Quin etiam iis præcipitur, ut artificium adhibeant, & auctoritatem magistratûs ingenio suo augere contendant. Sacra Scriptura recenset præcipua signa perditæ profligatæq; gentis, non revereri faciem seniorum. Si cani & rugæ, si longior annorum series justam venerationem meretur, quid ubi publica dignitas ad provectam ætatem accedit & apex senectutis auctoritas? At non defuerunt è vobis, quos palàm eo nomine gloriari non puduit, quòd depuduerint,

nec

nec ullum prorsus honorem urbano Magistratu exhibere sint dignati. Egregiam verò laudem, sed Cyclope dignam! magnum & memorabile nomen, sed commune vobis (ut antè dixi) cum gente Titanum!

Qui manibus magnum rescindere cælum

Aggressi, superisq; Jovem detrudere regnis:

Spolia ampla refertis, scilicet quòd Polyphemi gloriam æmulati estis, qui tanquam gravi injuriâ violatus exoptulat queriturq; procaciter, quòd Ulysses ausus esset eum adjurare & obtestari, ut Deos & Jovem Hospitalem revereri in animum induceret:

Stultus es, aut ades huc longinquis hospes ab oris,

Qui petis, ut superos metuam, vel digner honore.

Non Cylopas enim tangit Jovis ulla supremi

Cura, nec ulla Deum, quos longè excellimus ipsos.

Hæc si vobis acerba sunt auditu, non minore eum molestiâ à me dicuntur. Invitus incedo per ignes suppositos cineri doloso, sed invitat me, ut id faciam, fides eximii amoris, quo vos amplector. Non possum simul adulari vestris auribus, & inservire utilitatibus. Non licet pariter gravem amici personam sustinere, & servilem animum induere Gnathonis alicujus ac parasiti. Libertas, quam ego primariam generosi hominis dotem existimo, naturæ meæ candor, & veritas hoc officium mihi imponunt, ne quid per obsequium dissimulem, ne peccatis obsecundem, vosq; præcipites ferri sinan.

Credo

Credo equidem, nec aliter sentiunt, quicumque sunt benigniori ingenio, & æquiori iudicio in æstimandis juvenum erratis, vos per incogitantiam esse lapsos majore animo quàm consilio, nec unquam seriò vobiscum expendistis, quam rem ageretur, quantum probri, dedecoris & flagitii susciperetur, quum tam insolenter os importunum & obduratum ad impudentiam ostendistis Magistratui. Sed in tam improbo facinore, quod est contra morem obsequii, contra fas disciplinæ, contra divinas humanasque leges, nemini prodesse debet ignorantia, nisi ad veniæ deprecationem ex ingenuâ delicti confessione: ad quam vobis facto agmine confugiendum esse suadeo, ne pertinaciam & obsignationem ad imprudentiæ culpam adjungatis. Error & inconspecta temeritas facilè in vestram ætatem cadit, sed moniti meliora sequi debebatis, & ad bonam mentem reverti, à quâ tam diu tam intemperanter exorbitastis. Ego me adolescentem fuisse fateor, & affinem earum rerum, quas fert adolescentia. Non semper vixi ad institutum Socratis, aut Catonis, non ex disciplinâ prisca severitatis, multa retrò gesta sunt, ad quæ invitus oculos reflecto.

Nec veterum memini lætiorve malorum.

Sed ex animi sententia profiteor, & ingenuè testari possum sine arrogantia vel ambitione, nunquam in partes suas Baudium retraxit factio turbulentorum, qui parère detrectant legitimis

timis

timis potestatibus superiorum, quæ sunt à Deo,
 & quibus qui obsistit, ordinationi divinæ ob-
 sistit. Non enim frustrà gladium gerunt, ait
 Apostolus, sed ad coërcitionem improborum.
 An ignoratis, quod à Prophanis hominibus re-
 ligiosè scriptum est: Vultu quoq; lædi pietatem?
 Etiam interdum muta libertas, atq; oris con-
 tumax habitus atrociolem injuriam infligit,
 & acerbius offendit, quàm vocis intemperantia
 & procacitas. Tantus enim est in Magistratu
 splendor, tanta dignitas ac propè divinitas, ut,
 qui eum violare aggreditur, ipsum Patriæ pa-
 rentem aggredi videatur. Atque adeò, ut in li-
 berâ civitate liberam vocem eloquar, & inge-
 nuè vobis ac simpliciter animi mei sensum
 aperiam: ego adductus exemplis virorum, qui-
 bus exceptio nulla potest opponi, & oraculo
 sacræ Scripturæ, cujus est æterna autoritas,
 semper illud habui pro fixâ & immotâ veritate,
 nullam esse justam aut legitimam causam ar-
 ma sumendi contra Principes, quos Deus, na-
 tura, fas & jura nobis assignârunt, nisi vis ulti-
 ma, quæ legem omnem frangit infirmatque, vi-
 ris fortibus ac miseris eam necessitatem impo-
 nat, ut salutem & incolumitatem suam præsi-
 dio Martis, & bellicâ manu tueri cogantur.
 Reddenda sunt, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: quæ
 sunt Dei, Deo. Si terrores ingruant, si supplicio-
 rum metus intentetur, aut cervices fortiter præ-
 bendæ sunt, & extrema quæq; perferenda, aut
 fugere

fugere jubemur de civitate in civitatem. Apostoli, quum à Præfectis populi, & Concilio Sacerdotum vetarentur annunciare doctrinam Evangelii, Deo potius quàm hominibus obtemperandum esse declarabant, sed non ideò vel ipsi insurrexerunt, vel plebem seditiosis concionibus instigârunt adversus dominantes: imò, quum essent virgis cæsi, gaudebant, & sibi gratulabantur, quòd tali honore digni essent, ut pro nomine JESU ignominia afficerentur. Paulus etiam Romanos graviter adhortatur, ut subjecti sint supremis potestatibus, quâ tempestate infandum istud caput Nero, matricida, fratricida, cinædus & citharædus, auriga, histrio & incendiarius, rem Romanam miseris modis divexabat. Religio autem cogi non potest, nec incivilius defenditur, quàm per civiles turbas atq; discordias. Colendi sunt Imperatores, Reges ac Principes, ut homines à Deo secundi, ut unico Deo minores. Parendum dominis non solum lenibus & humanis, verum etiam asperis & immitibus. Boni & moderati votis optandi sunt, ferendi autem æquo animo qualescunq; obtigerunt. Sed de hac gravissimi ponderis quæstione non est nunc disserendi locus: illud ex his, quæ retuli, satis exploratum est, vos gravi animadversione dignos videri, quòd tam insolenter Magistratum despexeritis. Tot ac tantorum dedecorum convicti, quæ palàm & in oculis omnium defixa sunt, tamen audetis

audetis queri de nimiâ severitate, & immodico rigore, quòd exemplum in tres quatuor-ve statutum sit, quum ferè communis omnium culpa fuerit, & paucissimi à contagione sint immunes. Tam enim exploserunt, qui præ foribus Academiae contemplabantur cum irrisione vultûs ingredientium, & armatorum cohortem, quàm qui velut dato signo irruerunt in auditorium: si non pedibus, affectu saltem & votis favebant petulantia commilitonum. Corporibus aberant; animis præsentem erant, & conspirabant in eandem voluntatem, quæ solet in talibus attendi, & facti crimen habet, ut, qui cum telo ambulat hominis occidendi causâ, tenetur lege Corneliâ de sicariis. Non absurdè Cicero concludit, Julium Cæsarem ab omnibus interfectum videri, qui conjuratorum facinus approbârunt, & ejus interitu lætati sunt. Neque enim inter facti autorem & approbatorem in magnis exemplis multum interest, & contagio quædam sceleris existimatur in judicio læsæ Majestatis, si quis eum audeat defendere, quem perduellionis reum esse fateatur. Multa verò ex iis, quæ patrâstis, in eâ causâ sunt, nisi vos ætatis color, & ignorantia prætextus absolvat. Agnoscite potiùs lenitatem & moderationem Judicum, qui ex instituto veteri militaris disciplinae effecerunt, ut metus ad plures, ad paucos pœna perveniret. Nec inflatum est vulnus eâ mente, ne spes ulla superesset

restorationis in integrum, sed hoc sine potius, ut morbum tandem nosse inciperetis excusso stupore, qui velut Ciræo poculo mentes vobis fascinavit, utq; protinus ad Aram Clementiæ confugeretis,

Quam miseri fecere sacram.

Miseri enim estis, & eò miseriores, quòd miseriæ vestræ sensum perdidistis. An enim æquum fuit impunitate prosequi tantam oblivionem officii, tantam parendi dedignationem, tot petulantias & lascivias, tantam omnis disciplinæ subversionem? tot probra, tot dedecora, quibus haud scio, an quidquam perturbatius, & inordinatius admissum sit ab incunabulis, & primâ fundatione florentis hujus Academiæ? Quid quod etiam fama vagatur, complures vestrum ex compacto statuisse, non profiteri nomen apud Rectorem, quum ad recensionem erit veniendum? Præclara sanè conjuratio, quâ hoc agitur, ut excidatis honore & privilegio studiosorum; atq; ut signorum desertores deprehendimini; quod genus flagitii à Romanis fustuario plectebatur. Olim, qui in delectu subterfugiebant militiam, & citati ad nomina non respondebāt, vinculis verberibusque castigabantur. Extatq; memoratu dignum severitatis exemplum à Manlio Curio, viro antiquâ virtute ac fide, qui detrectatorem sacramenti adolescentem, non solum bonis, sed & libertate privavit addito elogio; *Non esse opus*
ee Reipub.

Reipub. eo cive, qui parere nesciret: vendiditq; tenebrionem; ita enim eum appellat Varro. Dicitis mihi, vetera sunt ista, & adeò obsoleta, ut non solum in moribus nostris, sed vix jam in historiis, atq; annalibus reperiantur. Mutatae sunt rerum vices, & huic horridae severitati pares non sumus. Attamen istiusmodi viris, & moribus stetit Romana res. Sed ut omnia vestrae libidini condonentur, ut caetera vestro nutu & arbitrato fiant, quid causae potestis adferre, quod schema, quem colorem praetexere, cur Academiae membra deputentur, quibus despectui est supremus Academiae moderator? cur dignatione scholasticorum aut studiosorum, cur non potius neglectae plebis, & platterorum quota portio censeantur, qui solennem, & antea semper usurpatum profitendi nominis morem adeò insolenter adspernantur? Cato Censorius non est passus filium suum, ab Imperatore Paulo Aemilio dimissum, remanere in exercitu, nisi secundo militiae sacramento obligaretur, quia priore solutus cum hostibus pugnare non poterat. Olim C. Julius Caesar unicam voce seditionem exercitus compescuisse memoratur, Quirites appellando, qui iurijurandi religionem & obsequii reverentiam exuerant, effecitq; ut statim concordia assensu responderint, se milites esse, & per omnia dicto audientes fore. Quod igitur nomen his male consultis juvenibus dabo, qui se tali pactione devinxerunt?

xerunt? Num studiosos appellem? sanè, sed tur-
 barum & seditionum. Num scholasticos? qui
 leges, in quarum verba jurarunt, eas habent lu-
 dibrio, qui Rectoris autoritatem contemnunt,
 qui ordinem omnem Academicum funditus
 conturbant? Quàm porrò felix & auspiciatus
 erit vester in patriam advētus! Quàm læto vul-
 tu, scilicet, quàm hilari fronte vos excipiet pa-
 rentum & affinium expectatio, redeuntes do-
 mum, ut solent milites ignominiosè missi, & ex-
 puncti è manipulis! Sed absit, ut tam sinistrè de
 vobis opinari ve'lim, quasi consilio, & certo pec-
 candi decreto superiores culpas, & parùm sani
 pectoris lascivias conciveritis: meliùs omina-
 tur animus. Temeritas juvenilis fuit, fervor, im-
 petus, dulcedo quædam vindictæ, falsa strenui-
 tatis opinio, zelus, sed non secundùm scientiam;
 quidvis deniq; comminisci malo, & ipse mihi
 persuadere, quàm ut credere velim, vos delibe-
 ratâ nequitiâ & improbitate tantum flagitii ac-
 turpitudinis commisisse. Quapropter, ô juve-
 nes animo meo carissimi, quorum studiis &
 commodis omnia mea tempora consecravi,
 per Musarum communia sacra, per omne fœdus
 humanitatis, per vestras spes & parentum ve-
 strorum, per quidquid apud cunctas gentes
 sanctum & inviolandum habetur, adjuro vos
 atq; obtestor, expergiscimini tandem, & redite
 in virtutis viam. sanate offensas officiis, compo-
 nite mentes ad obsequium, ad modestiam, ad

verecundiam. His artibus, his machinis sese volens patietur expugnari animus clementissimi Principis, ut sempiternâ oblivione, & fidei amnestiâ deleatur memoria præteritorum, quæ facilius defleri quàm defendi, corripiri quàm corrigi possunt. Scitote, viros in illustri fastigio collocatos, & heroicâ mentis indole præditos assimulari fulminibus, quorum ea vis & natura est, ut cedenti materiæ parcant, durissima quæque & obsistentia perfringant, atq; in pulverem convertant. Hæ sunt Romanæ artes,

Parcere subjectis, & debellare superbos.

Turbis & tumultibus, terrore & minis generosa corda non labascunt, sed exasperantur. Precibus & supplicationibus, ingenuâ culparum agnitione, perumpendum est invicti viri pectus, aliter cogi non potest, & ejusmodi vis illi grata erit. Si vos seriò pœniter admissorum, si corde virtutem capessere, si consilia in melius referre, bonâ fide decrevistis, idem jus Sanatibus fore promitto quod Fortibus. Ego quantum studio contendere, quantum gratiâ eniti, quantum precibus exorare potero, vobis me totum devoveo: sed hâc lege, si estis facturi officium vestrum, si non estis frustraturi spem & expectationem parentum, quibus summa votorum est, videre vos auctos proventu bonæ frugis, cujus hîc licet metere messem uberrimam, si vestrum genium propitiare volueritis, nec lætam industriæ segetem, & speratam virtutum fecundi-

cunditatem in herbâ suppresseritis. Vigilando, meditando noctes atq; dies, rectè consulendo, agendo, quæ vos decent, consequemini, bonâ cum pace omnium, longè plura quàm postulatis, ultrôq; privilegia non petentibus accrescent. Nulla enim res efficacior est ad obtinendum, quod velis, à generosis & magnanimis pectoribus, quàm flagrans amor, & constans assiduitas rectè faciendi. Capió singularem hodierni sermonis fructum, quòd in vultu vestro legere & intueri penitùs mihi videor certa judicia mutæ mentis, nec frustrâ me de probitate & benevolentia vestrâ secundam opinionem concepisse. Salva res est: cerno frontes ad pudorem compositas, cerno facies modestiæ & ingenuitatis colore purpuratas. Illud saltem coram immortali Deo testor ac profiteor, me nullâ realiâ, quàm magnitudine amoris & utilitatis vestræ studio impulsus, ad dicendi partes extraordinem accessisse. Si secutus fuerit eventus,

Quem reor, & (veri si quid mens augurat) opto,
erit unde mihi in æternum gaudeam, vobis ex intimo cordis affectu gratuler. Utcunque res cadet, exstabit saltem infixum sensibus vestris monumentum honestæ libertatis, & conscientia meæ testimonium. Gratias vobis ago, quàm possum, amplissimas, partim quòd ingenti frequentia confluxistis ad hanc actionem, ut ipsa quodammodò Academia sedibus suis excitavideatur, partim quòd cum benignitate & at-

tentione sum à vobis auditus. Tu quoque,
 Corneli Groti, Magnifice Rector, & princeps
 nostri Senatûs, magnum humanitatis specimen
 edidisti, quòd non inferius amplitudine tuâ
 duxeris interesse nostris sacris. Tibi supremam
 ævi decus, & illustre sidus literarum, Josepho
 Scaliger, infinitum me debere confiteor, ac
 semper præ me feram, quòd posthabitis gravio-
 ribus curis, quibus famam nominis tui cum
 æternitate jungis, augusto tuo & venerabili
 conspectu nos honestare sis dignatus. Vobis
 etiam, honorandi Collegæ, devinctus sum me-
 moriâ beneficii sempiternâ, quòd præsentiam
 vestram, & benevolas aures nobis impartiri vo-
 lueritis. Spero me pro captu mediocritatis je-
 cisse fundamenta pacatoris in posterum statûs.
 Volui quidem certè, & is scopus, ea mens fuit
 cogitationum mearum. Vestrum erit stu-
 dia nostra vel exemplo subsequi, vel
 suffragio comprobare.

D I X I

DOM.

DOM. BAUDI V. C.

ORATIO

II.

IN FUNERE

Maximi virorum.

JOSEPHI JUSTI SCALIGERI.

VERBA defunt rebus immensis, nec se-
 animus explicare potest ingenti mœro-
 re circumfusus ac debilitatus. Utinam
 fas mihi foret horrore sacri silentii ob-
 signare luctum, *qui nunc me coquit, & versat sub*
pectore fixus! ad exemplum sagacis illius picto-
 ris, qui, cum artificio excelleret, ingenio ta-
 men magis abundabat. is velo obumbrasse di-
 citur, quod penicillo exæquare desperabat. Sed
 salva pietate fieri non potest, ut hodierno die
 vox nostra obmutescat. Alterum restaret o-
 ptandum, ut mihi digna tali viro contingeret
 oratio, cui nunc supremum humanitatis of-
 ficium mœror noster elargitur, sed tale vo-
 tum excedit ipsam humanam sortem, nedum
 nostram mediocritatem. Illud tamen ani-
 mum ægrum ex dolore solatur ac reficit, quod
 in rebus arduis ipse conatus, licet infra me-
 ritum, licet impar voluntati, laudem meretur,

Et finem pietas contigit ista suum. Dabit igitur benignitas vestra facilem veniam sermoni indiferto, labenti sub onere admirationis. In exordio mœstissimi muneris, quod honori ac memoriæ summi herois, JOSEPHI SCALIGERI, persolvendum habemus, usurpabo memorandam vocem Metelli Macedonici, cui cùm esset nunciata mors Scipionis Æmiliani, cum quo vivente civiles inimicitias exercuerat, hoc modo filios suos amplissimis usos honoribus cohortatus esse dicitur: *Ite filii, celebrate exequias, nunquam majoris civis funus videbitis.* Scilicet vir antiquæ simplicitatis, & Romanâ generositate dignus, detulit inimico luculentū gloriæ testimoniū, delevitq; ex animo pristinæ similitatis memoriam, ut solius virtutis recordaretur. Idem nunc licet nobis sine ambitionis metu pronunciare: Nunquam vidit ætas parentum, nunquam videbunt anni consequentes virum, vel splendore & antiquitate generis, vel sanctitate & innocentia morum, vel admirabili doctrinâ & exquisitissimâ optimarum artium cognitione, vel omni concentu consensuq; laudis præstantiorem. Si patria aut familiæ dignitas quidquam facit ad conciliandam justam venerationem excelsis mentibus, quid Galliarum regno in terris florentius? quid gente Scaligerorum honoratius dici aut excogitari potest? Quamquam benigna se differendi materies aperit, in quâ facilius sit principium invenire, quam
servare

quæ singula mirari solemus in excellentibus ingenis & sublimibus naturis, ea junctim universa possedit. Quam enim partem literarum non dicam intactam aut inexpertam reliquit, sed curiosâ felicitate non ita pertractavit, ut nihil illum fugeret, quod esset perceptione dignum & in quo statuisset sibi esse elaborandum? Olim raræ laudis & magnæ molis opus videbatur, si quis utriusq; linguæ sermones edoctus esset; & hoc in Equite Romano celebrat Romanæ fidicæ Iyræ. Quid diceret, *Si foret hic nostrum fato delatus in ævum?* quàm defixus hæreret, quàm stuperet attonitus miraculo, si nostri herois inauditam hæc in parte memoriam, vim atq; solertiam, fando vel oculorum fide arbitratus esset? Vix ullum in universo terrarum orbe genus est idiomatis, cujus extent monumenta consecrata, perennitati literarum, quod non assiduitate laboris pervestigarit: & quod admirationem auget, non vivæ vocis præsidio, non ope interpretis subnixus hæc molestias exantlavit, sed suis auspiciis rem gessit, usus tantum mutis illis magistris, quos fidelissimos consiliarios appellabat eximius regum Alphonfus. Non sine verisimili ratione creditur, inter impedimenta bonæ mentis, & inter causas, cur hodiè tam pauci ad antiquitatis perfectionem perveniant, numerandum esse hoc incommodum, quòd tantum curæ studiiq; linguis addiscendis impendere cogimur, quum veteres protinus se ad artium ipsarum

ipsarum penetralia conferrent. Et sanè varietas loquularum non instruit nos scientiã rerum, sed vaticò tantùm, & necessario subsidio, ut ad eam longo circuitu diversisq; tramitibus progrediamur. Hoc ut verum esse concedam, in hominibus mediocri ingenio præditis, ita vanissimum deprehenditur in animis divinioribus, qui tam celeriter arripunt res speculatas, numero infinitas, tanquam genio suo cognatas & consentaneas, ut probabilem efficiant quorundam Philosophorum amabilem insaniam, qui sic opinati sunt; Nihil aliud esse discere, quàm reminisci & recordari. Quibusdam ingeniis raro cœli favore concessum est, ut per ludum & aliud agendo plus efficiant, quàm alii improbo ac pertinaci labore. Scilicet ut stellarum orbis admirabili celeritate cursus suos conficiunt sine sensu laboris, sine tædio lassitudinis, & in perpetuo motu nunquam defatigantur: ita mentes, quæ cœlo plurimum imputant, ipsã contentione animi, ingenii, virium refici ac reparari videntur.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,

Per damna per cædes ab ipso

Ducit opes animumq; ferro.

Non possumus ex omni vetustatis memoria citare locupletius documentum, quàm divinum illum senem, cui jam parentamus ut communi literarum parenti, & cujus dignitati fasces submittere convenit, tanquam perpetuo
scien-

scientiarum omnium Dictatori. Quanquam vix fidem habitura est posteritas, unum hominem tot linguarum intelligentiam se magistro esse consecutum, tamen illa dos admiranda seu memoriæ, seu diligentia, tantum accessionis instar obtinet in comitatu majorum laudum atque virtutum. Quidquid ab orbe condito proditum est annalium aut historiarum monumentis, sive à sacris, sive à profanis autoribus, id omne ab ejus mente, tanquam ex oraculo quodam & sanctuario depromi poterat, nec unquam quisquam discendi studio incitatus ad eum accessit, quin recederet doctior & ad vitam sapienter instituendam paratior. Non enim scientiam aucupabatur ad solam animi oblectationem, ut sibi caneret ac suis Musis; non ad vanam ostentationem, ut scire tantum videretur, quemadmodum nummis & calculis utimur ad numerandum; sed ut eam in commune conferret, & publicis usibus impartiretur. Cujus rei fidem faciunt æternæ laudis & artis pignora, quæ seculo deposuit permansura, donec in terris erunt cultores honoris, sapientiæ, atque eruditionis. Nulla vox est, nullum orationis genus tam ornatum, copiosum atque magnificentum, quo talia pro dignitate celebrari possint: tum autem vetat Solonis sanctio, ne divina res fiat in transeursu. Reverentiùs hæc illibata judiciis & cogitationibus religiosi auditoris permittuntur, quàm si ingenii culpâ deterantur

tur. Simplici voto designaturus videor temporum felicitatem, ab omni parte perfectam & absolutam, si, quicumq; ad rem literariam animum appellunt, ita nervos ingenii explicent, ut ejusmodi scripta vel intellectu consequi, vel ingenuo saltem amore complecti queant. Nam pleraq; gravioris meditati sunt ex eâ notâ, quæ profanum vulgus arcent ab ingressu, nec patent, nisi quibus intima doctrinarum adyta recluduntur. Quis enim, nisi interioribus literarum sacris diu multumque operatus, ausit illotis manibus atrectare paginas illas, quibus annorum descriptiones, emendatio temporum, & accuratissima omnium ætatum ratio ac disciplina continetur? quis nisi cum stupore accedat in lucos Eusebii, nunc iuce meridiana clariores? In Criticis omnium rectè æstimantium judicio princeps sine controversiâ, sine æmulo ac rivali, dominatur. Quàm multi sunt, qui totam in eâ parte studiorum ætatem consumpserunt, & eam famam adepti sunt, ut columnina literarum & ornamenta seculi perhibeantur, qui tamen nullo modo sunt cum nostro naturæ miraculo conferendi? Ille est aquila in nubibus, ille

οἱ δὲ πῆλκεσσι, οἱ δὲ σκία αἰὼσσι,

Solus hic est sapiens, alii volitant velut umbrae.

Quoties ejus meminerunt duo de triumviris Reipub. literariæ (non obscurum, quos hoc elogio designare cupiam) tanquam de divino quodam

dam viro, non de homine mortali loquuntur. Sed quid opus est per conjecturas, per interpretes & testimonia veritatem exquirere, quum in medium perscriptæ sint autoritates ipsius viri, majores omni exceptione, quibus cum æternitate seculorum famam nominis sui conjunxit & exæquavit? Nullus est alicujus notæ scriptor Græcus aut Latinus, cui non lucem aliquam, fœneratus sit. Præclara sunt, & supra omnem commendationis aleam assurgunt ea, quæ cum usu publico communicavit, nec minora censeferi debent, quæ intra Vestæ penetralia liberali custodiâ asservavit, ut erat fugitans ambitionis, & ipse sui contemptor, præsertim in ejusmodi studiorum diverticulis & amœnitatibus, quum tamen plerique ex hoc mustaceo laureolam quærant, & mirificè sibi placeant, si vocem aliquam obsoletæ vetustatis, *Verbaq; vincutis vix exaudita Cethegi*, è situ & squalore in lucem revocârint. Philologiam ille quidem adamavit, sed quum intervalla negotiorum otio insititio dispungere voluit, & hoc exercitationis genus habuit inter laxamenta curarum. Quippe quum acer ille animus, & æmulator cœli, unde originem ducebat, non posset nihil agere, mutationem laboris instar refectionis arbitrabatur. Cato Censorius, ut memoriæ proditum est, in Originibus magnificè & sapienter scripsit: Viris claris & eminentibus non minùs otii, quàm negotii reddendam esse ratio-

ratio-

rationem. Erat & apud Athenienses *ἀγίας* *ἄννη* adversus desides & ignavos. Si nostro incomparabili viro libuisset in lucem aspectumque proferre, quidquid sub acumen styli veniebat, quum men em, gravioribus curis fessam, humaniorum literarum solatio recrearet: nihil forsitan superesset, quod in Criticis desideraremus. Longè posthabenda essent aliorum seria ludicris ejus & animi remissionibus. Quum autem inflammavit eum igneus vigor, & afflavit ille spiritus, ut ad Poësin accingeretur, quis cum eo paria fecit? quem non longo intervallo post se reliquit? Quis in Græcis viam vidit, quâ iretur ad carmen, aut visam feliciori pede calcavit? Omnia captu seculi nostri superiora sunt, & ad eruditissimæ antiquitatis gloriam adspiciant, nec fucis aut lenociniis, sed in affectatâ simplicitate & naturali pulcritudine assurgunt, quodque argumentum est absolutissimæ scriptionis, omnes vel mediocriter literis imbuti, quum ejus Poëmata in manus sumunt, si quid habent ingenuæ indolis, eadem sibi in mentem venire posse, vano credulitatis errore imaginantur: sed ubi in rem præsentem, & ad experientiæ specimen venit, sudabunt plus fatigatis, & nisi sint prorsus excordes, ultrò imbecillitatem suam agnoscent, & suo se modulo ac pede metiri verum arbitrabuntur. Hoc opus, hic labor est. Ego plurimum genio meo gratulor, quod ex maximi viri consuetudine & intimâ

intimâ admiffione, fructum hunc reportavi, ut
 quanquam absum longiffimè à facultate con-
 dendi monumenta perfectæ curæ aut artis, ta-
 men haud omnium abfurdiffimè forfitan de
 claris operibus fententiam ferre poffim. Be-
 nignius enim & indulgentius patet iudicandi
 dexteritas, quàm efficiendi potestas. Cæterum,
 qui (ut cum Platone loquar) non pepulit fores
 Poëticas, is, fi de præftantiffimo vate iudicium
 facere præfumpferit, nihilo plus aget, quàm fi
 coecus de varietate colorum, furdus de concen-
 tu vocum arbitrari voluerit. Quum autem
 habeant hæc studia fuam quandam tempefti-
 vitatem, nec ferior ætas promendis Mufarum
 fœtibus idonea aut habilis effe videatur, illud
 maximè mirandum eft, in noftro fene perpe-
 tuam ingenii alacritatem, & iuventutis indo-
 lem effloruiffe, nec ullum ex fenefture deli-
 quium mens ejus unquam fenfit, fed accessio-
 nem prudentiæ, & iudicii maturitatem repor-
 tavit. Veneres & feftivitates comitatae funt eum
 ufque ad extremum ævi decurfum. Sed ut pi-
 cturæ lucem nihil tam commendat quàm um-
 bra: fic non melius, quàm obtreftationi & in-
 vidia, creditur, qualis quantusq; fit JOSEPHUS
 SCALIGER, magni patris magna progenies.

Credo equidem; nec vana fides, genus effe deorum.

Quid enim illi objectare poffunt homines o-
 mni pudore diruti, præter virtutem, cui bellum
 indixerunt? quid imperitos malè urit, præter
 infini-

infinite eruditionem, cuius radios noctuæ non ferunt? quid flagitiosos & scelerum sibi conscios quiescere non patitur, præter integritatem morum, & vitæ sanctimoniam, à quâ longè sunt averfi? quid animas humiles, & egenas veræ laudis offendit, nisi

*Multa viri virtus animo, multusq; recursans
Gentis honos,*

quarum rerum fulgore perstringuntur? Sed impenetrabiles sunt heroum filii moribus calumniarum, nec infame genus bubonum officere potest luminibus Phœbi. An quidquam decedit magno Catoni, quòd strumæ sedent in sellâ curuli? quòdque se præterito Vatinius iudicio fæcis Romulorum ad Præturam est evectus?

*Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis aure.*

Ut arbores altiùs radice terram comprehendunt, quò sæviùs ventorum furiis exagitantur? ita clariùs illustratur, & puriùs enitescit dignitas & amplitudo præstantium virorum, quò magis obnoxii sunt telis malignorum, qui simultatem eorum affectant, quorum similitudinem assequi, vel propter improbitatem nolunt, vel propter ignaviam desperant. Ipse Jove progenitus Hercules, *diram qui contudit hy-*
dram, qui omni genere monstrorum terras libe-

ravit, & quem fama beneficiorum memor ad-
 scripsit numero Divorum, non prius invidiam
 debellare valuit, illam individuum virtutis la-
 bem, quàm è rebus humanis exemptus esset. No-
 ster etiam, dum interfuit mortalium cœtibus,
 ita sublimitate mentis eminebat supra fatalem
 hunc luem, ut ejus omnem impetum eluderet,
 tanquam à scopulo fluctuum assultus frangi
 solent. Nisi quis jejunè malevolus putet flo-
 rem dignitatis, aut honorem illustrissimæ pro-
 paginis, unde Reges, & latè terrarum domini
 prodierunt, quidquam detrimenti capere ex
 fœtidis scurrarum convitiis, quorum ne nomi-
 na quidem sine piaculo pronunciarî debent.
 Quis unquam erupit in auras immanior & hor-
 ribilior liber, quàm est SCALIGERI hypoboli-
 mæus? nisi ipso furore satis cruciaretur editor
 infandi operis, delegandus esset carnifici; ne-
 que enim aliâ manu sanari potest tam vehe-
 mens morbus. Sed quid aliud, quàm detestabile
 & abominandum, pàreret vespillonis atque ex-
 oleti scorti progenies, plagiarus, fur, dela-
 tor, crucis candidatus, & esca patibuli, mon-
 strum in ultimas terrarum oras deportandum,
 & ex ipsis humanæ naturæ finibus exterminan-
 dum? Is, omni colluvione scelerum ac flagi-
 tiorum execrabilis, ausus est sanctissimum se-
 nem, cui haud ita pridem tanquam deo lite-
 rarum assurgebat, quem laudibus extollebat
 ultrà

ultra, quàm fas est sperare mortali, in eum ausus est furcifer tam tetra, tam abominanda convitia jaculari, ut nihil impurius ex Averni faucibus tota Furiarum cohors exhalare possit. Scilicet hæc nitedula sordes suas affricare studuit homini inculpatisimo, cujus conscientia, major & intacta vitiis, tantum abest, ut se feriri senserit, ut potius inde collegerit segetem & materiem veræ gloriæ, sibiq; impendiò placere debuerit, quum displicet talibus vomicis & carcinomatis, quæ vivunt in opprobrium seculi, & in detestationem generis humani. Sed nunquam assequetur impurissimus scurra, perditæ profligatæq; turpitudinis, & morum immanitatis, ut vel bonorum virorum innocentiam, lædere, vel clarorum famam imminuere, vel fortium & generosorum indignationem mereri possit. Itaque noster heros fastidioso contemptu, & constanti silentio vindicabat se ab hujusmodi nebulone, ne luto manum inquinaret, aut voti compotem efficeret infamis famæ cupidum adversarium, si irasci dignatus esset. Hoc enim propositi habuit, ut gloriosis inimicitiiis inclaresceret, & per ruinam alienæ existimationis ad famam grassaretur. Sed aquila non captat muscas, nec unquam fando auditum est, bubonem obscœnum periisse Pæanis arcu. Nos auriri testes sumus, quàm suaviter interdum jocos & dicteria jaceret in ejusce notæ verberones, quos non tam oderat ob

improbilitatem, quàm contemnebat ob stultitiam. Et certè sibimet iratus, ac dignitati suæ fuisset injurius, si cum tam dispari antagonistâ, nullam ad rem quàm ad maledicendum idoneo, contendere sustinuisset, impar congressus Achilles in eo certamine, in quo victoria est penes eum, qui sponte cedit, & vinci sese gloriatur. Tum autem, quanquam vivimus in effœto virtutum seculo & feracissimo calumniarum, tamen non tam malè & sinistrè opinatus est de suis temporibus, ut crederet fore, qui tam portentosis & immanibus mendaciis animum atq; aures adverterent, prætereos, qui simili morbo vel nefandi sceleris, vel insanabilis dementiæ, conflictarentur. Sed nimis diu verborum in infami argumento, dum tot verba perdo contra bipedum nequissimum, qui non existimavit probari posse sui similibus, se esse juratum virtutis & honoris hostem, nisi principem ingenii, doctrinæ ac sapientiæ maledictis incesseret: quem quidem satis ulciscuntur mores sui. Nam frustra sim, & cum ratione insaniam, si id genus animal oratione vel sanare, vel sauciare postulem, ut rubore suffundatur canis, cujus frons ferrea & exsanguis depudere didicit, atq; omnem humanitatis sensum à se penitus abdicavit. Olim artibus ingenuis, & homine libero dignis, mentes mansuescere, mores expoliri credebantur, nunc ex hominibus in feras agrestes degenerant, & naturam ipsam exuunt,
qui

qui se literas amare gloriantur. Cur enim tam ferociter insurgerent, tam intemperanter debaccharētur lymphatici homines in eum, quem omnes consentiunt probi, primum seculi fuisse virum, & principem Senatūs literatorum? Hoc nemo in dubium vocat, nisi sacrilegus & intestabilis, nec ullus de generis origine, vel ipsi vel optimo parenti, litem unquam movit, quam multorum oculis observabantur omnes eorum actiones, nec effugisset curiosam malignitatis diligentiam, si qua sinisterior suspicio animis hominum insedisset. Nunc exorti sunt fraterculi gigantum, qui id attentarent, quod omnium reformidaverat audacia. Sed non est mirum, si canes latratu, porci cœno ac sordibus delectantur. Interim manet æternumque manebit immota veritas, nec loco cedit Scaligera nobilitas, quamvis exuta sit patrimonio majorum, & exterminata sedibus avitis per injuriam potentiorum, magno cum seculi pudore. Non effecit tamen fortuna, quod voluit. Ea enim tantum eripuit, quæ dare solet. Scientiam rerum plurimarum, sapientiam, animum intelligentem divini humaniq; juris, constantiam, in adversis, moderationem in prosperis, aliasq; heroicas virtutes non amisit. Talia munera nec dono dantur, nec adimi cuiquam possunt. Omnia sua secum portat magnanimus Bias, quum orbe & arce captâ, se solo beatus patriam relinquit, probamq; pauperiem sine dote quaerit.

rit. Sed ex omni censu bonorum, quibus noster heros ad miraculum usq; suspiciendus fuit, nullam laudem reor esse comparandam cum pietate, & religioso Numinis cultu. Quæ virtus tantò clarior haberi debet, quò rariùs in eruditis hominibus deprehenditur. Dicam enim justâ cum indignatione id, quod res est: pleriq; scientiæ typho sic insolescunt, ut Deum vereri ac venerari dedignentur; quasi doctrina dux esse debeat ad induendos ritus Cycloporum, & exuendam Numinis reverentiam, in quo sunt omnes thesauri scientiæ ac sapientiæ reconditi. Noster autem immane quantum à Mezentis, Divûm contemptoribus, abhorrebat. Nullum genus hominum (si homines dicendi sunt & non potius brutæ pecudes) tam inexpiabili odio averfabatur, & diris atque execrationibus devovebat, quàm atheos; nec facile adduci poterat, ut crederet, quenquam ita desciscere à naturali lege & ratione, ut Deum aut non adoraret, aut non putaret. Per multos quidem reperiri, qui sic vitam instituerent, quasi nullus esset in cœlo rerum humanarum arbiter ac moderator, qui, quæ nos gerimus, audiret & contemplaretur, vindex scelerum, munerator rectè factorum. Sed tamen, ubi suam quisq; conscientiam interrogat, neminem se iudice absolvi posse, quin sub domestico tortore sæviùs vapulet, quàm si saxo siliat; has esse tædas ardentes, has furiarum faces, quibus

quibus improborum mentes inquietantur, ut, quidquid meruerunt, semper expectent, & ultricem Nemesein accinctam flagello ante oculos versari arbitrentur. Contrà nihil securius posse dici animo sibi rectè conscio, *hîc murus abeneus esto, Nil conscire sibi. Si fractus illabatur orbis, impravium ferient ruina.* Porro cum studio veræ pietatis, quam ante omnia coluit noster venerabilis senex, adunxit amorem veritatis, quam & à patre didicerat, & prorsus in animum inducebat, esse basin ac fundamentum omnium virtutum. Simulationem ac dissimulationem refugiebat canepesus & angue, tanquam hostem ingenuitatis, & quæ magnanimum pectus minimè deceret. Placuit illi generosa vox Achillis apud Homerum Iliad. 1.

*ἔχθρος γάρ μοι κείνῳ ὅμῳς αἶδαο πύλῃσι,
ὄσθ' ἕτερον μὲν κεύθεῖ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο τε βάζει.*

Odi aequè ac portas inferorum eos, qui aliud ore promunt, aliud corde condunt. Hunc ille cursum vitæ per egit usque ad extremum spiritum. Solon, qui & unus fuit è septem Græciæ sapientibus, & solus inter eos legum conditor, dicere solitus erat; Neminem esse numero beatorum adscribendum, priusquam ad fatalem metam devenit, & ultimum vitæ actum expleverit. Hic est ille decretorius dies, qui de omnibus antè actis sententiam fert.

ff 4

Nam

*Nam vera voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur persona, manet res.*

Nullum tunc fingendi tempus est, nullus mimo locus. Optimè constat vitæ totius ratio iis, qui fortiter mori didicerunt. Videamus igitur, quantum hîc constantis animi specimen no-
ster ediderit. Jam primùm simul atq; se morbo correptum sensit, continuò mens præscia futuri augurata est, instare sibi ultimum ævi terminum: idque sermone & vultu ad firmitatem erecto denunciavit amicis. cùmque familiares aliquam spem recuperandæ valetudinis ostenderent, nec animum esse despondendum, ille contrà de morbi sui genere coram summis Medicis tam peritè & accuratè disseruit, ut rationibus ejus haud gravatè assentirentur. Tanta verò cum tranquillitate mentis certam sibi mortem impendere asseverabat, ac si in alieno foro versaretur, nec ea res quidquam ad se pertineret. Mox supremæ voluntatis curas ordinavit, ne moreretur intestatus. Toto autem tempore, quodomi desedit, aut lecto affixus fuit, sermones meram pietatem spirantes, tanquam ex adytis, effudit, de misericordia Dei, de redemptione generis humani, de justificatione per fidem in Christum, de resurrectione corporum, & animarum immortalitate, aliisque præcipuis religionis articulis. Adeò, ut jam tum cœlestis gloriæ primitias differendo degustare videretur. Interdum vicem suam dolebat, quòd ob imbecillita-

cillitatem virium solennibus studiis, & vitæ muneribus incumbere ultrà non liceret. Nempe animus priscae nobilitatis, & divinæ memor originis cogitabat, Imperatorem stantem mori oportere. Nam si infimo generi gladiatorum curæ fuit, ut honestè decumberent; quantò magis decet viros, tum in humanarum rerum despicientiâ, tum in studio pietatis exercitados, hoc agere, ut constanter ac fortiter fati sui legem excipiant? ne velut inertes Poëtæ in extremo actu corruisse arguantur. Hunc casum pulcrè vitavit noster primarius seculi vir. Nam cum antea semper æquabilem sui modum retinisset, tum in novissimo certamine, quo etiam filii deorum percelli solent, & de statu mentis exturbari, tanto robore animi, tantâque constantiâ mun tum pectus habuit, ut nullo mortis metu sese perumpi pateretur. Quin & ardentibus votis exoptabat cum Apostolo, mature liberari corporis ergastulo, & esse cum Christo. Nihil aliud preces ejus spirabant, præter fastidium hujus infelicis vitæ, & certam fiduciam immortalitatis. Quin & uberibus lacrimis deplorabat nimiam vivacitatem suam, quòd ad ea usque tempora durâisset, quibus indubium vocaretur meritum & satisfactio Servatoris nostri JESU CHRISTI, quem se propediem visurum esse confidebat, sedentem ad dextram Patris omnipotentis. In hac spe & plenissimâ persuasione animam placidè exhalavit,

lavit, ut mors somno simillima videretur, & ad
 coelestem patriam commigravit, unde dono
 Dei tam ingens pignus ac depositum in terras
 transmissum erat. Ita nobis occidit magnus he-
 ros; cuius quidem occasum non ignavo luctu
 prosequi decet, sed memoriam piè inviolatèq;
 venerari. Corpus, hospitium illius illustris ani-
 mæ, quæ terras omnes nomine suo implevit,
 hesternâ die compositum est tumulo, ubi ex-
 spectat resurrectionem, quum æternus æterni
 Dei filius veniet, jura factorum daturus vivis ac
 mortuis. Potior autem ejus pars cælo recepta
 est, ubi sempiterno ævo fruitur, & eam vitam
 agit, quæ nec temporum metis, nec felicitatis
 modo circumscribitur: quam non oculus vi-
 dit, non auris audit, non vox eloqui, nec hu-
 mana mens capere potest. Quapropter, etsi non
 solum hæc Academia, verum etiam universa
 Resp. literaria, gravi damno ac vulnere afflicta
 est ex tanti viri amissione, tamen illius beatitati
 potius gratulari nos oportet, quàm infirmo de-
 siderio & muliebribus lamentis lugere adem-
 ptum, ne magis ob nostram jacturam dolere,
 quàm ob ejus commodum lætari videamur.
 Erigamus igitur animum, & fortibus solatiis
 leniamus ægritudinem: quod fiet, si mentem
 componamus ad ejus exemplum atque imita-
 tionem. Tot præclara sui pignora nobis reli-
 quit, quorum decus nulla posteritas filebit, me-
 moriam nulla unquam oblitterabit oblivio. In
 iis con-

iis contemplari licet ingentis viri effigiem, melius expressam, quam penicillis Apellis, aut cœlo Lyfippi. Hæc nobis ad æmulandum proposita sunt. Nam si fumosæ majorum imagines, quæ nihil intuemum exhibent, præter externam corporis figuram, ardorem honestis mentibus addunt, ut eorum laudes vitâ & factis representare contendant; quantò magis animos nostros inflammari oportet ad gloriam & verum decus, quum diurnâ nocturnâq; manu verfabimus monumenta præstantissimi virorum? Vos, ô flos & soboles ingenuæ juventutis, qui huc à parentibus missi estis, ut inde, tanquam à mercatu, domum redeatis aucti bonarum artium proventu, quibus patriæ usui, vobis honori, amicis auxilio esse possitis, capessite, precor, & amplectamini tam pulcram & præclaram occasionem. Non possunt omnes esse Catones aut Socrates. Gratulandum est seculo nostro, quòd Leida primario & singularis exempli viro tamdiu potita sit. Pulcrum & gloriosum est iis, qui ad summa contendunt, si in secundis aut tertiis consistere possint. Nos, ut captus est mediocrium, non deerimus tueri dignitatem literarum, nec deseremus honorificam stationem, in quâ nos bonorum suffragatio & nonnulla doctrinæ opinio collocavit. Ad me quòd attinet, polliceor ex animo profiteorque, me nullo unquam tempore vestris utilitatibus & commodis defuturum, quâ
publicè

publicè quâ privatim, semper curæ & cogitationes meæ studiosorum juvenum temporibus devovebuntur. Extremum hoc erit, ut, quod & mos & officii ratio præscribit, huic ornatissimo confessui gratias agam, quod tantâ celebritate ac frequentia cõhonestare dignati sitis hoc nostrum, non ingenii aut eloquentiæ specimen, sed supremum pietatis munus atq; humanitatis, devotum piis manibus principis omnium ætatum viri, in omni genere literarum atque eruditionis.

Habita est in auditorio Theologico Lugduni Batavorum XXVI. Januarii CIO IO CIX. hora decimâ matutinâ, postridie ejus diei, quo defuncti corpus sepulture mandatum fuit.

DOM.

DOM. BAUDI V. C.

O R A T I O

III.

*Ad serenissimam Principem*E L I Z A B E T H A M
A N G L I Æ R E G I N A M.

AUGUSTA HEROINA,

NULLA gens unquam majore obser-
vantiâ Principem suum coluit, quàm
natio Persarum. Erat apud eos vel
legibus sancitum, vel moribus insti-
tutum, ne quis Regiam Majestatem adire au-
deret sine aliquo munere, quemadmodum ne-
fas est accedere ad altare sine donario. Rectè
& religiosè fecisse videntur, quòd eos, qui in-
terris erga genus humanum divinâ quodam-
modo vice funguntur, divino quoq; ritu & ho-
nore communicârint. Si quis unquam inde ab
ultimâ vetustate dignus existitit omni cultu ac
veneratione, Vestra Majestas, consentiente
gentium famâ, in hoc ordine principem locum
jure sibi vendicat; cujus heroicæ virtutes non
solùm invidiam vicerunt, sed & mortale fasti-
gium supergressæ sunt: atq; ad eò non modò
populus tuus, verùm etiam exteræ nationes
non aliter majestatem tuam observant, admi-
rantur.

rantur, ac suspiciunt, quàm beneficium & salutare quoddam sidus è cœlo in terras demissum, ut seculo everso succederes, & rebus afflictis mederi posses. Quod quidem præclarissimum munus, tibi à Numine delegatum, constanter administras tam æquabili justitiâ ac sapientiâ, ut propemodum minima de laudibus tuis censenda sit illa suprema regni potestas, ad quam te Deus, tuum jus, & publica felicitas, evexerunt. Ego inter cultores tuos, gradu & censu plurimis impar, animo & affectu vix cuiquam secundus, nullum majus ac melius donarium pulvinari tuo inferre possum, quàm simplex votum, quo uno vota universa bonorum omnium, salus & securitas imperii, spes & opes subditorum tuorum cumulatè continentur. Igitur Deum Optimum Maximum, Regum ac regnorum præfidem & custodem, ex intimis sensibus veneror atq; obtestor, ut te quàm diutissimè mortalium cœtibus interesse patiatur. Faveant propitia fata beneficio, quod dederunt, tantoq; muneri addant perennitatem. Quanquam enim ingratus orbis non intelligit bona sua, nec terra capere potest ingentem ELIZABETHAM, cujus sublimis indoles nihil humile, nihil humanum sperat spiratq;: tamen sera sit, & nepotibus nostris demum nota dies illa, quæ tam illustre depositum natali cœlo redonabit. Sæpè te omni gloriâ florentem, ac beatè regnātem aspiciat fausta & festa lux, quæ te generi humano

humano commodavit, quâq; suscepisti imperium ut servares, servasti dum susciperes. Maneat in ævum dubia & anceps palma pulcherrimæ con-
 spirationis, utrum impensiori pietate cives tui te, an tu cives tuos salvos & incolumes esse malis. Non evagabor licentiùs in hoc immenso laudum campo, nec longiori sermone Clementiam tuam morabor, ne peccem in publica com-
 moda, quibus continenter promovendis omnes curæ cogitationesque tuæ consecrantur; sed ut olim industrius pictor velo obumbravit, quod penicillo exprimi posse desperabat: sic ego eximias Majestatis tuæ dotes omni voce, omni laude nostrâ sublimiores, religioso silen-
 tio venerabor.

RESPONSIO REGINÆ.

EGo benè animadverto ex tuâ perdoctâ oratione, quòd vestra dominatio me non satis novit, alioqui non attribuisset mihi tam immodicas laudes, quibus me potius onerasti, quàm honorasti. Equidem eas in me non agnosco, sed accipio à te amanter, tanquam ab homine amico & benevolo. Amor tibi dictavit tam bona verba. Ubi autem amor domina-
 tur, ibi judicium non potest esse rectum. Interim gratias tibi habeo, quàm possum, maximas propter talem tuum erga me affectum, & obnixè te rogatum cupio, ut velis in eâ voluntate constanter perseverare.

REPLI-

DOMINICI BAUDII
REPLICATIO NOSTRA.

QUò se Tua Majestas per insitam modestiam humaniùs deprimat, eò celsiùs asurgit. Quum enim ad regale istud fastigium nihil accedere possit, unâ hâc ratione crescis, si te ipsa submittas. Ego tantum abest, ut quidquam adjecerim cumulo tuarum laudum, ut potiùs venia mihi suppliciter deprecanda sit, quòd vitio pauperrimæ orationis, & ingenii culpâ multum de summâ meritorum detraxerim. Sufficiebat voto, si coli te & observari patereris, at tu me ad amorem provocas; quam propè divinam, in summâ fortunâ, moderationem, quia verba rebus immensis non cõveniunt, tacitus admirabor, obsecrans Deum, ut mihi animum det, si non capacem, certè intelligentem tantæ felicitatis. Porrò hunc honorificum diem, quo mecum sermonem sociare dignata es, sanctè observabo,

*Dum memor ipse mei, dum spiritus hos
reget artus.*

DOM.

DOM. BAUDI V. C.

ORATIO

IV.

*Ad Serenissimum & Potentissimum
Principem*

JACOBUM VI.

MAGNÆ BRITANNIÆ, FRANCIÆ,
ET HIBERNIÆ REGEM.

NON sum nescius, clementissime Rex, modestiam & verecundiam in me desiderari posse, quòd homo privatus & gente extraneus, cui pro magno munere esset debuit, quòd liceat augusto Majestatis tuæ vultu conspectuq; frui, optaverim ultrà ad colloquium tuum admitti, & sermonem tecum sociare; qui honos in tantâ mole curarum vix paucis è primariâ dignitate viris tribui debet, qui vel consilium tuum participant, vel legati, magnis de rebus missi, à regiâ voce tuâ responsum expectant. Equidem & sortem meam novi, & quid Majestati debeatur, seriâ æstimatione mecum reputavi, sed quantum mihi justitiam adfert utriusq; rei consideratio, tam me recreat & reficit partim conscientia meæ fiducia, partim excellens animi tui benignitas & modera-

gg

modera-

moderatio, quæ inter heroïcas laudes & virtu-
 tes tuas eximie fulget. Non aliã mente ad Sere-
 niss. M. T. accedo, quàm ut observantiam, &
 devotionem meam profitear. Ut ignis celari
 non potest, quin aut fulgore suo aut calore pro-
 datur: ita vehementes quidam affectus etiam,
 nolentibus nobis & invitis erumpunt. Quòd
 diligeris, coleris & observaris, id majus impe-
 rio tuo est. Igitur ausus sum, imò blandã vi
 coactus, humilis & umbraticus doctor, affari
 Potentis. & Clarissimum Regem, qui felici
 consortio junxisti cum summã potestate glo-
 riam sapientiæ, & exquisitam optimarum ar-
 tium cognitionem. Cui rei illustria documen-
 ta præbent eximia ingenii doctrinæque monu-
 menta, quæ consecrasti perennitati omnium
 seculorum. De quibus operibus nihil reveren-
 tius effari possum, quàm quod olim de Cartha-
 gine pronuntiavit Sallustius, M. T. per familia-
 ris, *tacere satius est, quàm pauca dicere.* Nequeo ta-
 men imperare admirationi, quin in transcursu
 venerer βασιλικον δῶρον, quo pignore nihil po-
 test dici abundantius præceptis institutisque
 veræ virtutis ac prudentiæ: quibus ad omne
 officii munus conformasti filium tuum, im-
 mensam illam spem regni, delictum & amorem
 populi, principem juventutis, cui duo, maximè
 optanda mortalibus, supra invidiam feliciter
 obtigerunt: Nasci à maximo rege, & ejusdem
 auctoritate ad summæ fortunæ cultum erudiri.

Maeste

Maſte hâc indole & gloriâ: felices, qui ſub ta-
 libus auſpiciis gubernantur! Non meum hoc
 effatum eſt, ſed ſapientum Principis: *Tum fore
 beatas Reſſub. ſi aut Reges philoſopharentur, aut Philo-
 ſophi regnare cœperint.* Placeat tibi ſemper hæc
 ſecta, & ratio vitæ. Fruere ingenti tuo tuorum-
 que bono: ne te à laudatiſſimo propoſito de-
 terreat adulta & prævalida ſeculi pravitas, quâ
 ſubnixi imperitiæ patroni, negant doctrinam
 in regiâ laude ponendam, cum nihil æquè re-
 ges deceat. Non provehar longiùs in hoc im-
 menſo laudis Oceano, ne Majeſtati fraudi fa-
 ciam, cum humanitati & comitati nimis licen-
 ter indulgeo. Concludam ſimplici voto. Deum
 Opt. Max. quo duce & auſpice ad imperium
 perveniſti, oro & obteſtor, ut te florentem o-
 mni felicitate & gloriâ quàm diutiſſimè rebus
 humanis intereſſe patiatur. Salute enim & in-
 columitate tuâ, ſalus & incolumitas totius
 regni, publica ſeculi felicitas & bono-
 rum omnium vota, abundè
 continentur.

D I X I

gg 2

PRÆ-

PRÆFATIO

In Dissertationem de Induciis Belli
Belgici, editam sub nomine
LATINI PACATI.

D. BAUDIUS

V. C. Jano Rutgersio S. P. D.

Qua otii oblectandi gratiâ, non censo-
ris animo, meditatus sum super hoc lex-
to negotio Induciarum, ea tibi inspici-
enda mitto, qui nugamenta nostra non amas
solum, sed & observas, & fortiter defendis ad-
versus imperitos obtretores. Vel nuper
quàm strenuè causam nostram egisti, quum à
non nemine, ignaro veri honoris, insimularer,
atque etiam ignominiosè notandus judicarer,
tanquam civis haud utilis, imò perniciosus pa-
tria, & aversus à communi bono, quòd teme-
rario ausu non horruissem assurgere in laudes
MARCHIONIS SPINOLÆ? Scilicet
facinus indignum est, virtutem in hoste reve-
reri: quod qui facere gravantur, nec jus gen-
tium norunt, nec ullum cum humanitate com-
mercium habent. Si hostem ut hostem lau-
dare piaculum est, necesse erit, ut perduellionis
crimine

crimine notetur optima pars Historicorum, qui, seposito partium affectu, suum cuique decus attribuerunt sine gratie aucupio, sine metu offensionum, æqui scilicet uni virtuti, atque ejus amicis. Expectant fortè malevoli, ut ipsis satis fiat: at ego invidia malo suppeditare, quod eam urat atque remordeat: itaque non intercedo, quin arbitrato tuo banc ipsam Dissertationiunculam vel tibi soli serves, thesaurum sanè non magni pretii, vel communices cum populo, si proles digna videbitur, quæ lucem adspicere debeat. Vale, & nos ama. Datum VI. Kal. Januarias auspices anni CI^o I^o CIX. Lugduni Batavorum.

gg 3

DOM.

DOM. BAUDI V. C.

ORATIO

V.

DE INDUCIIS

BELLI BELGICI.

QUEMADMODUM iis, qui in magno
 mari periculis ac tempestatibus diu mul-
 tumque jactati sunt, nihil exoptatius
 votis, nihil auspiciatius visu potest evenire,
 quam si Gemellorum sydus cœlo lumen suum
 exerat, unde præscia nautarum corda spem
 propinquæ serenitatis augurari solent: ita,
 non est dubitandum, quin gratissimâ volu-
 ptate ac lætitiâ perfundantur mentes bono-
 rum omnium, postquam Induciarum lux quasi
 signum extulit ad expectandam inde fidam
 & perpetuam pacem, quæ sola potest in solido
 locare fortunas & incolumitatem Belgarum,
 post tot clades atque calamitates, quæ jam pro-
 pè per annos quadraginta miseros cives cru-
 delem in modum afflixerunt. Ac licet publica
 securitas nondum voti sui robur ac fiduciam
 assumpserit, tamen maxima res effecta est, ex
 quo certa spes affulsit, diuturnas à bello & ho-
 stilitate ferias conventum iri. Nam & opti-
 mus

mus quisque confidit, & prudentissimus præ-
 sagit fore, ut semel degustatâ quietis atque
 otii dulcedine facilis sit futura concordia, in-
 ter fratres & consortes populos, bonumque
 illud, quod initiò certis temporum spatiis in-
 cludebatur, proprium tandem ac perpetuum
 evadat. Nam quis est tam expertus humanita-
 tis, tam ab ipsâ naturâ degener, quem bella
 discordiæque civium suâ sponte delectent? qui
 non malit ad tranquillitatis portum appellere,
 quàm continuis barbarum pugnarumque flucti-
 bus inquietari? Sed incidunt aliquando neces-
 sitates & angustiae rerum hujusmodi, ut viri
 fortes non possint aliter vitam & salutem su-
 am ab injuriis & intolerabili servitiâ propu-
 gnare, quàm si in Martium, ut sic dicam, hunc
 campum descendant, non ut præturas aut con-
 sulatus ambiant, sed ut sanguinem suum, ut
 conjuges ac liberos, tueantur, & quidquid apud
 gentes sanctum habetur. Talis cogitatio a-
 pud benignos rerum humanarum arbitros aut
 veniam nobis, aut etiam aliquam generosæ in-
 dolis ac fortitudinis laudem assignabit. Neque
 enim ulla magis legitima causa est arma capi-
 endi, quàm servitutis depulsio, quàm vitæ &
 incolumitatis tutela contra vim & immode-
 ratam dominationem potentiorum. Sed faustis
 potiùs & secundis omniaib9 prosequi cõvenit ex-
 spectationē beati status, qui jã in limine præsto
 esse

esse speratur, quàm obductas cicatrices refricare dicendo: quanquam grata solet esse, & solatium adfert gravia passis secura commemoratio præteritarum calamitatum;

——— & *quæ perferre molestum*

Antè fuit, meminisse juvat,

postquam ad finem mala pervenerunt. Ut enim iis, qui ex gravi morbo recreati sunt, jucundior est fructus, & acrior sensus restitutæ in integrum valetudinis, quàm si nunquam ægri fuissent: ita nemo meliùs bona sua novit, quàm ii, quos sævi labores, & ambigui casus plurimùm exercuerunt. Intelligamus igitur felicitatem nostram, & eam gratis animis interpretemur, sepositis malignis suspicionibus, quæ tamdiu hoc beatæ pacis negotium prorogaverunt. Libens assentior iis, qui providam & sapientem diffidentiam opinantur esse firmissimum adversus fraudes & insidias munimentum: securitatem contrà patere ad ictus, nec quenquam faciliùs opprimi, quàm qui nihil metuat: Ac si in alterutram partem peccandum sit, satius esse vanis moveri, & omnia tuta timere, quàm inani credulitate velut hamo inescari. Sed habeat hæc diligens cautio locum, ut, quæ provideri humano consilio possunt, antè commentemur & animo præcipiamus, ne veniendum sit ad inconsiderantiæ excusationem, NON PUTARAM; quam scopulo pejus formidare debent ii, quibus populi salus concreditur. In hæc parte

non

non possumus esse nimum timidi, minusque
proni ad bene sperandum: hic decet unum-
quemque pro communi bono, ut cum Latino
Rege loquar,

Consulere, atque omnes metuentum expendere casus.

At verò sequestranda est intempestiva morosi-
tas, & nimia sollicitudo, si futura sit impedi-
mento, quò minus res, maxime utiles ac saluta-
res, ad optatum & felicem exitum perducan-
tur. Facerem temerè, & privati hominis modum
ac modestiam excederem, si curiosius inquirere
auderem in actiones eorum, qui sedent ad cla-
vum imperii, & quorum curæ ac vigilantia
permittitur, ut videant, ne quid respublica de-
trimenti capiat. Nefas sit dubitare, quin tantò
quisque impensius libertati cautum voluerit,
quantò scrupulosior est in evolvendâ conce-
ptione verborum, quibus absque omni cavillo
& circuitu planum & perspicuum fiat, nos esse
populum utentem nostris legibus, omni nexu
fidelitatis aut clientelæ, omniq; jure alieno so-
lutum. Sed, ubi subscripta & obsignata fuerint
omnia, quæ à verfutissimis ingeniis ad tollen-
das omnes exceptionum ambages excogitari
possunt, quid erunt ista, præter vocabula artis?
præter cautiones formularum? præter literas
& voces? Infirma sanè sunt hæc fidei vincula,
nec idonei obfides diuturnitatis, nisi magnates
ultrò sibi legem dicant, ne ullâ spe vel ingentis
commodi, neve ullo prætextu recedere velint à

promissis. Nihil est in hominum societate fide sanctius, nihil in rebus divinis jure urando. Sed si quis, ut ait Tragicus, linguâ juret, mentem injuratam gerat, præsertim regni gratiâ, quo pretio Julius Cæsar jus violandum esse dicebat, & re ipsâ violavit; jam nihil erit, ad decipiendos simplices, efficacius religione sacramenti. Nonne magna pars eorum, qui in summo dignitatis fastigio versantur, verum esse comprobant id, quod à Lyfandro dici solitum accepimus; Pueros ludere astragalis, Principes perjuriis? Nunquam deerit hominibus, ad fraudem paratis, color aut effugium, ne pacto stetur, cujus eos pœniteat, idque nullis fœderum aut conventionum formulis vitari potest. Idcirco etiam potentissimorum Regum ac Principum Legati dominorum suorum auctoritatem in hanc causam obligare parati sunt, ut securitati nostræ consulatur. Porro, conditiones & leges, penè dicam horrendi carminis, quæ postulantur à principibus in altissimo rerum humanarum fastigio constitutis, cum nullam contineant evidentem utilitatem, nec aliud quærant præter contumeliam sceptrigerorum monarcharum, non videntur proponi animo imperandi, sed ut aliquo justis colore negotium omne pacis aut Induciarum conturbetur. Ajunt juris conditores, non esse hominum malitiis indulgendum, idque satis superque dicat communis sensus. Quid porro minus ingenuo
& can-

& candido pectore convenit, quàm id postulare, quod nec tibi profit, & officiat alteri? Sunt qui contemptim traducunt, & sermonibus extenuant vim illius sive agnitionis, sive declarationis, qua status noster, tanquam Resp. liberae gentis, ab adversa parte nominatur. Sanè nihil inde fuit accipiendū, nec ad nos quidquam redit, nisi quarum rerum possessionem, sanguine ac sudore per annos plurimos, velut usucapione, partam, habemus, & quidem ita, ut maxima pars Christianarum gentium persuasum habeat, causam nostram optimā lege fundari. Sed si spectetur majestas & immensa magnitudo Regis Hispaniarum, vix timidā votorum nuncupatione quidquam majus à Deo immortali sperare poteramus. Quis enim unquam credidisset, post tam diuturna bella, per populum olim subditum gesta, cum tam potenti regnatore, futurum, ut avito patrimonio dejectus, non tantum reconciliationis spem & prateritorum oblivionem ostenderet, verum etiam suā quodammodo confessione, nos legitimo jure subnixos esse, pronunciaret? Id nobis & ad famam honorificentius, & ad spem stabilitatis firmitus, & ad existimationem vicinorum speciosius videri debet, quàm si disertioribus verbis significarent adversarii, se nobis in perpetuum, cedere & resignare omnia jura, nomina & obsequia, quibus antea Austriacæ domui devincti eramus.

eramus. Nam hoc pacto libertatis nostræ titulus originem suam caperet ab eorum beneficio, nec ad retrogesta vim suam extenderet. Nos autem publico jure & sacrarum legum autoritate causam nostram munitam esse dicimus, nec pendere ab alieno concessu. Non enim infinitam potestatem permissam esse principibus in Belgas, ut ii, qui bello victi, leges pro arbitratu imponant, sed astringi certis privilegiorum ac rituum formulis, à quibus si recedant, nec moniti meliora sequantur, tunc Ordinum sit providere, ut resp. benè administretur. Hoc fundamento niti libertatem nostram asserimus, nec sine notâ prævaricationis alium titulum ambire debemus: alioqui multum decedet de causæ publicæ dignitate, si fiduciarum jus ad hoc usque tempus habuisse censeamur. Quid quod communi opinione prudentium receptum est, jura majestatis in posterorum præjudicium nec cedi, nec ullo, quantumvis longissimo, temporis spatio præscribi posse? Reges enim pupillis comparantur in administratione eorum, quæ ad statum imperii pertinent, & in integrum restituuntur, si quid perperam alienarint. Tutores enim & depositarii sunt publicæ salutis, ut rem populi salvam fore, & non eversum iri procurent ac spondeant, ut depositum custodiant, non ut intervertant. Quin & amabilis ille error plerisque Cæsaribus utiliter insedit, ideò se Augustos appellari, quòd imperium

rium augere debeant, non imminuere nec debilitare. Aut igitur prorsus excludenda fuit omnis de pace vel induciis disceptatio, aut eo contenti esse debemus, quod more majorum, quod incolumi Regum Majestate, quod salvo jure salvisque legibus, concedi potest. Hoc pacto satius est à volentibus obtinere minam, quam talentum per importunam efflagitationem. Ex formulâ fiduciæ inter bonos benè agier oportet, ex disciplinâ humanitatis, quidquid honoris detulerimus sceptris, & tiaris, dum ea comitas nullam libertati labem aspergat, nihil de verâ magnitudine ac potentiâ decerpit atq; imminuat, eò plus commoditatis, & invidiæ minus consequemur. Id consilium nobis datur à magnis Regibus, optimè erga nos animatis, & quibus rerum nostrarum status ad liquidum perspectus atq; exploratus est: qui nec ob prudentiam facile decipi possunt, nec ob innatam animi generositatem decipere vellent gentem observantissimam ipsorum Majestatis. Cæterùm, etsi magnæ molis deliberatio tardos solet habere progressus, & minimè faciles explicatûs in administratione populari, ubi, quot capita sunt, tot sententiæ: tamen illud non est in dubio ponendum, quin unum omnes sentire debeamus. Neque enim tam ad rerum nostrarum summam pertinet consultare, utrùm Induciæ placeant an bellum; quàm omni ope cavendum est, ne dissensione ac pertinaciâ (quæ plerumque rem in
discr-

discrimen adducere solet) recta, & reip. salutaria consilia corrumpantur. Facto hic & maturato opus est, ne, ut in lentis & contentiosis deliberationibus sæpè accidit, ea videantur optima, quorum tempus & oportunitas effluxit. Vitia omnia & incommoda, quæ ex armorum intermissione metuuntur, unâ re declinari facillimè possunt, si in medium consuluerimus, si concordés erimus, si prudenter & circumspèctè nos geremus, intenti ad omnes eventus, ne quid præter expectationem imparatis objiciatur. Sed ii, qui tam sedulò recensent causas formidinum, ad alendam in perpetuum diffidentiam, ut sic inter fratres duret immortale bellum, quod solâ contrariæ pacis internecione finire queat, velut incendium, quod ruinâ restinguitur, postquam nihil amplius superest, quod igne absumatur: ii, tanquam importunæ muscæ, locis impolitis adherescunt, lævia prætervolant, nec ex adverso perpendunt, quanta bona, quantæ commoditates ex Induciis sperari debeant. Multi rerum temporumque consulti in eâ sunt opinione, ut existiment, magis in rem nostram fore pacationem Induciarum, quàm si ex tam diuturno & lamentabili bello processus continuò fiat ad concludendam pacem, quæ (præter quòd omnis mutatio sensim ac pedetentim induci debet, nec uno impetu transeundum est ex alio in aliud extremum) fortè nec fida, nec diuturna foret. Exemplis enim

enim & vetustis & recentibus compertum est, Inducias plerumq; sacratiores esse, ac minus violabiles, quàm fœdera perpetuæ pacis. Cui experientiæ ratio etiam aliqua suffragatur. Nam cui conventa pax displicet, vix alio pacto potest animum explere, & offensiones suas ulcisci, quàm fidem violando. Qui non probant Inducias, exspectatione finis dolorem suum frænant ac moderantur. Quid non commodi sperandum est, ut alia tacitus præteream, ubi sine mutuo metu ultrò citroq; commeari licebit? dextras jungere? notas audire ac reddere voces? propinquos & amicos longo pòst tempore visitare? An non verisimile est, ex tali conversatione mentes ejusdem gentis in unum coalituras, quas arma distraxerunt? An non arbitramur fore, ut communiter & certatim pro se quisq; dirum Martem execrentur? An non illud cuiuslibet liquet, Brabantinos, Flandros, Hannones, Artesianos, & quantum penè est Belgarum sub imperio ac ditione Archiducum, ardentiori pacis & compositionis cupiditate efferrî, quàm nosmet ipsos? si non affectu & animorum inclinatione erga nos, saltem commodi sui studio, & spe florentioris fortunæ. Vident enim, quod omnibus perspicuum est, res opesq; nostras bello crevisse, suas contrâ paulatim atteri velut tabe quâdam, & semper abire in pejus, nec unquam Batavos ac Zelandos meliorem loco fuisse, quàm in quo nunc sibi sunt.

Ceterum

Cæteram, hæc tanta felicitas non humanis viribus aut consiliis, sed divino favori tribuenda est, cujus ope per tot annorum curricula bellum gessimus cum potentissimo terrarum Monarchâ. Discamus ergo benè ferre magnam fortunam, eamq; reverenter habeamus, ne ex insolentiâ sequatur rerum commutatio. Multi temerè & imperitè supra modum extollunt potentiam nostrarum partium, nec satis magnitudinem hostis expendunt, quo nullus (cur enim fileatur veritas?) ab orbe condito latiùs imperavit. Si quid in eo est imbecillum, ideò fit, quia tantæ molis est, ut se toto uti non possit, & quia omnis nimia magnitudo suis ipsa viribus fatiscit. Illud, quod antè dixi, repeto, (neq; enim satis unquam celebrare possumus divinam erga nos indulgentiam & misericordiam) miraculo tamdiu stetimus contra tot regnorum ac regionum dominatorem, cujus immensæ ditiones iisdem penè metis ac spatiis, quibus solis cursus, terminantur. Ea porrò, quæ divinitus accidunt, & à majore vi proveniunt, raro & inusitato Numinis favore, non sunt trahenda in exemplum, nec ad consequentiam produci debent, alioqui sub velo religionis perniciosè erraremus. Non est ergo, cur ob virium nostrarum fiduciam gloriemur, & superbè respuamus sub honestis legibus conditionem Induciarum. Illud potiùs vereri convenit, ne, si tam præclaram occasionem ex consilio summorum Regum

gum ac Principum oblatam repudiemus, serò
 postea eandem quæramus & queramur adem-
 ptam. Non semper præpotentibus dominis
 idem manet animus, nec fallaci auræ nimis fi-
 dendum est. Fortunam vitro consimilem esse
 ferunt, resplendet illa quidem, sed levi momen-
 to frangitur: eam qui nimis avidè inhiat, malè
 concoquit, & velut dulci temeto victus, lym-
 phari ac luxuriare consuevit. Æqua mens sibi
 frænos imponit, & fortis apparet in adversis,
 nec rebus prosperis ultra terminum modera-
 tionis evchitur, aut se felicitate corrumpi si-
 nit. Hic occurreret iterum ab iis, qui nodum
 in scirpo quærent, & Erit, inquit, ut per oportu-
 nitatem Induciarum hostis fortunas tuas
 constabiliat, potentiamq; & opes ita firmet, ut
 nullâ vi postea pares ad resistendum esse pos-
 simus. Quasi verò nunc exiguus ille terræ lim-
 bus, quem infidemus, cum illius latifundiis sit
 ullâ ex parte conferendus? Et verò quid obstat,
 quin ipsi utamur commoditate pacati tempo-
 ris? quin ex præcepto medicorum caveamus
 in prosperâ valetudine, ne adversæ præsidia
 consumantur? quin attenti simus ad ærarii vi-
 res rectè dispensandas? quod quidem nervos
 esse belli fateor, nec disciplinam servari posse
 à jejuno exercitu: sed & imperii dignitas, & or-
 namenta pacis, sine tributis ac vectigalibus, sta-
 re non possunt. Verùm sunt alia longè præ-
 stantiora, quibus populi salus, & rerum publi-
 carum

carum fortuna continetur. In eo genere ante
 omnia est, erga Deum Religio, quæ conscien-
 tiam mentis nostræ tegit: est item erga homi-
 nes Justitia, quæ juris ac legum sanctione fun-
 dat humanam societatem: postremò Cura mo-
 rum bonorum, vigorq; disciplinæ, sine quâ ma-
 ximæ res & opes, tanquam corpus animâ spiri-
 tuque defectum, suâ mole collabascunt. Hæc
 potissima fulcra & firmamenta omnis politici
 statûs, quæ concussa sunt belli ipsius impetu,
 pacis beneficio rursus in pristinum restituenda
 sunt, & salutaribus consiliis vincienda, quæ per
 civiles motus penè collapsa fluxerunt. Hoc si
 fiat, & si, sepositis dissensionibus ac factionibus,
 omnes unum idemq; senserimus, facilè nos ad-
 versus externam vim tutabimur. Sin invicem
 collidemur intestinis certaminibus, non erit
 recusandum, quia malo mulctemur, quod ipsi
 nobis Marte nostro consciverimus. Equidem
 assentior, eos, qui rebus gerendis præsunt, il-
 lud imprimis spectare debere, quum agitur
 de finiendo bello vel ineundis tæderibus,
 utrùm ii, qui pacem proponunt, insidientur
 temporibus, & id faciant adducti necessitate
 rerum suarum, an verò sponte & impulsu be-
 nignæ voluntatis, aut (quod eodem penè re-
 cidit) tædio sumptuum & malorum, quæ bellum
 civile comitantur. Nimis sanè nos circumspici-
 mus, & vires nostras falso modo metimur, si
 credimus, hostem eo loci redactum esse, ut ad
 indignas

indignas Majestate suâ conditiones delabi cogatur. Ac de Archiducibus quidem, vix ulla probabilis causa est, cur dubitetur, quin ex animo pacem malint cum certissimâ securitate, & omni affluentia rerum optimarum, quàm perpetua bella cum ingentibus impensis, & quotidiano discrimine subditorum. Placidam eorum mentem adhuc magis mitigat orbitas, & prolis desperatio. Hinc verisimile est, eos potius de regendis imperii finibus esse sollicitos, quàm de propagandis. Ambitio, quam potentium mentes fatigat, plerumque tamen friget, ubi deficit suus hæres. Nec est desperandum, quin Regem ipsum Hispaniarum serio pigeat tamdiu piscari aureo reti, tantasque opes effundere gerendo bello cum gente, quæ

Per damna, per cædes ab ipso

Ducit opes animumq; ferro.

Quod autem nonnulli verentur, ne datâ ultrò citroque commeandi facultate, passim huc illabantur, & in viscera statûs nostri obrepant emissarii atque artifices factionum, qui largitionibus & promissis, aut (quod utroque potentius est) obtentu religionis, fidem & animos civium labefactare conentur: id non est de nihilo. Sed quorsum aliò tendunt leges, & eorum custodes magistratus, nisi ut in tales diligenti indagine anquiratur, & adversus convictos exemplum statuatur? An in tali periculo

h h z

patie-

patiemur hebescere aciem publicæ autorita-
 tis? an Curatoris egent nostri Ordines, quasi
 rebus suis superesse non possint? Si per civiles
 discordias, quæ vim imperii resolvere solent,
 non defuit oportuna severitas, an tempore pa-
 cis aut Induciarum jura judiciaq; silebunt? Nec
 est, quòd falsâ fallaciq; spe lætemur, nobisque
 palpum ipsi obtrudamus, quasi principibus iis,
 qui pacem aut Inducias suadent, tantæ curæ sit,
 aut esse debeat nostra salus & incolumitas, ut
 nunquam passuri sint, quod in ipsorum erit
 manu, nos sub hostium potestatem ac ditionem
 redigi, ne supra modum increseat magnitudo
 vicinorum, ut, si nacta sit materiem ambitio-
 sam & Martialem, facilè impelli possit ad inva-
 dendam alienam possessionem. Reges enim
 moderatores sunt & arbitri suarum actionum,
 nec ab alterius auspicio consilium sumunt. Ut
 nihil dicam de sinistra curiositate eorum, qui
 tam temerè secretos magnatum recessus, & in-
 timas cogitationes rimantur, quiq; sciunt,
 quod nesciunt: quid opus est conjecturis in re
 perspicuâ, quum de contrariâ eorum voluntate
 satis liqueat? Nulla ratio suadet, nulla vis co-
 git, ut aliud verbis ostentent, aliud corde me-
 ditentur. Talis simulatio non cadit in illustres
 heroum animos. Alter, bellorum inexpertus
 & paci semper assuetus, ingenio ad eam & af-
 fectû totus fertur, adeò ut nullis speciosis con-
 ditionibus à proposito demoveri potuerit,
 quia

quin pacem cum Ibero feriret, contra multorum spem & studia minime obscura, quæ labantem animum in contrarias partes rapere potuissent. Galliarum Regem, magnitudinis suæ securum, sola benevolæ mentis indoles hortata est, ut & antè nos ingentibus subsidiis adjuverit, & nunc idem animus incitat, ut nos salvos esse velit, etiam invitos ac reluctantes, quod optimum est misericordiæ genus. Alioqui quis nescit, naturali divortio Reges & Respublicas inter se dissidere? Sic illis cordi sumus, ut habeant etiam rationem dignitatis, ut se respiciant, & famam vereantur, ne quid fecisse velint, quod incommodis opinionibus materiam aut occasionem subministret. Illa verò capitalis & perniciofa opinio longè segreganda est, quæ tamen velut oraculum inculcatur multorum mentibus, nimirum nos incolumes & salvos esse non posse, nisi continenter in armis simus, & absq; ullâ missione digladiemur more prædonum ac piratarum, quorum vita semper sub ictu est, atq; in acie ferri versatur. Sanè si tam durâ lege viveremus, quis generosâ virtutis indole præditus non optaret semel mori potiùs, quàm hâc perpetuâ sollicitudine conflicari, ut ille purpurarum cultor

Districtus ensis cui super impiâ

Cervice pendet?

Sed non ita res habet, & tam detestandum omen Deus avertat. Omnia securitatis humanæ

hh 3

præsi-

præsidia, & pignora nobis ultrò suppetunt, nisi nobis deesse velimus. Adsunt & consilii auctores, & fidei sponsores, Legati maximorum Monarcharum & Principum, qui nos tranquillo animo esse jubent, & rata fore spondent ex personâ suorum Dominorum, quæcunque pacto Induciarum continebuntur. Neque tamen inficiari velim, opus omninò fore, ut præsidario milite firmentur urbes limitaneæ, finitimæque hostili agro, ne quid ex improvise malioratur. Nescio, an præ studio ritu Sabinorum somniam, quod velim; sed hâc jucundâ opinione sustentor, sequuturam mox pacem, ubi semel hanc amabilem otii loton degustare institerimus. Quemadmodum ajunt, iis, qui ex Clitorio fonte biberunt, oboriri vini tædum: ita capiet nos satietas bellandi, simul atque dulcedo sequestræ pacis manare ad sensus, & in animos influere, occeperit. Aure surdâ præterlabendi sunt Sirenum cantus, qui nullam spem incolumitatis ponunt, nisi in continuatione miseriarum, atque in omnium rerum perturbatione, hoc est, qui in turbis otium, in naufragio portum quærunt. Ingeniosis hominibus patet uberrima dicendi materies, quum sinistra & infidiosæ pacis mala commemorantur. Hic luciniolæ nunquam deest cantio. Nec ego, ne nihil timeamus, moneo; sed ut timorem nostrum sana ratio, & communis utilitas moderetur, non quæsitæ ex alto causæ suspicionum.

Sunt

Sunt enim nonnulli augures sinistri, iudicio suo valdè sapientes, qui non tantùm ea, quæ ante pedes sunt, vident, sed etiam in posterum longè præsentunt. Hi valdè scilicet de perpetuitate imperii dequæ publicâ salute solliciti quærunt, etiam si pactæ Induciæ bonâ fide serventur, quod vix futurum ominantur, dum *metuumt Danaos, & dona ferentes*, quid nobis denique futurum erit, ubi tempus pactiõne definitum præterierit? Justiùs eos interrogare possem, quid nobis hoc puncto temporis fiet, si oblatas conditiones aspernati erimus? quid non miseriarum perpeffuri sumus, quid non adituri periculorum, si ab omni apparatu parùm instructis, ab amicorum præsidio derelictis, iterum ad cædes & prælia veniendum fuerit? Quid si in acie fusi fugatiqûe erimus, & aliquâ notabili pugnâ vincamur, ut est Martis alea semper anceps & incerta? nec nobis res est cum imbelli, vel imbecillo hoste, quam tum arbitramur fore miserandam conditionem nostri statûs? Hactenus auxilio atque opibus duorum magnorum Regum adjuti, ægrè tamen sustentavimus, quid futurum est, ubi, repudiato eorum consilio, sub cultro soli linquemur, ut etiam meritò passi esse videamur, quidquid evenerit calamitatis? Jam verò, si minæ erumpant in nervum, & studio certaminum ad cætera vulnera nostræ reip. malorum extremum accedat, discordia Provinciarum, distractioqû; à communi

causâ, quæ salus nos servare poterit, quum animis viribusq; juncti pares non simus?

ἢ κεν γηθήσαι Περίαιμα & Περίαιμοίό τε παῖδες.

Hoc hostis velit, & magno mercentur Iberi.

Tamen non desunt, qui hoc exitiale discidium auctoritate patrii moris, & privilegii cujusdam prærogativâ, defendunt, ut cum ratione insanire videantur; quasi in tantâ re nihil statui possit, nisi conspirantibus in unanimum sententiam omnibus Provinciis: quod quidem verum esse fateor; sed perniciosissimum exemplo foret, tali prætextu, quasi per concussionem, bono publico remoram objicere, & sanioris partis consensum impedire. Non sunt habenda pro legibus, quæ contra salutem reipublicæ tendunt. Nullâ re magis conciderunt potentes populi, quàm libertate discordi, & intempestivâ privilegiorum observatione. Nec immeritò culpatur Cato, vir alioquin omni laude absolutus, quòd, quum patria esset in extremum adducta discrimen, nimis antiqui moris retinens fuerit, & ita vitam instituerit, quasi fato delatus esset in rempub. aliquam Platonis, non autem versaretur in fæce Romuli. Vir sapiens enim, & bonus civis, temporis consilia sua accommodavit, ne frustra obnitendo prævalidis, & ingravescens vitiis, sententiam dicat, cui nemo suffragetur, aut obtemperet. Legum oportunitates, ut remedia, quæ corporibus adhibentur, leniter inflecti debent, aut interdum
planè

planè tolli, si id exigat, suprema legum omnium norma, salus populi. Nulli fuerunt observantiores regularum à Lycurgo latarum, quàm Spartani. Hoc ipso gloriabantur, inquit Xenophon, & ingentes animos tollebant, quòd humili obsequio sese submitterent patriæ legibus. Quum autem per eas non esset permissum, ut idem bis præfectus maris crearetur, & tamen omninò communis utilitas postularet, ut Lysander eo munere fungeretur, Aracum quempiam declararunt titulotenus claisis præfectum, sed specie legationis totam potestatem Lysandro transcripserunt. Iidem, quum ea tempora incidissent, ut necessitati potius, quàm consuetudini, parendum esset, dixisse feruntur: Dormiant hodiè leges. Scipio Africanus, quum ad necessarium reip. usum planè opus foret, ut ex ærario pecunia promeretur, nec facere audent Quæstores, quòd se lege prohiberi affirmarent, claves poposcit, & cum dicto ærario aperuit, ac legem utilitati cedere coëgit. Quæ reipub. salutaria sunt, ea salvis legibus, & bono more fieri censentur. Hoc jus ipse Jupiter sanxit, & ut aiebat magnanimus Hector, optimum est auspiciam pugnare pro patriâ. Si quis itaq; roget, quis exitus nos manebit, ubi fuerit elapsum tempus Induciarum? longè justius ex eo quæram, quem finem habitura sunt hæc civilia bella? quæ mens est nostrorum armorum? quis scopus? quis terminus? Omne bellum

h h §

justum

justum ac legitimum eâ spe & cogitatione suscipitur, ut sine injuriâ in pace vivatur.

— *Pax optima rerum,*

Quas homini novisse datum est; pax una triumphis

Innumeris perior.

Pacem intelligo, quæ sejuncta sit à pactione servitutis aut ignominia, quæ nihil habeat insidiarum, quæ talis sit in recessu, qualem dulce nomen promittit. Etiam si nobis ad bellandum obstinatis omnia prosperè feliciterque succedant, (quod tamen temerè augurari non oportet, quum Deus oderit nimis avaras & immodestas cupiditates) quid amplius jure nobis est sperandum, quàm ut nostra conservare possimus, neu modum egrediamur inculpatæ defensionis? Non enim, si legitima causa fuit, cur ab Hispaniarum Regis sacramento deficeremus, eadem nobis militabit, si eos fines excesserimus,

Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Porro, quum nullo non tempore suspecta nobis esse debeat inconstantia rerum humanarum, varietasque defultoria fortunæ: tum nunquam magis cohibendi sunt insolentes spiritus, quàm quum omnia ad nutum & voluntatem fluere videntur. Etiam si viribus pares essemus, (quod est summæ impudentiæ nobis arrogare) etiam si superiores; tamen in ipsâ victoriâ, quæ plerumq; negligentiam creat, & à rectè

rectè consulendo abducit, maximè paci studendum est, nec expectandum, donec superati eam petere cogamur, ut agebat Demades popularibus suis, intempestivâ dimicandi cupiditate flagrantibus. Quum perlatus esset Carthaginem nuncius victoriæ Hannibalis ad Cannas, quâ penè ad exitii metam venit Romanum Imperium, videbatur nefas, injicere ullam pacis mentionem: non eò segniùs tamen Hanno Barchinæ factionis adversarius, quem semper belli contra Romanos suscepti pœnituit, prudenter hortatus est suos cives, ut in secundis rebus fortunâ uti vellent, & de pace potiùs, quàm de bello, cogitarent: *Nam si, inquit, prætermittimus hoc tempus, quo magis dare, quàm accipere possumus pacem, vereor, ne hac quoq; letitia luxuriet nobis ac vana evadat.* Nec falsus vates fuit. Nam quum tunc temporis ab animis ingenti lætitiâ occæcatis repudiata esset ejus sententia, serò postea à Senatu laudata fuit, quum eò redacti essent miseriarum, ut, quas conditiones antè ferre poterant, eas deinceps suppliciter orando non impetrarint. Mentis enim hominum dulci fortunâ quasi inebriantur, ne videre possint, quæ sunt ex usu. Quem casum vitare cupiens Cæsar scribit: *hoc unum esse tempus de pace agendi, dum sibi uterq; consideret, & pares ambo videntur: si verò alteri paullum modò tribuisset fortuna, non esse usurum conditionibus pacis eum, qui superior videretur, neq; fore aquâ parte contentum, qui se omnia habitu-*

habiturum consideret. Quum igitur nostræ vires & opes, cum immensâ magnitudine ac potentiâ Regis Hispaniarum, sine fœdo errore calculi, conferri non possint: quæ spes, quæ fiducia nos inflat, ut utilitati, vel necessitati potius, animos submittere dedignemur? Pacem quidem arbitror magis in rem nostram, exquæ dignitate publicâ videri: sed quum in præsentia multis haud expediti consilii difficultatibus obfessa sit ad eam via, fruamur interim usurâ tranquillioris statûs, & in lucro deputemus, quòd tantisper à mutuis funeribus cessabunt manus. Quid enim? An nondum satis effusum est fraterni sanguinis? an nondum sceleris & cicatricum pœnitet? Quin potius, si tantoperè bella cordi sunt, ferrum convertimus in hostem communem Christiani nominis? Illic exerendæ virtutis seges crescit, illic ad triumphum sacra via ducit, illic honoris campus patet. At enim duplex hic difficultas objicitur, quam nisi summoveamus, omnis à publico consilio spes Induciarum excludi videtur. Ajunt enim homines non imperiti rerum, nos opinione hostium pro infidelibus haberi in causâ religionis; & in statu politico pro reis læsæ Majestatis ac fœdifragis: nec obstare, quòd ob signataris literis pronunciamur liber populus. Ejusmodi enim testificationem non immutare naturam rerum, quum vulgo dici soleat, protestationem actui contrariam nihil operari, plusquæ
in ta

in talibus valere, quod in recessu mentis occultatur, quam quod verborum formulâ concipitur. Porro, nec hæreticis fidem esse servandam, nec Principem paciscendo cum subditis perduellibus ullo nexu obligari: rectius quidem & ex dignitate facturum, si se nullâ conventionem implicari patiatur; sin secus fecerit, eum aut ipso jure non teneri, aut ad majorem cautelam haud difficulter à Romanæ sedis Prætoris restitutionem in integrum, seu absolutionem impetraturum. Duas igitur conditiones obstare, quò minus Rex Hispaniarum & Archiduces ullis pactis aut conventionibus ultra teneantur, quam ipsis commodum sit. Primum, quòd iudicio eorum jampridem damnati sumus hæreticæ pravitatis, ideoq; nullo juris humani diviniq; consortio digni censemur. Deinde, quòd extra causam religionis habemur pro subditis rebellibus, & idcirco nobiscum, non tanquam cum justis ac legitimis hostibus, sed tanquam cum piratis & publicis prædonibus, agendum esse existimatur, adversus quos jura belli non servantur. Hæc speciosè dicuntur, & non nihil ex vero trahunt. Tamen, si levato velo rem ipsam inspiciamus, plus panici terroris habent, quam periculi. Nam quod decreto Constantiensis Synodi sancitum esse fertur, fidem hæreticis servari non oportere, Johannes Hussus crudeli supplicio triste documentum præbet, quam parum præsidii fuerit in salvo

in salvo conductu Cæsaris, aduersus vim & violentiam purpuratorum patrum, qui hominem innocentissimum vivicomburio sustulerunt. Sed quæsitæ est latebra perjurio, ex calumniâ quâdam & malitiôsâ juris interpretatione. Negant enim, Cæsari fas fuisse publicam fidem concedere in fraudem & præiudicium Ecclesiasticæ jurisdictionis. Signavit Cæsar, inquit, sævitiam & iniustitiæ patroni, resignavit orbis Christianus major Cæsare. Quæ quidem defensio non minùs est incivilis & inuerecunda, quàm ipsum violatæ fidei facinus ac flagitium. Nam ut hoc illis ex liberalitate concedatur, de quo tamen acerrima controversia est, Cardinales & Episcopos, qui isthuc venerant, fuisse concilium rectè atque ordine congregatum in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, ad propagandam Dei gloriam, & ad procurandam Ecclesiæ reformationem, tum in capite, tum in membris: undè nam datum id sibi sumunt, ut autoritate Cæsaris abuti licuerit, ad inescandas & illiciendas in fraudem credulas mentes hominum, qui aliâ lege non erant se commissuri iudicio capitalium inimicorum? Quid Imperatoriæ Majestati relinquatur, præter inanem magni nominis umbram, si fidem solenniter datam observare non potuit, nisi quatenus intensissimis hostibus visum fuit, qui non benignum cognoscendi animum, sed implacabilem condemnandi sævitiam, domo attulerant? Nullo

Nulla colore, nisi admodum longè quaesito, excusari potest facilitas Cæsaris, qui conscientiam suam passus est alio pacto liberari, quàm præstando promiserat. Non fuit in potestate totius concilii, nec cuiusquam mortalium, solvere ejus animum nexu religionis, quo se sua sponte devinxerat. Etiam si Hussus nefariorum criminum manifestus fuisset, quæ flammis ultricibus expiari deberent: tamen restituendus erat unde venerat, & remittendus ad suum judicem, ut in eum lege ageretur. Nullius enim, quamlibet impuri, sceleris prætextu fides publica frangenda est, nisi novum aliquod facinus post eam impetratam admissum sit; ideoque Papa Johannes XXIII, qui paulò post Pontificatu dejectus fuit, quum ejus præsidio ac patrocinio persona Hussi commendaretur, non absque causâ voces has protulit, Etiam si, inquit, germanum fratrem confodisset, non patiar, ut ipsi fiat injuria, tantisper dum Constantiæ commorabitur. Sed, ut ex actis apparet, nunquam legitimè convictus fuit ullâ sacrarum Scripturarum autoritate. Subvertit optimum virum prævalida conspiratio adversariorum, & error ita vetustate corroboratus, ut aures ad omnem veritatis vocem obturatae essent, nec oculi ferre possent lucem verbi divinitus inspirati. Deniq; quum Ecclesiastica progenies neget, sibi fas esse quenquam occidere, quid causæ adferre possunt præter inmanem explen.

explendæ ultionis aviditatem, quin Cæsar receptum in clientelam dimittere debuerit, quum seculari brachio traditus esset? Ab hâc arce dejecti confugiunt ad aliud diverticulum, & ajunt, securitate Imperatoriâ tantum caveri in eum casum, ne vis ulla fiat, quò minùs liberè ad causam dicendam veniret, non autem, ut adversus contumacem & refractarium juris executio retardetur aut impediatur. Sed contrarium liquet ex verbis ipsius rescripti, quæ latissimè concepta sunt, & plenissimam potestatem tribuunt eundi sine ullo metu ac redeundi. Vertant igitur se in omnes formas, qui quo jure quâve injuriâ Pontificiam tyrannidem defendere contendunt, non tamen efficient, ut Hussus jure cæsus esse videatur, aut ut in ejus personâ fas gentium non sit impiâ fraude temeratum. Nam in hâc materiâ parum aut nihil ad rem facit conditio personæ, cui fides datur. Etiam latroni & prædoni vir bonus, datâ fide dimissus, pretium redemptionis solvet, & jure summo tenetur, nisi ex edicto Prætoris, quod metûs causâ gestum est, in integrum restitua-
tur. Conscientia enim promittentis ad votum exsolvendum religione adstringitur, nec alius est modus vitandi perjurii, quàm si pollicitatio lædat pietatem aut manifestam turpitudinem contineat, ut eam servare perfidia sit potius, quàm propositi constantia. Jusjurandum enim non debet esse vinculum iniquitatis.

Nihil

Nihil igitur adferri potest, quod nimiam Cæsaris indulgentiam excuset, qui à purpuratis patribus mansuetam indolem suam expugnari passus est, ut à se ipso descisceret. Hieronymo Pragensi com meatum obtulerunt, sed qualem ægrotus leo permittebat bestiis, ad se visendum accedentibus, ubi apparebant vestigia,

Omnia se adversum tendentia, nulla retrorsum.

Quocirca simplicius est confiteri, tum factum ipsum prorsus illiberale atque inhumanum, tum decretum improbum videri, quo labefactatur ab imo fundamentum humanæ socialitatis. Lex illa, sanguine scripta, per desuetudinem evanuit, nec ulla, quod sciam, exempla prætereà occurrunt, ubi fides publicè data vel hæreticis servata non sit. Actum hoc quidem fuit Vormatiæ, ut in Lutherum ederetur exemplum similis perfidiæ, sed irrito conatu. Nam nec Cæsar eam labem Majestati suæ nominiq; Germanorum adspergi passus est, & vehementer præ cæteris consilio exitiali fertur intercessisse Ludovicus Elector Palatinus. Quod de perduellibus dicitur, scio, conventiones eas, quibus Principes paciscuntur cum civibus, olim imperio suo subjectis, egere multiplici cautione: quum plerumque nihil altius in magnatum pectora descendat, quàm offensarum memoria, cupiditasq; vindictæ, licet odium & iras ad tempus concoquant ac dissimulent. Sed quænam firmiora securitatis munimenta quæri-

mus, quàm sponfiones maximorum Regum ac Principum, qui fidem suam eo nomine obstringunt, ne nobis credulitas aliquid apportet damni? Pontifex nunquam sibi manus ligat, sed illius brutum fulmen Batava virtus jam pridem horrere desit, nec ullo tam tenaci vinculo constringi possunt ingenia Vertumnorum, quin viam ad effugium reperire queant. Igitur secludamus vanas rerum formidines, & diffidentiae causas, nimis altè petitas, quibus si indulgeamus, nunquam tot malorum finem videbimus, nunquam in bonæ spei portu anchoram figemus, semper agitabimur tempestatibus civilium turbarum ac discordiarum. Concludam cum Diomede Virgiliano,

—coëant in fœdera dextra,

Quà datur, ast armis concurrant arma, cavete.

Deum ex intimo affectu quæso venerorque, ut quamcunque in partem sese consilia nostrorum Ordinum flexerint, ea patriæ Libertati, & Ecclesiæ salutaria sint, atque ad felicem & exoptatum finem provehantur.

DOM.

DOM. BAUDI V. C.

ORATIO

AD REGEM ANGLIÆ.

Baudius Heroic. lib. 3. pag. 124. ita hujus Orationis meminit.

ERat mihi in animo subjungere Orationem, prosâ conscriptam, ad eundem Regem ob argumenti similitudinem, sed quæ penè justî voluminis instar obtinere potest, eam à continenti carminum corpore segregavi, & in extremam hujus operis partem remitti cupio.

Sequentem Orationem, cujus mentio facta est à nobis pag. 124. visum fuit hic sub-
jicere, non aliâ de causâ, quàm ut datam fidem liberarem. Erant enim haud parvi momenti rationes, quæ me ab edendi consilio dehortari poterant. Inprimis justus timor, ne, quem summâ ope demereri studebam, graviter offenderet acerbitas atque intemperantia nostri sermonis, dum odio tyrannidis & amore patriæ libertatis inflam-
matus omnes affectuum vires effundo. Qui scopum & finem instituti nostri probabunt,

etiam vehementia suffragabuntur, certè igno-
 scent. Aut enim tractandum non erat hoc
 argumentum, aut vela permittenda fuerunt
 liberrimæ indignationi. Accedet hoc cæteris
 laudibus Clementiss. Regis, quòd cives indigna
 passi tam fidenter audent dolorem suum apud
 eum expromere, ac dissimillimos principes in-
 sectari, quòd lesæ Majestatis & violatæ religio-
 nis crimen esset, iudicio eorum, qui
 — Malunt timeri, quàm vereri se à suis.
 Scripsi autem hanc Orationem suadente affe-
 ctu erga patriam, quum animadverterem,
 mentes nostrorum hominum suspensas esse
 incipiti expectatione, quorsum inclina-
 tura esset magni Regis indoles in au-
 spicio beatissimi Princi-
 patûs.

DOM.

DOM. BAUDI. V. C.

ORATIO

VI.

Sub Persona Illustrissimorum
BELGII ORDINUM

*Ad Potentissimum Britanniarum Regem,
JACOBUM I. fidei defensorem,
de non ineundo foedere cum
Hispano.*

ETSI DEO freti nunquam dubitandum
existimavimus, AUGUSTE Rex, quin
suo tempore Majestati tuæ proclivis adi-
tus pateret ad illud sublime fastigium,
cui te nascendi fors & necessitudo sanguinis,
æterna regni lex, suprema populi salus, favor
bonorum omnium & heroicæ virtutes tuæ, de-
stinaverunt: tamen majus est omni gratulatio-
ne miraculum cœlestis providentiæ, quæ divi-
nam hanc mentem inspiravit ingenti Elizabe-
thæ, ut excedens è terris, oraculo novissimæ vo-
cis, te sibi successorem pronuntiaret. Cùm enim
omnium seculorum illustrissima Heroïna ni-
hil populo suo majus ac melius legare posset,
quàm idoneum curarum imperiique hæredem,

non sine occultâ fatorum potestate reservatum est ultimo actui maximum opus, ne quid deinceps humanum post immortale beneficium interveniret. Quis etiam, nisi Numinis ac religionis contemptor, cœlo non imputet tantam illam omnium generum atque ordinum consensionem, quâ suffragante felicibus auspiciis ad imperium pervenisti? Quanquam enim iustitia, rerum humanarum divinarumq; regina, stabat à partibus tuis, teque velut sacra via ducebat in Capitolium & atcem ipsam reginæ, ut ruinâ non esset opus: tamen lugubribus priorum temporum exemplis conterriti, ut est ingenium sollicitudinis, non minùs augurabamur animo, quantum tali tempore factiosis conatibus improbæ cupiditatis liceat, quàm quod naturæ & meritis elargiri conveniret. Nunc optimè & ex voto communi litem hanc decedit æternus ille arbiter, qui supra nos negotium curat; cui proinde gratias immortales & habemus & agimus, eumq; ex intimis sensibus precamur, ut inoffenso tenore felicitatis omnia porrò consilia, dicta, facta tua ritè moderari ac secundare dignetur. Verùm huic immenso honori magnum onus oppidò, magna moles ac negotiorum vis, incumbet, præsertim sub initia principatûs, in quo, cum explere omnium desideria nec possis, nec velle debeas, ea tamen servanda est in delectu commoditas, & morum comitas, ne quisquam bo-

nus

nus à vultu & sermone principis tristior recessisse conqueratur. Arduum sanè opus & unicè dignum tuâ excelsâ indole, quam mediocres curæ nec decent, nec tangunt. Non est nostri muneris, aut pudoris, consilium dare tanto Regi, cujus eximias animi doctrinæque dotes religiosè veneramur; omnem hanc curam providæ menti tuæ relinquemus, eorumque fidei ac religioni, quibus dignitas ac spectata virtus tribuit, ut in partem laborum tuorum advocari mereantur. Cæterum, quoniam prælagit nobis animus, non de fore, qui vel insincero affectu, vel specioso obrentu, Majestatem tuam inclinare conabuntur ad fœdus ineundum cum Hispanis, publica fides & officium legationis has nobis partes imponit, ut breviter meditationi tuæ subjiciamus summa rerum capita, quæ verosimili conjecturâ putamus in hanc sententiam adferri posse. Si apud ignarum statûs & rerum nostrarum verba faceremus, jam inde à primordio constabiliendum esset totius causæ fundamentum, & altiùs repetenda origo belli contra Regem Hispaniarum suscepti: sed nemo erit (quomodo nobis persuademus) qui tam intemperanter abuti ausit patientiâ tuarum aurium, ut in dubium vocet æquitatem armorum, quæ sub auspicio legitimi magistratûs, pro salute patriæ, pro statu libertatis, pro tutelâ vitæ, pro redimendo sanguine, sumptimus, contra violentiam impotentissimi

dominatûs. Nam (ut religionis negotium in præsentia seponamus) quænam justior belligerandi causa existere potest, apud homines indole & sorte liberos, quàm pro capite dimicare, quàm injustæ servitutis depulsio, quæ generosis pectoribus omni morte gravior esse debet? Nec tamen ad ista extrema necessariæ defensionis subsidia confugimus, nisi postquam, omnibus frustra consumptis remediis, malo defatigata patientia nullum aliud incolumitatis asyllum invenit, quàm ut vim vi, vel potius intolerabilem sævitiam adversâ virtute, propulsaret. At verò subditis obsequii gloria sufficit, nec illis ultrâ quidquam conceditur, quàm ut votis optare possint bonos principes, tolerare autem oportet, qualescunq; contingunt. Ultrò assentimur, atq; ideò privatis hominibus nihil præter oboedientiæ ac tolerantia scutum relinquimus; absit ut gladium furioso demus, & rebellandi jus largiamur belluæ isti multorum capitum; cui quælibet mortis conditio potius eligenda est, & præbendæ fortiter cervices, quàm ut in legitimos rectores insurgere moliantur. Hæc nostra mens & ratio est: Nihil enim Reip. perniciosius arbitramur, quàm temeritatem imperitæ multitudinis instrui ad contumaciam & dedignationem parendi; quibus vitiis satis ab ingenio imbuta est, ac sæpè immodico cupidine libertatis, & odio adversus imperantes licentiùs evagatur, quàm ut vel lege, vel more

sefe

sese coërceri patiatur. Verùm ejusmodi tabes
 non cadit in causam nostram. Non enim spon-
 te, sed ultimæ necessitatis impulsu, non privato
 consilio, sed autoritate publicâ, non contem-
 ptu majestatis, sed detestatione tyrannidis, non
 in conspectâ temeritate, sed sacrosanctis legi-
 bus armati, sub fortissimis heroibus ac propu-
 gnatoribus patriæ, processimus in Martium
 campum, ad obsistendum non Regi, sed Duci,
 sed Comiti, fiduciariâ dignitate ac potestate
 prædito, qui pactis conventis ita circumscribi-
 tur, ut, si ab officii religione descendat, & pro-
 missi fidem fallat, nec ad sanitatem ullâ medelâ
 revocari queat, Ordinum sit providere, ne quid
 detrimenti Resp. capiat. Hujus juris veritas
 penè totius mundi judicio ac testimonio com-
 probata, longiorem orationem non desiderat:
 utique pro tribunali tuo, qui causæ nostræ justi-
 tiam non simplici vocis approbatione, sed in-
 signi laude magnanimitatis cohonestare con-
 suevisti. Quoniam apud optimum Regem de
 longè dissimillimo loquimur, majore cum fi-
 duciâ veram vocem effabimur. Quàm multa,
 quàm diu perpessi sumus, quæ in libero statu
 toleranda non erant? Quàm ægrè, quàm
 serò tandem telum decretorum strinximus, ut
 verbo & stylo judicaretur hostis, qui re & factis
 jampridem non solùm hostilem animum, sed
 immanem tyrannidem adversus nos exercue-
 rat? Quis enim ignorat, quantas strages Dux

Albanus ediderit, illud infandum caput, illud
funestum & importunum animal, ex omni sce-
lerum colluvione concretum, qui Belgium ra-
pinis exhaustit, qui florem nobilitatis gladio
carnificum crudelissimè subiecit, qui cuncta
ferro, flammâ, terrore, luctu & innocentium
sanguine foedavit? Quod si quis Regem Phi-
 lippum hujus atrocitatis infamiâ purgare co-
 natur, is aut insigni malitiâ peccat, aut in aper-
 to errore versatur. Si non aliud, eventus ipse
 tam frigidum schema satis confutat. Nam pro-
 Deum immortalē! quæ tandem animadver-
 sio secuta est? quibus inferiis Rex justus & mi-
sericors mortuorum injuriæ parentavit? non-
 ne decuit talium noxarum caput noxæ dedi, ac
 velut piacularem victimam odio publico, di-
 visque manibus immolari? planè contrâ eve-
nit, nec tantum impunitate donatus est, post-
quam è provinciâ decessit, sed auctus præmiis
& honoribus, quasi re benè gestâ, in flagranti
gratiâ fuit scelus hominis, in quem si omnia,
pœnarum exempla statuta fuissent, nemo foret
tam levis ac remissus quæsitōr, qui non gravio-
ra promeritum esse fateatur. Quin etiam idem
 iste veteranus lanista, cùm jam capularis ætas,
 tot emeritis stipendiis, rudem efflagitaret, nec
 quicquam addi posse videretur ad summam
 flagitiorum, quibus se per omne tempus ætatis
 turpiter contaminaverat, tamen ne defidiâ per-
 deret consuetudinem, pessima quæq; facinora
 perpe-

perpetrandi, nihil causatus est, quò minùs in
extremâ senectute mentem manumq; manci-
paret ambitioni & injustitiæ Regis, in invaden-
dâ & subjugandâ Lusitaniâ. Successerunt alii
ejusdem cohortis atque gentis, quorum impro-
bitas quò minùs eruperit in tantam pestem at-
que perniciem, partim oportuna morte sub-
tracti sunt, partim compertis fraudibus atque
insidiis oppressi, priusquam interioris aulæ
mandata & secretas cogitationes exsequi pos-
sent. Quamvis autem artifices Philippi magis
pellucebant, quàm ut cordato cuiquam fucum
facerent; tamen cum utilissimum ad spem com-
positionis esset, si non intelligerentur, dissimu-
latione graves injurias, patientiâ sævissimas
acerbitates, concoximus: & ut infensum Prin-
cipem omni testificatione devotionis atq; ob-
servantiæ permulceremus, quoad per ejus mo-
res licuit; cuncta publicè sub nomine Regis ad-
ministrabantur; donec lenibus fomentis mor-
bum asperari sensimus, cui mederi conabamur.
Hâc mediâ & molli viâ nobis autoritatem de-
mi, fiduciam hostibus crescere, amicorum ani-
mos debilitari. Quocirca potentioribus reme-
diis agendum viris fortibus, & miseris unam
sperandam salutem, si palâm levato velo in-
causam descenderetur. Tandem igitur, cogen-
te ineluctabili telo necessitatis, ventum est ad
sacram anchoram, decreveruntq; Amplissimi
Ordines, quib9 ea potestas lege ac more majorû
permissa

permiffa est, Hispanum iusto pioq; duello per-
 fequendum, & populum Regio sacramento fo-
 lutum videri. Quod quidem fieri potuiffe
 nemo privilegiorum noſtrorum conſultus ne-
 gaverit, ſed potiùs omnium temporum gnari ſe-
 riùs, quàm oportuit, factum eſſe aut mirabun-
 tur aut reprehendent. Hoc velut noviffimo
 jactu, cùm omnis & ſpes & voluntas redeundi
 in gratiam præciſa eſſe videretur, tamen ſæpiùs,
 quàm ex uſu erat, pacificationis palpo tacti ſu-
 mus, non nescii quidem inſidiarum, & quàm
 fluxa vel nulla potiùs fides eſſet in Hispano.
 Sed tanti nobis emendum erat ultrò decipi, ne
 quid inexpertum, ſpe potiundæ pacis, omiſſe
 argueremur, tum quia ſeſe huic negotiationi
 interponebant ſummates viri totius Chriſtia-
 niſmi, quibus expediebat cauſæ noſtræ ratio-
 nem vel probari, vel ſaltem conſtare. Nunc
 verò, cùm toties obhæſerimus ad hæſce Syre-
 num cantilenas, quis facilitatem noſtram ve-
 cordis imprudentiæ non condemnet, ſi dein-
 cept in eundem lapidem impingamus? itaque
 non injuriâ ſurdis auribus prætervehimur in-
 famas ſcopulos, & pejus omni Scyllâ vel Cha-
 rybdi reformidamus blandam atq; illecebri-
 ſam peſtem. Quorſum enim aliò ſpectaverunt
 tot infelicia tentamenta reconciliationis, niſi
 ut inſidioſa mentio Pacis, tanquam hamus, in
 turbam mitteretur ad homines inſcandos, &
 retundendam animorum alacritatem? Quid
 aliud

aliud specie & occasione talium Induciarum
 fieri vidimus, quàm adversarios temporibus
 infidiari, moras neçtere, nobis rerum prosperè
 gerendarum oportunitates intereà perire, vul-
 gus ab impetu propugnandæ libertatis ad spem
 falsam fallacemq; traduci, primariam nobili-
 tatem largitionibus ac promissis labefactari,
 per sequestros pacis, vel potiùs emissarios His-
 panicæ factionis, complures sensim à causâ di-
 labi, munitas urbes vi aut insidiis circumveni-
 ri, fideles rerum administratos, quibus publica sa-
 lus innititur, in odium & invidiam vocari, quòd
 auream messem ex communibus miseris mete-
 rent, quòd imperii dulcitudine supra modum
 lætarentur, quòd immortale bellum cuperent,
 nec ullam spem ponerent, nisi in rerum omni-
 um desperatione, & quæ alia incentiva sunt ad
 conturbandam plebem, ne singula persequi ne-
 cesse sit; in universum, verè dicturi videmur,
 nunquam hostem æquè nobis fuisse metuendū,
 cum simpliciter & aperto Marte rem gereret,
 quàm cum Palladis olivam manu prærenderet,
 magisq; spes & opes nostras infortunio macta-
 vit gannitus vulpis, quàm fremor & rugitus
leonis. Nec soli nos hisce veteratoriis artibus
 decepti sumus, sed eodem reti capta est pruden-
 tissima illa domina, cujus nunc secundissimâ
 inauguratione personam & Majestatem dignè
 tueris. Quem enim fugit fortuna memorandi
 istius anni, quo Xerxes Iberus, ardens immani
 furore

furore atq; ambitione, classibus maria constravit, armorum horrore gentes concussit, cœlum ac terras minis territavit, totas deniq; regni vires copiasq; congelsit, ut in hanc tuam hæreditatem, in hanc, inquam, regiam, cui nunc feliciter insides, velut in vacuam possessionem, Mariana lues effunderetur? Quis nescit, optimam fœminarum Elisam pacificatoriâ legatione tantisper delinitam fuisse, dum summâ vi Pygmalion totus erat in apparatu belli, longè omnium formidolosissimi; bonus ille frater, qui clementiæ suæ vitam sororis ascribit; si hoc est vitam dare, non eripere per summum nefas, sed quâdo à grassatore majus beneficium postulari non debet. Sit ita sanè, quanquam intelligebat, si, quæ patribus juxtâ & plebi ob familiæ dignitatem, ob innocentiam, ob admirandas virtutes, tantò favorabilior, quantò sævioribus incommodis conflictabatur, si talis tam tristi incendio conflagrasset, præsentiebat Philippus, publicæ indignationis fulmen insecuturum, cui amolendo par futurus non esset, nisi frigidam suffunderet. Ergò pelli suæ timebat vulpecula, cum de alterius corio liberalis esse videbatur. Sed ut ad tam superbam classem revertamur, quid tam propius fuit, quàm ut Britanni nec opinantes obruerentur, quum fatalis quidam torpor ac stupor sic hominum sensus hebetasset, & (si dicere fas est) omnem sapientiam ex animo expectorasset, ut ipsâ deniq; periculi præsentiam compelli potue-

potue-

potuerint, non tam ad procurandum monstrū,
 quàm ad ejurādam incredulitatem? Nam quòd
 ex tam ingenti discrimine servati fuimus ca-
 laus cœlesti potentiae ac benignitati in solidum
 accepta ferri debet. Nihil sine sacrilegio mor-
 talibus imputari potest. Deus ille exercituum,
 qui facit ventos Angelos suos, spiritu oris mi-
 naces istas copias difflavit. Fatum, inquam, &
 publica felicitas horrendam cladem atq; cala-
 mitatem avertit. Non frustra fortunam
 ejusce diei religiosā recordatione consecramus.
 Nam si justā æstimatione, si grato animo bene-
 ficium Numinis interpretamur, omnes hoc mu-
 nere salvi & superstites sumus. Ipse te, maxime
 Rex, quòd vivis, quòd regnas, id ex instinctu
 pietatis ad eandem summā referre non discon-
 venit. Cui enim dubium esse potest, quin ea di-
 luvies regionem tuam inundatura fuisset, si An-
 gliam absorpsisset? nec verò hæc exprobratio
 hilum de cumulo laudum tuarum diruit, aut
 apicem Majestatis infringit. Quid enim vel ad
famam honorificentius, vel ad conscientiae so-
lidam voluptatem exoptatius accidere potest
Augustissimo Principi, quàm si ex peculiaribus
indiciis perspiciat, sui custodiam cœlo quasi
extra ordinem curæ fuisse. Quocircā tam illustri
 documento divini favoris admonitus, nun-
 quam tu quidem, ô Rex, nimiam veneraberis
 venerabilem illam supremi patris indulgentiā:
 sed cum omnia ritē apud animum tuum serio
 perpu-

perputabis, periculi magnitudo Majestatem
 ad præcavendum cohortari debet, non libera-
 tionis modus ad ingenerandum securitatem.
 Quæ miraculo divinitus eveniunt, impruden-
 ter & cum periculo trahuntur in exemplum,
 nec humanam prudentiam ullo modo suffla-
 minare debent, inò tantò impensius eniten-
 dum est omni scientiâ & vigiliantiâ, ne cœlesti-
 um curam, pro salute nostrâ excubantem, velut
 transfugæ partium, segni socordiâ destituisse
 comperiamur. Non votis, (ait Historicus prin-
 ceptis Majestati tuæ per familiaris) neque suppli-
 ciis muliebribus auxilia deorum parantur, agen-
 do, vigilando prosperè omnia cedunt. Vidisti
 penè intra teli jactum, quid machinata sit vasta
 & infinita cupiditas Philippi, qui adeò artem
 non occultat, ut palàm gloriatur, & apertâ
 prædicatione jactet, unum sibi orbem non suf-
 ficere. Si rectè calculum ponas, lucro deputa-
 bis, quantum animus spe & paratu complecte-
 batur. Quid enim defuit ad tanti operis exe-
 cutionem, si ad humanæ rationis lancem mo-
 mentarum consiliorumq; ponderentur, nisi
 quòd Deum ultorem habuit, cujus numen in
 consilium non adhibuerat, cujus assidricem
 Them in sceleratâ molitione violabat? Ex eo
 tempore quid accidit, quamobrem pax ulla
 cum hoste tam exitiabili, tam insatiabili, sanc-
 retur? Utrùmne opibus & potentiâ in tantum
 crevit, ut etiam ab invitis conditiones accipi-
 endæ

endæ sint? an à paternâ ambitione filius descivit, ut spes sit bonâ fide & æquis legibus cum eo foedus coagmentari posse? Quid si neutrum horum est, æqua tandem vel urgens necessitas cogit, vel inæstimabilis aliqua utilitas suadet, ut columen illud ac propugnaculum regnorum & rerum publicarum convellatur, *Nihil movere?* Ipsa cœlo recepta mens Elizabethæ prudentiam & fidem tuam adjurat, per quadraginta quinque annorum continuam felicitatem, ne aliquando, sinus obliquans, cursum interrumpas tam prosperæ velitationis. *Nemini* unquam homini privato sua domus notior fuit quàm huic heroinæ status & universæ partes regni? Sexûs ratio & utroque potentior indoles, exulta disciplinis humanioribus, eam prono impetu ad studia pacis & otii pelliciebant, animus ab ipsâ belli cogitatione penitus abhorrebat, vi & machinis opus erat, ad perumpendum istud propositum & expugnandam obstinationem. Cogi debuit; coacta est gravibus patriæ periculis, mutatione temporum, laudabili conspiratione omnium, qui Remp. salvam cupiebant. Nihil in summâ potestate regalius est, nihil in principatu beatius, quàm sic cogi. Sed quemadmodum difficulter adduci potuit, ut Janum aperiret, & in æde Bellonæ pedem figeret; ita postquam semel justis vindiciis initiari cœpta est, sine missione pugnandum existimavit. Cunctationem adferebat rei mo-

kk

vendæ

vendæ moles, constantiam perseverandi suavitatis
 & belli genus & hostis ingenium. Genus est ejus-
 modi, ô Rex, quod maximè animum tuum ad
 eandem voluntatem inflammare debet. Verti-
 tur hîc salus & incolumitas fidelissimorum so-
 ciorum atq; amicorum, quæ causa vel una satis
 est ad permovendam Majestatem tuam, ne pati
 velis, præpotentis & ambitiosissimi principis
 dominatum crescere per scelus & injurias cujus-
 quam mortalium, nedum eorum, quibus sub-
 actis (quod Deus omen avertat) nolimus omi-
 nari, quorsum res evasura sit. Jura majorum &
privilegia defenduntur per cives ingenuos, qui
 se libertate, & ideò gratiâ tuâ, dignos judicant,
 quibus mortem oppetere honestius & optabili-
 us, quàm succumbere tam intolerandæ servituti.
 Non enim justos Dominos gravamur, qui hâc
 solâ mercede, hoc pretio & fide bellū gerimus,
 ut legibus regi & sub æquitatis imperio vivere
 possimus. Nomen nostrum, è re natum, indicat,
 more & ordine civitates nostras gubernari, quâ
 disciplinâ milites contineantur, nulli melius,
 quàm hosti, quotidie periculum facienti, creden-
 dum est. Sed hæc etsi rectè æstimâtionibus maximi
 momenti putanda sunt, tamen cum ad nos pro-
 priè pertineât, minùs necessaria videri possent,
 quamobrem optimè fundatas opes tuas & flo-
 rentem fortunam tuam cum rationibus nostris,
 non malè quidem constitutis, sed tamen turba-
 rum plenis, consociare velles, nisi arctior ne-
 cessitudo

cessitudo accederet, quæ dubitationem tollit,
quæ causam nostram à tuâ sejungi non sinit.
Ecquid enim omnibus terris ac nationibus ma-
gis perspicuum est, quàm Majestatem tuam
communi vinculo ejusdem religionis nobis-
cum uniri? Quod etiam perillustri testimonio
declarare dignatus es, cum eum nobis hono-
rem habuisti, ut filium tuum, primam illam
spem tanti nominis, delicias & amorem populi,
munimentum Augustæ domûs, designatum
principem juventutis, ingens regni pignus ac
depositum, fidei nostræ credideris, quo tempo-
re per Baptismi sacramentum in Christi nomen
& familiam adoptatus est. Cujus immensi glo-
riam muneris in præcipuâ parte felicitatis no-
stræ deputamus. At judicio Hispanicæ inqui-
sitionis, cujus nutu Philipporum mentes gu-
bernantur, hoc crimen est ejusmodi, ut jam
non sit integrum amplius deliberare. Pace
Majestatis tuæ dixisse liceat, transfuga factus
es, omnia juris commercia cum Philippo dire-
misti, ex quo veram fidem amplexus es, ex quo
Satanæ & Latino ejus Angelo repudium re-
nunciasti. Nullo jure regnas, imò & lucro vivis,
si Romanæ curiæ disciplinam nosti, si pontifi-
cum infinitam potestatem vel potius sacrile-
gam tyrannidem non ignoras. Per Deum im-
mortalem te obtestamur, ô Rex, feras æquo ani-
mo libertatem orationis, quæ magnanimos de-
cet, quæ Majestati tuæ salutaris est, quæ invicta

vis veritatis extorquet, quam sine prævaricationis notâ præterire non possumus. Omnes vident, omnes intelligunt, regna, potentatus, imperia, per ludum & jocum, velut pilas, à Pontifice transcribi, quem ipsum Pontificem Philippus habet sub ictu, ut nihil soluto ac libero iudicio facere audeat, omnia det adimatque Pontificis dictatoris nutu & arbitrato. Philippus huic præclaro titulo potissimam dominiorum partem debet, quibus tanto cum typho paginas farcit. Si Philippo dicit Pontificis auctoritas, libido dominandi causam belli suggerit, hæc illi suprema lex est, quâ autore nihil clausum aut obsignatum putat, unde abstineat manum. Hæc cum ita sint, hæc cum in oculis humani generis, in luce totius mundi gerantur, etiam nunc non dicam de pace, verum de pactione ullâ, cum tali hoste tractandâ, cogitetur? Hic fortè dicat aliquis, cingendus erit cautionum indagine, reprimendus validis conditionum habenis, ut etiam si maximè cupiat, tamen exorbitare non possit. Imò malum benè positum sic maneat, cum nulla vis urgeat, cum de malignâ voluntate constet, quorsum attinet ullis legibus aut pactionibus implicari? Quid imprudentius fieri potest, quàm si quis ultrò & suo sibi jumento morbum accersat, ut postea fit remedio utendum? Postremò, quibus nodis tenebitur Proteus, cum dicto citius elabatur? Nam ut omnes latebræ calumniarum intercludantur

dantur, nullis obicibus aut repagulis obferari potest latum & patens iter ad effugium per portam Synodi Constantiensis, ubi conceptissimis verbis statutum fuit, fidem hæreticis servari non oportere. Quod quidem non est appellandum mantile, quo leves noxiæ detergeantur, sed everriculum omnium malitiarum atq; perfidiarum. Nec intra verba se continuerunt purpurati Busirides, sed illaudata facta decreto junxerunt, atq; ejus autoritatem duorum innocentissimorum hominum vivicomburio sancierunt. Huic tamen impurissimo gregi & conciliabulo, ut in capitali crudelitate ac perfidiâ fieri potest, gratias habere debemus, quòd, non contenti tam atroci supplicio, publicis autoritatibus edixerunt, quid in posterum super similibus negotiis constituendum esse videretur. O florem sapientiæ! ô sal mundi! ô ingenua prorsus ingenia, cum quibus sine omni curâ & suspitione transigatur! qui ingenti calliditate & mirando mentis acumine modum invenerunt, ne quisquam nisi de facilitate suâ conqueri possit, tametsi ab iis nefario scelere violetur. Quid istis pecudibus fiat, nisi concedatur, ut summæ improbitatis odium summæ stultitiæ professione deprecentur? Nec Prudentiam filiis tenebrarum defuisse credendum est, sed furiis agitantibus suo sibi cauterio notam inusserunt, ut nequitiae titulus in fronte appareret, ne simplices animi dissimulationum in-

volucris caperentur. Quis enim talibus quicquam civium humaniq; juris credendum existimet, qui se fidem non servaturos domestico praconio confitentur? Ac ne quis fraudem hinc aliquam subesse suspicetur, nunquam meliori fide versantur, quam in observatione turpissimi istius decreti. Vetera quidem sunt ista, sed quorum memoria recentibus exemplis cottidiè renovatur, ut meritò nunquam de manibus elabi debeat illud securitatis nostræ quasi fatale Palladium: Nihil credere, omnia cavere. Stulti homines hanc nostram consultam rationem invidiosis nominibus deformant, sed sapiens hostis nihil æquè reformidat atq; istam Gorgona, cuius objectu fraudes suas omnes eludi & acumen obtundi serò lamentatur. Nihil verò nos terrent malignorum rumusculi, dum publicæ saluti consulamus. Utinam, vir abundans maximis laudibus, Comes Egmondanus hoc olim diffidentia telum arripuisset, cum eî à fonte prudentiæ, principe Auriaco, periculum prædiceretur? Viveret, aut certè fato suo vel gloriosâ morte, non manu carnificis, animam effudisset. Sed miser ille, partim rerum gestarum amplitudine ac meritorum fiducia subnixus, partim sinistra quâdam æmulatione occæcatus, seu potius, quia prævalebant fata consiliis, omnia Cassandræ repudiavit. Verùm ista satis jam diu multumq; defleta sunt, at nunc aurea nobis secula reducit Albertus, cui mens

mens æqui servantissima, tum autem homo misericors & sacris initiatus, immane quantum à crudelitate disidet, qui haud ita pridem, ne sanguis effunderetur, virgunculam sub terrâ vivam defodi curavit, damnatam pietatis crimine, quod mitiore piaculo lustrari non oportuit. O rem non solùm visu miserandam, sed etiam auditu! Si, quo tempore non tantùm utilis erat clementiæ fama, novum imperium inchoanti, verùm etiam necessaria simulatio ad obtrudendam nobis palpum, nescivit uti foro, non potuit ad tempus versare naturam, & huc illuc torquere ac flectere, non potuit breves inducias vitis pacisci, ne carceribus erumperent, nisi signo dato, nec præcipiti festinatione spes consummandæ ultionis absumeretur; quid eum facturum fuisse opinamur, si nos unquam delinificis dictis in potestatem suam redigere valuisset? At enim facilis jactura est vilissimi capitis, & fluctus in simpulo clemus, qui rem tantillam tam invidiosè exaggeramus. O facti defensionem ipso facto magis inhumanam! Itane pusilla res videtur innocentem animulam condemnare, pro quâ mundi Redemptor sanguinem effudit, quæ circumfert imaginem æterni creatoris! Si domi non fuit, unde humanitatem discerent, audiant hominis profani non sententiam, sed oraculum: *Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.* Eò detestator est scævitia, quò minorem scævendi materiam personæ

sonæ humilitas sufficere videbatur; non quòd jus violandum sit vel regni gratiâ, sed tamen iudicio humanæ fragilitatis peccant excusatiùs, qui, non nisi Attalicis conditionibus & amplissimorum spe præmiorum, ad maleficium impelluntur. Nec dubium est, quin si facta infecta fieri possint, Albertus magno emptum optaret, ne justissimam diffidentia nostræ causam novo autoramento cumulâset, non quòd eum atrocis facti pudeat, sed piget alieno tempore, tam vili pretio, tantum invidia atq; infamiae conflatum fuisse. Cæterum, ut credibile est, divina mens, altior humanis consiliis, mentem ejus hebetavit, cujus fortuna jam velut in fatali flexu est, & ad pœnitentiæ metam propelli videtur. Quantum temporis, quantas opes, quantum hominum frustra consumpsit in obsidione ignobilis oppiduli, cujus nomen vix fando noscebatur ante hanc expeditionem. At indiligenter hîc versatus? Scilicet ubi famæ certamen cernitur, ubi fides in solidum periclitatur. Dum istic lento duello atteritur, aut cum Junone suâ frenum morder, interea fulmen Martiale, Mauritius noster, animi gratiâ hostilem agrum otiosè lustrat, urbes opere, naturâ, virisq; validas obiter expugnat. Italici homines fortè, quòd aërem Belgicum minùs commodè ferunt, aut desiderium patriæ diutiùs tolerare nequeunt, vel quòd eos offendit rusticitas nostrorum Macedonum, quicquid tandem

tandem in causa sit, collegerunt sarcinulas & Archiduci valedixerunt. Ad hoc magna manus militum à castris ejus avulsa est, quos præclarus imperator non potuit aut præsentem poenâ cohibere aut conciliare beneficio. Minas inanes ventilavit, & brutum fulmen, à Diali flamine missum, ejaculatus est. Aunt, hebetes istos tam duro corio contextos esse, ut penetrare non potuerit: nunc diludia sunt, & quid in posterum ædiles edituri sint, hæc æstate commodius apparebit. Porro complures apud hostem castris & signis nobiscum desident, qui votis & affectu partes nostras fovent. Plebs ad id miseriarum devenit, ut graviora putet, quæ patitur, quàm quæ deinceps timere possit. Nihil illis ad audendum, nisi dux & autor, opus est. Nobilitatem etiam intrat dolor, & pertæsum est Hispanicæ servitutis. Quid enim planius, quàm imaginariæ cessionis fucis, & magnificis pollicitationibus, quarum fructus & ratio non comparet, os sibi splendide sublitum fuisse? Perjuriis enim ludit Albertus, etiam adversus domesticos fidei, segnius tamen, quàm socer Philippus, qui sanctum Patrem, cum universo Cardinalium semiviro comitatu, palam ludificatur, ubi ingens bolus & optimæ prædæ spes affulsit. Rem autorem habemus. Nonne contra sedis Apostolicæ sententiam interlocutoriam, pendente litigio, sibi per summam injuriam, jus dixit, in usurpandâ Lusitaniâ? Nonne regnis

Don Antonium indignè spoliavit, qui postmodò per multos annos incertis sedibus vagus, exul, extorris, alienæ opis indigus, triste spectaculum humanæ vicissitudinis & Hispanicæ crudelitatis, præbuit, ac tandem tantùm non fame, miserrimo genere mortis, extinctus, vitam exhalavit? Quid de florentissimis olim Arragonibus loquar, quos omni spe residuæ libertatis everfos, partim suppliciis, partim acerbissimâ servitute multavit? Quid de fortissimo Galliarum Rege, quem acerbissimo bello persequi non destitit, postquam ejuratâ hæresi (ut isti vocant) sincerum vas amplius incrustari non potuit, & speciosus ille cento religionis obtendi? Non est nostrum, qui nihil humani à nobis alienum putamus, insectari regum defunctorum miseras, & ritè conditos manes sollicitare, multò minùs de misericordiâ Dei aut salute cujusquam desperare: Veruntamen, ferunt Philippum, cum jam fati dies adventaret, cum internus ille carnifex surdo verberare & diris angoribus mentem excitam quatefaceret, cum standum sibi videret apud eam judicem, cui nemo decoquit, nemo mentitur, ferunt, eum uberimè delamentatum, (ut de cæteris criminibus silentium sit) quòd patrium regnum magni illius regis, contra fas & æquum, detinuerit. Quid tum postea filius, an exitu patris deterritus est, ne facta vellet imitari? Minimè verò gentium. Nam, ut taciti prætereamus, quàm indignis modis.

modis apud Hispanos ante biennium acceptus sit legatus Galliarum, cuius injuriæ memoria nequaquam exolevit: unde tandem ex Ibericis officinis erupit audax inceptum Allobrogis, & consceleratæ molitionis Bironis in caput Regis? Quamvis enim in utrumq; caderent omnia, quæ dici possunt de hominibus ambitu & amentia perditis, tamen ille quidem tela palam jaciebat, quæ clam subministrabantur: huic nihil ad summam votorum deerat præter animum intelligentem & capacem exundantis fortunæ, nec tamen ita fuit vecors, ut alio impulsu, quàm Philippeo protelo, ad tam scelus immane præceps urgeri potuerit. Non placuisset Pedemontana Danaë Venereo isti nepotulo, nisi aureus imber à Jove Tagi in gremium depluisset. En ictum fœdus! en sanctam fidem, jusq; jurandum Jovis! en præclaram pacem! quam quidem omnia auguria & signa portentunt, minimè stabilem ac diuturnam fore, quæ jam factò ipso per Hispanum rupta sit, ad quam non est perventum fido consensu concentuq; animorum, (qui est obses unicus & idoneus sponsor diuturnitatis) sed vi ac mole miseriarum, necessitatibus temporum, lassitudine deserviendi. Prætereà, quod hostem acre vellicat, & rebus nostris grande momentum adfert, ista quidem Galli confœderatio cum Hispano magnificè in speciem ostentatur, & ingèti apparatu celebrata est. Cæterùm, quod apud

majesta-

majestatem tuam deponere licet, nec gloriari verebimur, Henrici animum ad nos inclinare per expressiora benevolentiae signa, quae, quò minus pompæ & externi splendoris præ se ferunt, eò magis ab animi indicio, & à solido affectu enascuntur, cujus rei indices plurima documenta seponimus. Idque Rex ipse (ut heroicū pectus decet) minimè dissimulat. Nam quum Hispaniæ legatus exoptularet, mitti ad nos legatum, & rebelles (ut agebat) copiis opibusque regiis juvari: enim verò negavit, suæ esse fidei, deserere tam fideles socios, qui sibi difficillimis temporibus non defuissent. Quo quidem per honorifico testimonio satis declaravit, & quàm nostrâ causâ vellet, & quid de summâ re sentiret. Sed (ut ad præclaram progeniem Philippi redeamus, unde sermo digressus est) non mirum, si patris filius. Nam etiam si naturâ & indole subornatus esset ad omne laudis & virtutis exemplum, tamen in tantâ colluvie vitiorum, per tot bonæ mentis impedimenta, non est, ut eluctari possit ad ullam frugem. Necesse igitur habet cum insanientibus furere. Quid enim proficeret dirigendo brachium contra prærapidum torrentem, cum nemo nesciat, Regi ferè nihil istic relinqui, præter evanidam aulae pompam & insignia majestatis, præcipuam autem imperii vim, & nervos autoritatis residere penes inquisitores? quibus succenturiantur contubernales superstitionis novæ ac maleficæ,

leficæ, qui Christi nomen nimis humile & pro-
vulgatum censuerunt, ut ejus sacramento au-
torarentur; qui miris artibus ac præstigiis in-
fluunt in animos plebeculæ, nec contenti po-
pularibus auris, sobrii accedunt ad evertendam
Rempub. actu, otiosis simillimi, secreta princi-
pum rimantur, intimæ semper admissionis
apud Pontifices,

—penetrant aulas & limina regum

Omnibus infidi pariter. —

Unius addicti jurare in verba Philippi.

Genus hominum efficacis sanè disciplinæ, &
expediti admodum consilii, atq; ideo in civita-
tibus impendiò conservandum, ut contemptu
mortis & constantiæ præceptis instruant ju-
ventutem, quippe ex umbraculis scholarum
prolectare norunt adolescentulos, quorum
manus ferulis calent, ut protinus in regni jugu-
lum cultros defigant, ut, quod armati exercitus
nequeunt, defunctorio ictu à virgarum gymna-
sio transigatur. Cum talibus strumis & vomitibus
assiduum Majestati tuæ colluctamen erit, si un-
quam Hispanus in foederis societatem adscif-
catur. Habent enim in regno suas manus &
permultos fautores, quorum ut spes arrecta
sunt expectatione & cupiditate rerum nova-
rum sub novo rege, ita animis concident, si Ma-
jestas tua regium nodum ruperit, & gravi edi-
ctione decreverit, nihil in tantâ re movendum
videri. Remissiùs agendo crescet indulgens sibi
dirum

dirum hydrops, & surget in infinitum fiducia turbidorum hominum, postquam semel eam opinionem imbiberint, clementiam tuam Suada vel precibus ad hasce partes inflecti posse. Si te civiles victoriae, praehorum exitu terminatae, vi & armis induissent in regnum, non esses inculandum, quin multa praeter animi sententiam indulgeri oporteret iis, quorum opera in bello fortis & fidelis enituisse. Nunc autem, cum (ut sic dixerim) hereditatem sine sacris adeptus sis, cum unanimi assensu certantibus, & clerus, & nobilitas, & populus, imperii clavum Majestati tuae detulerit, quid minus expedit, quam ullo motu concutere tam felicem statum? Qui in universum bona pacis ambiciosè dilaudant, magno conatu magnas nugas agunt. Quid enim mediocri ingenio proclivius est, quam oratione luxuriari, in tam patenti campo, in tam benigna materia? Natura & humanitas ad hanc aurigatur, Dominus & Servator noster nihil praeter pacem delectae genti suae legavit, hoc nomen utramque testamenti paginam facit. Non est hominis censu censendus, qui bellum, quam pacem, praeroptet, cui optio detur, utrum velit. Dies citius, quam oratio defecerit, si quae de hac re dici possunt, conemur exprimere. Sed quo plausibilis est nomen pacis, & res ipsa maximè salutaris, si fraus absit, hoc accuratius providere decet, ne frigidus anguis in herba lateat, ne sub levi marmore scorpius

pius occultetur. Quemadmodum toxica præsen-
tius nocēt, cum admiscentur vino, similiter nihil
efficacius irrepit ad turbandam tranquillitatem
publicam iis technis, quæ subdolâ specie popu-
laritatis adblandiuntur. Pisciculi non caperen-
tur hamo nisi morsu escam appeterent: ita quæ-
sito colore & honestis nominibus vitia rerum
obvolvuntur, ut mala merx reperiat emptorem.
Consentimus ergo, pacem omni laude dignam
videri, sed eam pacem, quæ nihil habeat insidia-
rum, quæ à servitute sejuncta sit, quæ salvâ di-
gnitate, salvis legibus & incolumi more majorū
fiat, postremo, quæ per rerum naturam ullo mo-
do stare possit. Hanc velis remisq; persequimur,
hujus incredibili desiderio flagramus, nec quic-
quam nobis optabilius unquam fuit, quàm ut
hoc incomparabili bono frui possemus. Verum-
enim verò, quæ pax, nisi bello quovis asperior,
ferruminari potest cum publicis hostibus huma-
ni generis, qui fas omne gentium abrumpunt,
qui legatos, suppliciter pacem orantes, rapiunt
ad supplicium aut veneno necant? Sed hæc le-
via sunt apud Hispanos, qui nisi inaudita & in-
credibilia peccare nolunt. Hos loquor, qui po-
pulosissimas gentes, & latissimos orbis terrarum
tractus, immensis stragibus desolaverunt, qui
Reges potentissimos per omnia barbaræ diri-
tatis cruciamenta excarnificatos trucidave-
runt, qui puerulos lactantes avulsos è gremio &
supremo

supremo amplexu miserarum matrum scopulis & parietibus alliserunt, aut tremulos & adhuc spirantes eorum artus particulatim dissectos, canibus devorandos projecerunt. Nulla vox est, nulla virium & laterum contentio, quæ fando exæquare possit centesimam portionem scelerum, quibus hæc labes, hæc monstra, hæc prodigia, non ex hominum cætu, sed ex naturæ finibus exterminanda, sacerrimum caput alligaverunt. Et hæc prædita sunt annalium monumentis, ad sempiternam posteritatis memoriam, per oculatos testes, per domesticos auctores, per antistes sacrorum, & viros maximè spectabiles, quorum fides ne ab iis quidem, qui talia patrarunt, in dubium vocatur. Cum huiusmodi furis, cum tam immanibus beluis, quæ conditio pacis contrahi potest? imò quod humanae sortis commercium intercedere debet? imò quod non capitale dissidium & inexpiabile bellum adversus eos, consensu gentium atque terrarum, suscipi oportet? Non evagabimur longiùs in hoc logenti campo, ne maiestati tuæ nimiam indignationem moveamus, commemoratione tantarum feritatum, quibus ab orbe condito nihil unquam luctuosius Sol aspexit. Nolumus universam gentem invidiâ horum criminum prægravare. Ne regem quidem ipsum, aut maiores ejus, tam ab omni humanitate derelictos fuisse censemus, ut ista scelera vel fieri voluerint, vel facta comprobarint.

Nihil

Nihil de crudelitate loquamur; designemus lenissimo verbo facinus omni cothurno truculentius, factum ipsum, quasi veste detractâ, sine ullo strepitu consideremus; exquiratur ex ipsâ stirpe autoritas. Num Philippus inficiari potest, quin sub ejus imperio & ditione perditissimi latrones isti, nullo jure, pessimo publico & metuendo cunctis nationibus exemplo, regna & imperia per vim invaserint, per vim pacificis possessoribus eripuerint, quæ nunc apud ipsum, tanquam optimâ lege quæsitum patrimonium, subsident? Itaq; penes quoscunq; tandem culpa sit, ad eum certè tantorum dedecorum merces & auctoramenta redierunt. Verùm herclè, fugit nos ratio, qui de titulo ambigimus, quasi dubium sit, quin pro victore, pro Philippo possideat. An non ab ipso fonte pleræq; gentium donationes profluxerunt? Sed, quod omnem tergiversandi licentiam adimit, à Latino Titane jus accipit, cui tanquam luto regnis ludere licet, qui omnia jura, tanquam in promptuariâ cellâ, conclusa habet in scrinio pectoris, cui si vitiosa libido suaserit, ut oblectamenti gratiâ trecentas animarum myriadas anathematis fulmine adigat ad

Pallentes umbras Erebi noctemq; profundam;

Diva tamen decretalia (nisi nos memoria fallit) negant fas esse, non tantùm intercedere tam obominandæ cupiditati, sed quærenti animo sciscitari: Sancte pater, quare id facis? Cui deniq;

data est omnis potestas? Sed horremus cætera
 subtexere, quibus nihil magis blasphemum ab
 ipsis dæmonibus excogitari potest. Fulminati
 sumus hâc horrendi carminis obnunciatione,
 sed, ne moriamur inulti, prorumpet iterum ex
 imo pectore liberrima vox. Cur enim ad Ora-
culum veritatis aures obturamus, ad meridia-
num solem oculos claudimus? Effœminatissi-
imum mancipium, cui sui nihil est, Reges & ter-
rarum Dominos proscribit, sceptris exuit, ferro
& igni persequendos censeat, vitâ, si fieri possit,
orbandos autumat, bona diripienda prædoni-
bus largitur. Philippus nullum possidenti ti-
 tulum æquorem agnoscit, quàm Pontificum
 libidinem & aviditatem dominandi, quæ sine
 more flagrat & furit. Hoc jure subnixus no-
 vum orbem usucepit, Cantabriam, Maximi
 Galliarum regis avitum regnum, magnâ ex par-
 te occupavit, Angliam tuam totâ virium mole
 invasit; unde vi majore, non humanâ ope de-
 ctus, bellum in omnes molitur, acerrimum in
 eos, qui Romano propudio, deliciis & amori-
 bus suis inimicitias indixerunt. Et erit quis-
 quam tam ignarus rerum, ut pacem cum eo fieri
 posse credat, tam aversus à communi salute,
 ut etiam faciendam esse consentiat consciscat-
 que? Si ulla unquam gens jugum imbelle Capi-
 tolini Jovis fortiter excussit, in hoc Illustres Bri-
 tanniæ tuæ primarium jure sibi locum vendi-
 cant. Quò magis providendum est, ne patronus
 janua

Januam dimissus, ut per posticam cliens admitta-
 tur. Etenim mysterium iniquitatis tantam torpe-
 dine, tantam dementiam, tanto stupore peccus Phi-
 lippi fascinavit, ut hanc postremae servitutis
 contumeliam, honori & gloria sibi ducat, si,
 cum vita & factis omnem superbiam excedant,
 servus & filius dicatur ejus, qui servum servo-
 rum se arrogantissimam humilitate profiteatur.
 Omnes, quibus Evangelii lux affulsit, merito
 ludibria ista derident; quid enim tam anili su-
 perstitione ineptius? sed risus iste serios luctus
 & miseras mundo creat. Regna per has in-
 eptias fiunt occupantium; Caesarum cervices
 ab humilibus istis pede proteruntur, cum pro-
 fano irrisu sacrarum vocum vita regibus adi-
 mitur. Estne quomodo progredi ulterius cujusquam
 immanitas possit? Clementia Pontificum fu-
 nere ac supplicio Regum satiata non est. ~~Nulla~~
 summam, nullum unquam in terris extitit tam
 profligatum facinus, tam execrandum scelus,
 tam detestabile sacrilegium, cujus non hinc
 messem uberrimam colligere ex vita & rebus
 gestis istorum Pelopidarum, quorum effera h-
 cta vix infra fidem ad posterum manare potuis-
 sent, nisi nostra aetas, nostrum hoc ferro deterius
 seculum, cui a nullo metallo natura nomen in-
 venit, abundaret exemplis, quae longo intervallo
 memoriam priorum temporum omni diritate
 superarent. Attendite quaeso, Christiani princi-
 pes, vestra permagna res agitur, vestra communis

omnium fama, salus & incolumitas in extremum est adducta discrimen. Nonne Sixtus V. interfectorem Clarissimi Regis, claustralem illum furciferum & parricidam publici parentis, laudibus in cœlum extulit, ac tantum non in divorum numero collocavit? nonne recitata est in pleno confessu Cardinalium sacra & horribilis oratio? nonne in oculis hominum defixa, nonne in lucem edita. (nec labem hanc ullus expiavit) quâ facinus, ex omni memoriâ deterrimum, divinæ inspirationis elogio celebratur? Quid horrendius, quid execratius tota furiarum cohors patrare posset, si, quantum à malitiæ consiliis parata est, tantum facultatis ad nocendum ejus furori suppeditetur? Conferant se Judith, Ahod, & quantum est usquam heroum priscis temporibus, qui Hebræum populum à tyrannorum dominatu asseruerunt, omnes infra hujus nequissimi bipedis & cucullati monstri commendationem jacebunt. Et quisquam adhuc sub tam lentis maxillis edit, ut capita Ecclesiæ, Vicarios Christi, successores vestri, imò homines appellare audeat, hæc probra terrarum, hæc portenta generis humani? Qui latrones igitur, qui proditores, qui parricidæ nominabuntur? O Gallia, Gallia, quæ monstris olim carere dicebaris; quò recessit antiqua illa virtutis indoles? ubi fides & ingenita subditis erga Reges veneratio, quâ supra cæteras gentes olim clari fuistis? Constituendum est

est

est tandem aliquando, quid de Pontifice sentiatis. Quid tricamini? quid prævaricamini? aut pronuncian- dum est vobis, quod eloqui animus horret, Regem vestrum jure cæsum videri, aut Marte jus dicendum iis, qui tam innominatum & innominandum facinus non simplici vocis suffragio, sed prope divinis honoribus extulerunt. Quid ultrà requiretur ad implendam fidem & decidendam litem? quid superest, quò minus unanimi Christianarum gentium consensu infessor ille Romanæ sedis declaretur Antichristus? nisi forsitan expectamus, dum ipse Dei filius è cælo delabatur in terras, ut sacrilegum usurpatorem Majestatis, ex arce Tarpejâ correptum, omnibus terris ac populis palàm inspectandum ostentet; ferentem in fronte nomen mysterii & horrendam inscriptionem filii perditionis. Querimur increduli seculum non illustrari miraculis. At nos videndi & audiendi abs duitate, quasi callo quodam, obdurescimus ad omnem sensum, ne miremur ea, quæ fidem omnem supergrediuntur. Si replicare non piger memorias rerum, quæ vel in unicâ Galliâ tribus abhinc lustris evenerunt, labemur sub onere admirationis. Sed domi plus satis exemplorum habemus cœlestis erga nos curæ ac providentiæ, ne foris ea mutare necesse sit. Bellum jam tot annos gerimus cum Rege longè latèq; domino, cujus immensis ditionibus comparatum hærediolum nostrum.

nostrum, vix puncti instar obtinet. Interim non
 solum armis animisque fortiter stamus, sed co-
 piis atque opibus ita floremus, ut nunquam an-
 teâ fundatior rerum nostrarum status fuisse vi-
 deatur. Qui vires ac potentiam Regis Hispa-
 niæ magnificant, non aptius, quam exemplo
 nostro, doceri debent, nihil esse magnoperè
 formidolosum iis, quos ad bonæ causæ propu-
 gnationem justus dolor & injuriæ tyrannorum
 accendunt. Non est Philippo aut Alberto res
 cum imbellibus Indis, qui se lanionum cultris,
 more miserarum pecudum, jugulandos obje-
 cerunt; est cum viris certamen, est cum inge-
 nuis civibus, qui pro patriâ mori felicissimū au-
 gurium putant, & tamen istam pluris æstimant,
 quam ut eam, velut rem vacuum, sine virtutis
 experimento profundant. Non movemur in-
 anibus ampullis sesquipedalium titulorum,
 quibus inflatus incedit. Postquam summam
 summaram subduxerit, inveniet abesse caput,
 sine quo rationes parari nequeunt. Desit im-
 mani colosso basis, ædificio fundamentum.
 Non adest ad exercitum dux & imperatrix vitæ
 mortalium bona mens, & recta ratio, quæ nisi
 ordines ducit, omnis moles tantò fœdius cor-
 ruit, quantò celsius assurgit. Nulla mina-
 rum autoritas est apud benè præparatum
 pectus. Abunde testimonium degenerantis
 animi præbet, qui terrorem, nedum veneratio-
 nem

nem, per istiusmodi nugamenta diffusum iri sperat. Torrentes ruunt magno fremitu ac sonore, sed dum maximè præcipitant, impunè vado transire solent. Non regionum spatiis & latifundiis vera magnitudo metienda est, sed fide, benevolentia & obsequio subditorum. Hæc verè regia gaza est, hic preciosissimus principum thesaurus, qui nec ab India subvehitur, nec auro Philippeo parari potest. Si rectis sensibus uteretur, & bonis artibus imperium exerceret, non modò potentissimum Monarcham Philippum crederemus, sed viribus invictissimum, & semper Augustum. Nunc Deo & hominibus ob impotentiam invisum non vinci posse comperimus, sed solere. De patris superbiâ pediculi triumpharunt. Magnus ille dominator in Asiâ & Africâ pavit & genuit corpori suo carnifices, ac vivens vidensque interfuit proprio funeri. Filiam, ut vis major absit, olim vermes absument, & Sarcophago contentus erit, cui unus non sufficit orbis. Quis sub eo vivere velit, qui se hominem non agnoscit, cuius ambitionem tota mundi machina non capit, quem mortalitatis suæ vel supina oblivio tenet, vel superba dedignatio? Egregiam verò magnitudinis laudem & opima spolia potentiaë reportavit Philippus, cum invictissimi Principis Auriaci caput indignissimâ proscriptione licitatus est, cum, omni jure bellorū violato, nefarios percussores & venales animas pretio subornavit, ut

impiâ fraude interciperetur, quæ bellicâ manu superare posse desperabat. O facinus non modò indignum Rege, sed pudendum etiam truci tyranno! quod ne Tiberius quidem in animum induxit usurpare, adversus acerrimum hostem Romani nominis, per quem Varus ad internecionem deletus, tantâ consternatione fortunatissimum omnis ævi Principem perculerat, ut per continuos menses, barbâ capilloq; submisso, caput interdum foribus illideret, vociferans: *Quintili Vare, legiones redde*. Huic hosti, tam formidabili, cùm Tiberius necem adferre potuisset per sicarios & veneficos, qui cupidè hanc præclaram provinciam sibi deposcebant, conditione uti noluit. Non enim fraude neq; occultis insidiis, sed palàm & armatum populū Romanum hostes suos ulcisci. Igitur ausus est perfecitq; Philippus, quod reformidavit Tiberii immanitas: At cuius Tiberii? Tyrannorum primi, nisi à Philippo vinceretur. Ejus nempè, qui Priami fortunam laudabat, quòd superstes omnium suorum extitisset, qui mortem largiebatur pro summo munere ac beneficio iis, cum quibus in gratiam redire statuerat, qui reos evasisse autumabat, cùm sibi manus attulerant, ut sævitiam ejus anticiparent. Si Philippus veræ virtutis umbram per somnium unquam imaginatus esset, nunquam se magis victum ex conscientia sensu fateretur, quàm cùm tam tūrpi victoriâ compos voti effectus est. Quanquam
autem

autem tanti Atlantis amissio res nostras gravif-
 simo vulnere debilitavit, & damno prorsus ir-
 reparabili affecit, tamen non pervenit ad desti-
 nationem barbari Regis crudelitas. Dolor
 enim accessit viris fortibus, virtus nullâ parte
 est imminuta. Vivit & floret omni gloriâ Mau-
 ritius, ingens vindex paternæ mortis & assertor
 Belgicæ dignitatis, de cuius laude quicquid
 præterea dixerimus, infra dignitatem merito-
 rum erit. Sub tali duce & auspice, tot obstricti
 pignoribus divini favoris erga nos, ad extre-
 mum usque spiritum constanter perseverabi-
 mus in hac sanctâ militiâ, nec deseremus ho-
 norificam stationem & liberalem patriæ custo-
 diam, ad quam nos religio, leges, jura, judicia,
 moresq; majorum admoverunt, & quicquid
 apud gentes sanctum habetur; quæ omnia quû
 ab hoste profanata sunt, qui fas nullum novit,
 qui humanitatis sensum exuit, cui ambitio jus
 belli facit, voluntas pro dominâ ratione est, qui
 supremam legem putat, fidem non esse servan-
 dam iis, qui pro fide vitam profundunt, spera-
 mus, imò confidimus, Deum Opt. Max. cui mi-
 litamus, arma, quæ tam justâ causâ sumpsimus,
 prospero exitu terminaturum. Habeo, Rex,
 breviter comprehensam & juris & facti nostri
 rationem, quæ si æquitati tuæ probabitur, o-
 mnia erimus consequuti. Deus, tuum jus, & o-
 mnium ordinum consentiens vox, te guberna-
 culis regnorum admoverunt, quæ nemo post
 homi-

hominum memoriam conjunctim unquam
 possedit, ut virtutes tuas fileamus, omnibus re-
 gnis augustiores. Non habet jam Christianus
 orbis, qui Papisticas superstitiones adjecit, ma-
 jorem te uno principem, non dignitate solum
 & potentiâ, sed spe & expectatione rerum am-
 plissimarum. Quod superest (ut nostri pudor &
 augusti conspectûs tui reverentia potius desi-
 nendi legem imponat, quàm clementiæ tuæ sa-
 rictas obrepat patienter audiendi,) voto finie-
 mus & complectemur omnium vota. Deum
 immortalem, Regum ac regnorum præsidem &
 custodem, obtestamur, ut majestatem tuam
 quàm diutissimè seculo reservet, ac rebus hu-
 manis interesse patiatur. Faveant propitia fata
 ingenti dono ac muneri, quod terris contule-
 runt, addantque beneficio ejus diuturnam pos-
 sessionem. Sera sit & neponibus demum nostris
 nota dies illa, quæ tam illustre deposi-
 tum cœlesti patriæ & natali domi-
 cilio tandem redonabit.

D I X I

PRÆ.

PRÆFATIO
IN ORATION. AD PANEG.

PLINII.

Nobilissimis Viris,

JANO DOUSÆ,

Domino in Noortvick & Cattendiick, &c.

ET

CORNELIO NEOSTADIO

Domino in Sevenhove,

Amplissimis Supreme Curie Senatoribus,

AC

Prudentissimis Academiae Lugdunensis Cura-
toribus, Patronis suis plurimum
conservandis.

D. BAUDIUS D.

Amplissimi Viri; Si hoc exile munuscu-
lum vobis in soluti causam imputarem,
jure possem argui tanquam preciosus nuga-
rum estimator, & parum observans vestra
dignitatis. Verumenimvero tantum abest,
ut nexu liberari postulem tantillâ prestatio-
ne, ut potius ipsâ pignoris tenuitate apud o-
mnes profiteri cupiam, quantis nominibus be-
neficæ voluntati vestræ sim obstrictus, & quàm
non sim solvendo, si summo jure mecum
experia-

experiamini. Sed ad equitatem vestram pro-
voco, cui si causam proba vero, non magnoperè
laboro, quam in partem ceteri factum meum
interpretentur. Vix ipse quidem, me iudice,
absolverer à notâ vanissimæ cujusdam ambi-
tionis, quòd ista levia & ludicra publica ve-
rim sub auspicio vestri nominis, nisi autor au-
dendi extitisset primarius seculi vir Jose-
phus Scaliger, qui & recitationi interesse di-
gnatus est, & ne operam perdidisse videre-
tur, aut ut benignè pudori nostro subveniret,
laudes adjunxit, quas equidem in me nullus
agnosco, sed reverenter amplector, tanquam
profectas ab eo, qui totus ex omni laudum cu-
mulo compositus est. Laudo vobis autorem
meum, non solum idoneum, sed etiam omni
exceptione majorem, cui licet assentiri non
ausim, dum conscientiam meam interrogo, ta-
men ex animi sententiâ voveo, & auguror
fore, ut in rem meam pariter cum tali viro
vel erretis, vel judicetis. Datum Lugduni
in Academiâ vestrà, Kalendis Augusti.

Anno Cl. Id. CIII.

DOM.

DOM. BAUDI. I. C.

ORATIO

VII.

AUSPICALIS

In C. Plinii Panegyricum.

QUI ex hoc loco primùm verba faciunt, solent in auspicio orationis quædam præfari, unde sibi benevolentiam & audientiam concilient, idq; dum se directo limite assequi posse diffidunt, interdum fræna laxant ingenio, & liberiùs exspatiantur à scopo susceptæ professionis; ita tamen ut tum maxime rectum iter insistant, cum à viâ digredi videntur. Dicunt enim ea, quæ consentanea sunt, cum officio probitatis ac modestiæ, cum ratione loci ac temporis, cum fructu & delectatione auditorum. Quod quidem institutum etsi vehementer approbo, tamen dignius hoc amplissimo confessu conspectuque vestro fore arbitror, si secutus fuero disciplinam & auctoritatem Areopagitarum: apud quos olim lege sancitum erat, μηδὲν ἐξ εἰναι λέγειν ἔξω τῶν πράγματων, ne quid fas esset dicere, quod ad rem & propositum non attineret. In hanc sententiam eò propensius adducor, quod quæcumq; animo

& cogi-

& cogitatione convertor, tanta dicendi seges
& materia subnascitur, ut vix meditando expli-
care possim, quid primum, quid posterius, quid
deniq; differendum esse videatur. Novam itaq;
pator ex ingenti cogitâ penuriam ac difficulta-
tem, adfertq; nobis multiplex turba dubiam &
incipitem curam deligendi. Suscepimus enim,
ex clarissimorum Curatorum & Senatûs Aca-
demici sententiâ; exponendam studiosæ Juen-
tuti Panegyricam Orationem, à disertissimo fe-
licissimi seculi Oratore, dictam laudatissimo
Cæsarum Trajano: in quâ sub specie gratiarum
agendarum commemorantur omnes laudes at-
que virtutes, quæ cadere possunt in summum
principem,

ὦ λαοίτ' ἐπιτετραάφαται, ἢ τόσα μέμηλε.

Hoc genus argumenti, cum à compluribus ten-
tatum, tum magno cum successu à Xenophon-
te pertractatum esse non diffitemur, in institu-
tione Cyri Persarum Regis: quos libros (ut
autor est Cicero, epistolâ verè principe ad
Quinctum fratrem) magnus ille Scipio Afri-
canus nunquam de manibus ponere solebat.
Sed quantò præstabilior est veritas fictione,
vivens & spirans imago rebus fucatis atque
adumbratis, tantò Plinii nostri monumentum
antistat Græco scriptori, qui vitam & actio-
nes Cyri sui non ad historicam fidem exegit,
sed ad effigiem justî, & omnibus numeris abso-
luti Imperatoris: qui cum ad ejus votum &
subtile

subtile iudicium nusquam in cœtibus humanis
exstaret, mente & cogitatione imaginatus est,
quem posteris oratione delineavit. Noster
autem, etsi gratiæ nonnihil largitur, ac styli
ubertate licentiùs interdum luxuriat in tam
patenti campo, tam plausibili argumento, ta-
men à fide & veritate non discedit, ut verè di-
cturus esse videar, neminem hodiè extare histo-
ricum, qui tanti Principis res gestas fidelius &
curatiùs posteritati consecraverit, saltem ad ter-
tium usque Trajani consulatum, quo tempore,
ut ex probabilibus conjecturis colligitur, hæc
Oratio recitata fuit. Atque utinam eadem cu-
riosâ felicitatè pertexuissent universam illius
Herois historiam; haberet sanè posteritas, unde
solari posset jacturam tot auctorum, qui in eam
curam incubuerunt. De quibus neutram in par-
tem pronunciare liquet, quia vel seculi fato, vel
hominum vitio nihil ex iis præter desiderium
ad nostram ætatem permanavit. Cui damno ac
dispendio fortè causam præbuit inofficiosa
sedulitas istorum, qui malo publico literarum
redegerunt in compendia legitimos rerum
maximarum scriptores, ut alienam negligèn-
tiam diligentiam suam exadificarent. Sed penes
quoscunq; tandem culpa sit, ad nos certè mali
labes, & injuriæ poena redundavit. Quanquam
autem meritò tantum detrimentum ad publi-
cas calamitates referri potest, tamen cum tristes
querimoniæ nihil proficiant, optimum factum
videtur

videtur, ut saltem utamur paratis. Ne de cæteris loquar, in hoc unico Plinii Panegyrico plura deprehendamus, quàm quæ vel excellentissimi Principes imitatione consequi potuerunt. Ac licet hoc seriptionis genus potissimum inservire videatur usibus eorum, qui sedent ad gubernacula regnorum aut rerum publicarum: tamen non deest hic mediæ sortis hominibus, quod usu suum fecisse magnâ cum laude lætari possint. Non enim contentus est noster Plinius ire per summa fastigia publicorum operum, quæ plerumq; ad famam & ostentationem diriguntur: verum etiam descendit ad domesticos mores, ad interiorem disciplinam, & quotidianæ vitæ consuetudinem, quæ, quale cujusq; ingenium sit, maximè declarant. Neq; enim clarorum virorum gloria fructu tantum amplitudinis & honorum splendore metienda est, sed multò magis æquabili & uniformi morum tenore, qui clariùs elucet in recessu familiari, intra privatos Lares, & Vestæ penetralia, quàm in luce gentium, in oculis hominum, in celebritate provinciæ. Hic enim reges ac terrarum domini populo & scenæ famulantur, atque, ut eleganter ait Petronius, cum universo orbe exercent histrioniam. Ubi verò secreti licentiam nacti sunt, suis moribus vivunt, suo ingenio utuntur, ac personam deponunt, veluti Lamiæ solent exemptiles oculos recondere, postquam domum reverterunt. Quapropter si re **estimatione**

matione viros illustres arbitrari velimus, seponenda est illa fortunæ pompa, quæ iudicio præ nimiam luce caliginem offundit. Intus & apud se considerandi sunt, velo, ut ajunt, levato, cum locus aut tempus non patitur, ut se componant ad simulandum. Nihil æquè virtutis dignitatem adulterat, quàm ambitio, & pruritus ille gloriæ; quem tamen affectum, seu potius morbum ægrè adduci possunt, ut ejurent, etiam qui sapientiæ studium profitentur. Nullum autem evidentius signum est, unde perspici possit, utrum actiones enascantur è solido mentis penetrali, an ab inani affectatione, quàm si publicè privatimque, domi forisque, eadem vivendi disciplina servetur. Porro, minimè vituperanda fuit Plinii nostri munificentia, si plusculum etiam, quàm concedit veritas, indulserit, & fasces Consulares comiter submitit magno huic Dictatori, cujus ditione ac dominatu prope tota tellus habitabilis tenebatur. Nunquam enim Imperii Romani limites latius propagati sunt, quàm imperante Trajano. Fidei & veritati imprimis litandum censeo, sed in magnis exemplis interdum laudabilis & honesta hallucinatio est, si leges historiæ paullùm negligantur. Cum publica utilitas & populi salus suprema lex sit, ita statuendum est salvis auspiciis ea geri, quæ pro reipublicæ commodo geruntur: dum tamen hæc præscriptio, & hæc aurea mediocritas teneatur, ne quid contra Justitiæ nu-

m m,

men,

men, & rectam conscientiam fiat. Etenim si nobiles equi plausum cervicis amant, & blandis magistrorum vocibus mirificè lætari solent, quidni fas sit molli quodam palpo tractare Regum & Imperatorum ingenia, quorum potestas in terris proximè ad Dei immortalis numen & majestatem accedit? Quemadmodum degener & servile probrum adulationis, erga malos & intestabiles, si à volentibus suscipitur, minimè ferendam pravitatem arguit, si ab invitis per metum exprimitur, aut veniam, aut misericordiam meretur: ita justà reprehensione caret, imò laude non caret orationis comitas, quæ bonis & moderatis principibus paulò cumulatiorè mensurâ laudes suas admetitur. Nam hæc bono more, bono fine concepta benignitas, generosis mentibus honestum ardorem addit, ut quales famâ & sermonibus prædicantur, tales re & factis appareant, tum autem secuturi principes sub exemplo (quod est efficacissimum docendi genus) admonentur, quales esse debeant. Hæc verò utilitas tanta est, ut vix ulla uberius dici aut excogitari possit. Nam si præclarum & salutare munus administrat, qui privatis hominibus normam præscribit, quo pacto vitam instituere oporteat: quantò magnificentius de genere humano meretur, qui rerum humanarum moderatorem & arbitrum, velut è speculâ, signum extollit, quo duce ad immortalem gloriam niti, & ad solidam

solidam conscientiae voluptatem aspirare possint? Socrates, vir admirandus, in quantum ipsa virtus intelligi potest, omne laudis & voti punctum sese tulisse arbitrabatur, si quaecunque suada vel arte consecutus esset, ut homines ad virtutem capessendam excitarentur: item longè meliori jure dici potest, si quis amore honestatis, & odio turpitudinis inflammet eos, quorum nutu & exemplo mentes ac mores civitatum gubernantur. Principes dico, quorum sive labe, sive laudes à reip. vel salute, vel everfione sejungì non possunt, qui qualemcunque famam meruerint, magnam oppidò sunt habituri. Quocirca rem eximiae laudis & artis aggreditur, quicumque tales per hunc vitae circum ad candidam publici boni metam inoffenso cursu perducere conatur: sed aberrabit à portu, nisi velificationem obliquet. Flexu, inquam, opus est, ut propositum finem assequatur. Nam populo quidem & subditis, multa facilem & expeditam viam ad recta studia commonstrant. Primum, à voluptatibus & deliciis procul habentur, quæ blandà quâdam vi perstringunt ingeniorum aciem & industriæ nervos elidunt. Deinde, consiliis amicorum regi possunt, etiam liberis objurgationibus corripì, sicubi eos officii capiat oblivio. Postremò, si licentiùs ruant, jura judiciaque in medio posita sunt, & leges, quibus intra gyrum obedientiæ coërceantur.

Principibus autem, quorum maxima ratio haberi debet, ea copia non suppetit. Diminutionem eam majestatis credunt, si legum potestati sese subjiciant. Consilium autem dare iis, qui in excelso ætatem agunt, prorsus est, ut vaser Flaccus monet, periculosa plenum opus aleæ: multò magis arrogans & onerosum videtur, si quis hoc sibi sumat, ut eos præceptis instruat, & ad officii munus conformare velit. Non enim dignum regali fastigio arbitrantur, ad præscriptum cujusquam hominis vitam moderari, quibus vitiosa libido sua facit auspiciam, & voluntas pro omni ratione dominatur. Quod si qui sunt paulò tractabiliore ingenio, tamen ne ii quidem æquo animo doctorem aut monitorem ferre possunt. Adeò agnatum est præpotentibus vitium, detrectatio dedignatioque parentendi. Quòd rectè atq; ordine remp gerunt, id omne sapientiæ ac felicitati suæ acceptum ferri cupiunt, nec partem ejus gloriæ cum ullo mortalium communicare dignantur. Tamen si quisquam indiget multis & magnis adiutoribus, ad gubernandum fortunæ suæ molem, certè in eo censu principes potissimum censeri debent: nec ullum certius bonæ mentis specimen edere possunt, quàm si viros vitâ & famâ probatos illustri gratiâ complectantur, opibus augeant, honore ac dignitatibus extollant. Atqui nullius rei penuriâ magis afflictiuntur, quàm fidelium administratorum. Amicitia sanè, præcipuum huma-

humanæ societatis bonum, & maximè necessaria vitæ supellex, in magnatum palatiis haud facilè comparet. Nam propter augustam eorum dignitatem, & magis propter insitam summis potestatibus superbiam, paucis ad interiorem eorum notitiam aditus patet: quibus autem ea fors vel fato, vel arte obtingit, hi potius Alexandri purpuram, quàm ipsum venerantur: omniaque magis ad gratiam, aut commodi sui rationem referunt, quàm ad imperantis utilitatem. Cujus pravitatis culpa magnam partem hæret in ipsis principibus, quorum mentes vel imperii licentiâ fascinatae, vel assiduis assentionibus occæcatae vix cuiquam concedunt, ut, quæ velit, sentire; quæ sentiat, liberè effari possit. Non est itaque mirum, si deest, qui verum dicat iis, qui veram vocem audire dedignantur. Nec hoc sine stat malum; nam si replicemus annalium memorias, videbimus multis exitio constitisse libertatem benè suadendi: contra adulatio erga quemcunq; principem, ut sine affectu, ita ferè sine periculo transigitur. Interim hoc dulce venenum, hæc blanda pestis, hoc crudele gaudium, certam perniciem adfert maximis regibus, quorum opes sæpius adulatorum bellaces blanditiæ, quàm hostiles copiæ subvertunt: nec quidquam Imperatore miserius est, apud quem vera reticentur. Julianus, cætera vir egregius & laudabilis, nisi quòd ob scelus desertæ fidei Christianæ tædum

Apostatæ nomen ad posteros transmisit; is cum à purpuratis aulæ mancipiis insigni laude celebraretur, quòd jus cuique suum æqualiter divideret, cordatè admodum respondit: Enimverò, inquit, exultarem his vocibus, si ab iis proficiscerentur, quibus integrum esset actiones meas culpæ, sicubi hallucinarem, & ab officii religione deflecterem. Ab hâc mente eximius Arragonum Rex Alphonsus dicere solitus erat, nullos Principi consiliarios utiliores esse, quàm mortuos; nimirum libros sapientum innuebat, & mutos rerum magistros, qui immunes à favore, à frigore, sine spe, sine metu puram & incorruptam veritatem æquè pauperibus, æquè locupletibus edisserent. Scitè & facetè Carneades agebat, filios Regum nihil rectè doceri extra unicam artem equitandi: quòd in cæteris exercitationibus omnes ultrò palmam illis deferant, at succussator equus, insolens aulicarum artium, nullum discrimen statuatur inter Iros & Bellerophontas. Ita sanè est, ex illa ingenti turbâ hominum, qui penetrant aulas & limina regum, vix unus aut alter est, (& nimiùm dixi) qui fortiter Cæsarem amet, qui ex animo ipsi velit, ac non temporis causâ dissimulet. Plerique vultum è vultu comparant, & mores effingunt ad alienæ voluntatis conjecturam, tum, quod maximè perniciosum & capitale est, nulli jaclantiùs fidem ostentant, quàm qui opere deseruntur. Longè enim

enim

enim ingeniosior est ad excogitandum assentatio, quam sincerus affectus; simulatio, quam nuda simplicitas; servitus, quam ingenua libertas. His incommodis non aliunde præsentior medicina speranda est, quam ab exquisitâ institutione, vel ab heroicâ naturâ, qualem in Trajano fuisse apparet, & magis deinceps apparebit, ubi in rem præsentem veniemus, ac sigillatim explicabimus, quæ hæc præclarâ oratione continentur: in quâ (sicut antè diximus) titulo tenus gratiæ aguntur à Consule Plinio ex decreto Senatûs, sed scopus & mens recitationis fuit, ut Imperatori virtutes suæ veris laudibus commendarentur. Hoc idem propositum fuit Senecæ in eximiis libris de Clementiâ, quos Neroni sese d'casse profiteatur, ut, inquit, vice speculi fungerer, & te tibi ostenderem, perventurum ad voluptatem maximam omnium. Uterq; igitur, & Plinius noster, & Seneca, laudabili instituto, consimili etiam artificio usi sunt ad conciliandum sibi favorem apud suos, dum quisq; pro suâ parte conatus est, exhibere ob oculos vivam virtutis effigiem, in quâ, velut in speculo, sese possent agnoscere, & bona sua contemplari. Quæ quidem voluptas summâ est apud animum recte sibi conscium. Quanquam enim gloria sequi nō ambiri debet; & ipsa virtus satis amplum sibi theatrum est nec ullam extra se mercedem quarrit; tamē laus grato & libenti animo amplectēda est, cum ultrò se

fruendam præbet: nec à benigno censore culpâ pari potest dictum Hectoris, apud veterem Poëtam:

Letus sum laudari abs te, pater, laudato viro.

Cyrus apud Xenophontem memorat, eosdem labores non æquè graves & molestos accidere Imperatori ac militibus; *Ἰμῶν φέρει δὲ ἢ τιμὴ τῶν πόλεων*, mitigat honor & edulcat labores. Idèò etiam existimaverim, non sine numine vitam & actiones principum in conspicuo & illustri loco sitas esse, ut si eos honestatis pulchritudo ad rectè faciendū non alliceret, infamiæ pudor, & honoris, ut sic dixerim, sufflamen à maleficio retardaret. Nemo, nisi qui à naturali lege descivit, & omnem verecundiam penitus exiit, tam apertè simpliciterq; malus est, quin latebras flagitio quærat: id proclive est iis, quos fortunæ humilitas

ἔ' fama obscura recondit.

At magnatum vitia non magis latere possunt, quàm notabilis verruca seu nævus in facie. Quocirca gloriosa servitus, & honorifica necessitas illis incumbit, ut tantò diligentius vivendum habeant, si non ob reverentiam bonæ conscientiæ, faltem ob curam colligendæ estimationis, & promerendæ posteritatis. Cæterùm longè dispar eventus in Nerone, longè dispar in Trajano fuit. Nam Trajanus ad extremum in suscepto veræ gloriæ curriculo constanter perseveravit: Nero omnibus flagitiis
sacrum

sacrum caput devinxit, & super matricidium
 doctoris atq; educatoris sui cæde sese contami-
 navit, ut nomen ipsum Neronis, non amplius
 hominis, sed monstri, sed piaculi titulus esse vi-
 deatur. Cujus tantæ communicationis ac di-
 versitatis hanc intimam causam fuisse opinor,
 quòd in Trajano naturalis quædam ingenii bo-
 nitas, & in affectata virtutis indoles vige-
 bat, quam penitus insitam, & altissimis defixum ra-
 dicibus, nulla vis de statu movere, nulla hono-
 ris aura labefactare valuit. In Nerone contrà
 fucus, & simulatio residebat; vel certè semina
 illa virtutum erant, veluti sparsa summo, nec sa-
 tis subactò, mentis solo, ut ad solidam frugem
 & justam maturitatem efflorescere non po-
 tuerint. Nisi forsitan hæc imperii conditio &
 natura est, ut etiam rectissimas mentes à virtu-
 te detorqueat: quandoquidem plurimi, cum
 egregiam sui spem & magnificam expectatio-
 nem concitassent, tamen vi dominationis, &
 fortunæ indulgentiâ corrupti sunt, nec soli
 Galbæ competit elogium Cornelianum, ut im-
 perio digni videantur, nisi imperassent. Vide-
 licet arduum & immensum opus est, sui mo-
 dum tenere, & eluctari ad verum decus, per tot
 bonæ mentis impedimenta, quæ principibus
 viris objiciuntur. Felicitas enim, & obsequia
 faventis Fortunæ, totum hominem acriùs excu-
 tiunt, quàm adversa casuum. Nam contra mise-
 rias & ærumnas, quæ gladiatoriam impressione

nos invadunt, tanquam adversus legitimum hostem comparat se animus ad resistendum: secundæ res autem præ se ferunt gratiosum, & amabilem vultum, ac specio juvandi per cuniculos oppugnant, & è præsidio dejiciunt augustam illam rationem, quæ dux atq; imperatrix vitæ mortalium esse gloriatur. Maximus prudentiæ magister, & sincerus humanarum actionum arbiter, Tacitus, non sine gravi causa demiratur, cur, cum Tiberius iudicio abundaret, ac quisquam homo, cum esset instructus optimis artibus ac disciplinis, nec ignoraret, quæ fama clementiam sequeretur, tamen animum ad omne crudelitatis genus applicarit? Proponebat hunc nodum sagacissimus scriptor, nec solvit. Certè monstri instar videtur, præsertim cum ratio & exempla doceant, justitiam, probitatem, clementiam aliasque virtutes non tantum ornamenta regis majestatis esse, verum etiam imperii tutelam in iis consistere, robur & fundamentum stabilitatis. Nec diurnare potest ulla vis aut potestas, nisi eam recta mens, recta ratio temperet atque moderetur. Possem ad testimonium citare tragicos exitus multorum tyrannorum, quos à publicis cervicibus inania facta sua depulerunt: sed vix ullum splendidius exemplum, ab omni vetustatis memoriâ, produci potest, quàm horum duorum, quos modò nominavi, Neronis atque Tiberii. Nero, cum esset à Senatu hostis
judi-

judicatus, missi sunt, qui hominem investiga-
rent, ut more majorum plecteretur: interro-
gavit, quodnam id esset genus poenae, cumque
comperisset, nudi hominis cervicem inferi
furcae, corpus necem usque virgis caedi; conter-
ritus atrocitate supplicii, quaesivit, nec reperire
potuit, cuius manu interficeretur: itaque in
has voces desperabundus erupit: Ergo ego nec
amicum habeo, nec inimicum. Quid Tibe-
rius? fatin' parum visus est malorum summam
profiteri, cum epistolam ad Senatum misit,
cujus hoc erat fatale principium: Quid scri-
bam vobis P. C. aut quomodo scribam, aut
quid omnino non scribam hoc tempore? Dii
me Deaque pejus perdant, quam cottidie per-
ire sentito, si scio. Hi verè sunt cruciatus ani-
morum, hic ille domesticus exercitor, & in-
ternus carnifex, qui surdo verbere, qui diris
angoribus conscientiam exagitat, qui minutis
ictibus ita caedit, ut se mori sentiat. Hæ sunt
faces furiarum, quibuscum nullae fidiculae, nulli
unci aut equulei comparari possunt. Tamen
cum intuemur in potentatus & imperia, quibus
foris nitent, vix ratio impetrare potest ab hu-
manâ vanitate, quin illos ad invidiam felices
ac fortunatos judicemus. Quod si, ut mendici
vulnera sua detegunt ad eliciendam plebeculae
misericordiam, ita Megistanes & Satrapæ pa-
lâm oculis hominum exponerent curas atque
solicitudines, quibus sine missione inquie-
tantur,

tantur, non possemus abundè miserari, quos tantoperè mirari non absistimus. Sed quò detestator est & vita & memoria istorum Pelopidarum; hòc acceptior, imò venerabilior esse debet virtus ac moderatio laudatorum Principum, inter quos noster Trajanus, ut ethnicus homo, consentiente gentium famâ, principem locum sibi vendicat. De cuius præstantissimis in omni genere virtutibus, quoniam sæpè dabitur dicendi locus, nihil in præsentia dicam, ampliùs, sed ad vos orationem convertam, Viri Illustres, qui extra ordinem hæc nostra initia vestro auspiciatissimo conspectu ritè secundare dignati estis. Mos haudquaquam reprehendendus admonebat, ut vocis suffragio testarer, quo honore, quâ observantiâ virtutes vestras colam: eò etiam me clementer rapiebat, & officii ratio, & ingenuus animi ardor: sed huic meæ voluntati partim pudor & modestia vestra intercedit, partim imbecillitatis meæ conscientia. Tantum enim abest, ut quidquam adstruere possim vestris laudibus, ut potiùs multum de cumulo demturus sim, si eas partes attentavero. Simul etiam veritus sum, ne gratiæ condonare viderer, quod liquidæ veritati tribueretur. Tutiùs igitur & religiosius fuerit, si honore silentii suppressam, quod voce & stylo resignare non audeo, ad exemplum ingeniosi pictoris, qui velo inumbravit, quod peni-

penicillo exprimi posse desperabat. Quod tamen & sine offensâ pudoris vestri facere licet, & sine ingrati animi notâ omitti non decet. Humanitati vestrę gratias habeo, quàm possum, maximas, quòd seria vestra ludo nostro posthabere non horrueritis, omni studio ac diligentia enitar, ne homini parùm grato ac memori hic honos habitus esse videatur. Vobis autem, lectissimi Juvenes, qui frequentes huc convenistis, eum me publicè privatimque probabo, ut nullo tempore vestris honestissimis studiis & præclaris conatibus labor & industria nostra defuisse comperiatur.

D I X I.

DOM.

DOM. BAUDI I. C.

ORATIO

VIII.

*De amplectendis belli Belgici Induciis,
Anno clo lcc IX.*

Edita sub nomine

JULIANA ROSBECKI.

OMNES, qui aliquo humanitatis sensu ducuntur, quiq̄ue benevolò animo affecti sunt erga nomen & nationem Belgarum, sicut illacrimari coguntur nostris miseris & calamitatibus: ita nunc summis in cœlum laudibus efferre debent eximiam illam mansuetudinem, incredibilemq̄; ac propè divinam animi moderationem, quâ Rex Hispaniarum & Serenissimi Archid. impulsus, fasces suæ Majestatis submitunt, nec ullas, quamlibet novas & inusitatas, conditiones repudiant, dum fessos civilibus bellis populos, ad beatum pacis ac tranquillitatis portum, provehere ardentibus votis exoptant. Non fuit hoc incœptum humani consilii, sed à cœlesti nutu atque instinctu profectum est. Deus, inquam, Opt. Max. in cujus manu sunt corda Regum, hanc mentem is divinitus inspiravit. Vix enim unquam

quam fando auditum est, aut legendo comper-
tum, tantam in tali fastigio demissionem exti-
tisse. Libet sæpius iterare, quod dixi :

*Non hæc humanis opibus, non arte magistrâ
Proveniunt, neq; nos mortalis dextera servat.*

Maior agit Deus, atq; opera ad mājora remittit.

Sæpenumerò, Auditores, mecum ipse me-
ditari soleo, & præteriti temporis memoriam
evolvere, quòd si quispiam hos rerum eventus,
hanc magnam fortunam, prælagire nobis in-
tendisset, non solùm vanus augur, sed insul-
sus & commotæ mentis homo iudicatus fuif-
set. Vos rerum temporumq; consulti nostis, me
vera loqui. Equidem quò mecum impensius
ipse reputo tanti beneficii magnitudinem, vix
eam animus capere potest, laborq; sub onere
admirationis. Hæc enim unica palma facile
vincit omnes lauros ac triumphos, quum po-
tentissimi Duces cogunt in ordinem, & publicis
utilitatibus postponunt suos affectus, frenant
libidinem dominandi, quæ solet in excellen-
tibus naturis sedem regni constituere; com-
pescunt cupiditatem vindictæ, quâ nihil est in
pectoribus humanis vehementius, aut quod
rectorem ægrius patiatur; iracundiam mode-
rantur, quæ est inimica consilio & sanæ rationi.
Principium igitur hujus facti, tam præter spem
& opinionem hominum ingentis, fato &
coelesti providentiæ est imputandum. Tum au-
tem nativa bonitas, quæ præcipua est virtus
heroi-

heroicarum & illustrium animarum, ad hanc rem impulsor fuit; parsimonia humani sanguinis, misericordia pereuntium populorum, salus civium, quæ suprema lex est actionum præstantissimarum. Non ego, in causâ Patriæ prævaricator, adversariorum patronus huc accessi, neq; verò tutum aut consentaneum foret. Tamen illud affirmare audeo, si de animis eorum verosimiliter conjectare velimus, eos benignitate & clementiâ adductos, non vi aut necessitate compulsos, ad præsentaneam nos Pacis vel Induciarum pactionem invitasse. Quis enim terror, quæ vis aut necessitas effecit, ut eò delaberentur animæ terroris expertes, & corda vinci nescia, nisi vis fortè lenitatis & clementiæ, quibus ducibus qui se regendum permittit, is, ut cum Plauto loquar, victor victorum cluet?

Latius reges avidum domando

Spiritum, quàm si Libyam remotis

Gadibus jungas, & uterque Pœnus

Serviat uni.

Nunquam enim Regum ac Principum sublimitas celsiùs assurgit, quàm cum se ob publicam salutem demittit, secunda magnitudinis suæ, cui nullum impendet ex humilitate discrimen. Hæc laus defuit summis terrarum Monarchis, qui, quum omnia subjugassent, cupiditatibus suis succubuerunt, victi ab animi impotentiâ, ab iracundiâ. Quis Alexandro Magno rebus gestis comparandus est? Domuit gentes imma-

nitato

nitare barbaras, numero infinitas, locis disjunctissimas, omni paratu copiarum abundantes, at cum totum penè orbem infra majestatem suam cerneret, animo imperare & vitis suis judicare nequivit. Hinc multa contra decus honestatis patravit, dum, vino & irâ victus, in amicorum intimos parricidiale ferrum stringit, ac viros, sanctitate morum & sapientiæ studiis insignes, per tormenta fœdè trucidari præcipit. Itaque Cicero,

Flos illibatus populi, Suadaq; medulla,
 non dubitat in præclarâ illâ, pro M. Marcello, oratione cunctis bellicis laudibus ac trophæis I. Cæsaris anteferre clementiam & placabilitatem animi, quòd, sepositis suspicionibus & offensis, Marcellum Senatui populoque Romano & Reip. concessisset ac redonasset. Igitur, nisi turpissimam ingrati animi notam incurere velimus, immortales gratias & habere & agere debemus serenissimis Principibus, ob tam illustre meritum ac prorsus insperatum, & memorem animum ingentisque voti reum profiteri. Quum enim omnes & singulæ induciarum, ab illustribus Galliarum & Britanniae Legatis propositarum, conditiones honestissimæ sunt, Patriæ necessariæ, bonis exoptatissimæ; tum verò una quædam in illis est, quæ supra cæteras caput effert, & à quâ eadem omne robur suum atque firmitatem accipiunt. Nam qui pro Patriâ nostrâ, in libertatem adserendâ, tam

atrox, tam diuturnum, tam denique calamitosum bellum cum Rege Hispaniæ gessimus, hæc tempestate summam votorum consequi possumus, & non nostrâ solum opinione ac sensu, sed adversariorum quoque adsensu, amplissimo Libertatis titulo beneficioq; frui. Hæc prima & potissima induciarum conditio est, quæ non dolosè, aut captioso verborum circuitu, sed disertissimis vocibus, & luce meridianâ clarioribus exprimitur. Felicem magnamque Patriam isthoc nomine! cuius gloria & amplitudo tanta est, ut si dignis eam præconiis celebrare jubeam,

conantem debilitaret onus.

Quod usque huc nunquam sperare, vix timidâ votorum nuncupatione efflagitare fiducia fuit;

quod optanti Divûm promittere nemo

Auderet,volvenda dies en attulit ultro.

Sed quid est? resilit patria formidine plena; & tam ingens, tam inusitatum, tam denique insperatum beneficium rectis oculis intueri, & securâ mente arripere nescit. Nam plebejæ mentes, quia intellectu non percipiunt naturam heroicorum pectorum, in quibus seorsum tam excelsæ virtutes habitant, falsas nobis causas vanosq; metus fugimus, quasi libertati nostræ per ambitiosam ostentationem, & imaginariam recognitionem fraus fiat insidiæque parentur. Videl' est in summis felicitatibus, & forte

forte nimis secundâ, obstupescit veriùs huma-
 na mens, quàm lætatur; quia veretur, ne subi-
 tum illud bonum repentina calamitas & mise-
 randa vicissitudo consequatur. Similis quæ-
 dam formido, terror aut suspicio nostros ho-
 mines incessit, qui, quid hic latere, & quid tam
 speciosa libertatis recognitio portendere pos-
 sit, etiam atq; etiam expendunt. Sed utinam
 expenderent tantùm, & non formido in odi-
 um, tergiversatio in pervicaciam, cautiones
 denique in scommata & opprobria scepro-
 rum conversæ essent. Sunt enim nonnulli ho-
 mines, qui omnia sinistrorsum detorquentes,
 odio & avaritiâ pleni, dictis factisque conati
 sunt Ordinibus fucum facere, & turbulento
 molimine universum pacificationis negotium
 impedire, quod minimè erat ferendum. Insidi-
 as enim, quas histriones illi se metuere simula-
 tẽ proclamant, non eò usque æstimari fas est, ut
 earundem causâ repudiemus præclaras rerum
 utilissimarum conditiones; verùm, ut consili-
 um capiatur, quî, salvâ Induciarum spe, dolis &
 fraudibus multò jam antè obviam eatur. De
 quo quid ambigimus? Si enim Ordinibus vi-
 gilantissimè ad omnia intentis non defuit pru-
 dentia, per quam pericula ex Induciis verosi-
 militer nasciturâ prospicerent, nefas sit du-
 bitare, quin, ut in bello, sic & in pace facilè ca-
 vebunt, ne quid Resp. detrimenti capiat. Nam
 in ocio serio cogitabunt de negotio, quia cum

curis solutus est animus, tum maximè, quod verum rectumque est, cernit, & (quod præ formidine aut sollicitudinibus, intellectûs aciem perstringentibus, nequibat) venturos rerum exitus sanis rectisque oculis intuetur. Verùm, ut illuc redeam, mirandum non est, si Pacis omnem mentionem, tanquam occursum inauspicatæ avis averfentur, præsertim ii, quibus in campo Martio seges & materies est gloriæ, copiarum, potentia & autoritatis: nec desint illis populares ac speciosæ rationes, quas privati lucri causâ imponant imperitæ multitudini, & insidias vocent, quicquid ab adversâ parte tam liberaliter offertur: omni tempore timendos esse Hispanos, præcipuè autem doniferentes; latere anguem in herbâ; non fidentum hostibus reconciliatis, hoc agi, ut, resumptis viribus, acrius ad pugnam redeant, & ex improvise nec opinantes adoriantur; ex adversariorum opinione fidem hæreticis atque rebellibus non servandam; denique ea, quæ sunt juris regii, majestatis & supremæ rerum potestatis, nullâ pactione cedi posse, nullo tempore præferibi. Quid multa? Causas omnes curiosâ indagine vestigant, quibus ad diffidentiam, tanquam ad unicum securitatis asylum, suos deducant, ne quid usquam tutum, ne quid sanctum & inviolatum esse arbitrentur. Nihil mihi factu promptius esset, quàm ad singula respondere. Sed, ne in nimis longum excrescat

oratio

oratio, satis sit personam histrionicam detegere, & animos, sub vulpe latentes, in lucem atque sub aspectum proferre. Haud dubiè enim eos, qui sic in hæc rerum temporumque scenâ fermocinantur, non ex incorrupto animorum sensu loqui existimandum est, sed partim aliorum præjudicatis opinionibus, velut æstu quodam, abripi, & instar pecudum sequi antecedentium gregem; partim sub velo boni publici, quod est mantile & everriculum multarum malitiarum, suam rem agere, & privatis commodis atque utilitatibus studere, quæ semper offecere & officient publicis consiliis. Satius foret, ut, sepositis aliis cogitationibus, omnem curam, prudentiam, & ingenii solertiam in commune bonum dirigerent, ac seriò tandem meditarentur finire miseras, quibuscum per tot annos infelix patria conflictatur. Metuere liceat, sapere libeat, & formido nostra non ab vanissimâ rerum imagine, longeque petitis suspicionum portentis, sed à rectis judiciis & publicæ incolumitatis respectu, moderamen accipiat. Sed nec fortunæ prosperitas, aut virium nostrarum fiducia, spiritus attollat. Nunquam enim magis de bello finiendo cogitandum, quàm post victorias ac triumphos; quo scilicet tempore, præclaris firmisque pactionibus & legibus pacis, consulendi patriæ facultas datur. Quò nobis ante alios majore animorum propensione inclinandum arbitror,

nn 3.

quippe.

quippe qui non nostro solum Marte, sed exter-
 nis, praesertim copiis atque opibus adjuti, bel-
 lum hactenus gessimus cum potentissimo ter-
 rarum Monarcha. Quanquam, si Resp. nostra
 tam bene esset constituta, ut ad belli continua-
 tionem propriae nostrae facultates & vires suffi-
 cerent, non esset prudentum, certa pro incer-
 tis mutare; cum tam multiplices sint vitae ca-
 sus, tam anceps alea rerum humanarum, ut fre-
 quentiùs ex transverso incurrant, quae non for-
 midamus, quam quae jucundae opinionis palpo
 nobis imaginamur. Proclivissimum est homi-
 ni temerario & incircumspecto, honestas indu-
 ciarum Pacificae conditiones aspernari. Cui-
 vis etiam imbelli atque ignavo licet inchoare
 bellum: sed ægerrimè desinit, nec in ejusdem
 illius manu est auspiciū & finis. Incipit, cum
 alterutri partium displicet pax, & pruriunt
 cornua. Desinit arbitrata victoris, aut alterius
 internecone. Unius horulae momentum, uni-
 usque praelii fortuna subvertere potest, quic-
 quid magno molimine per plures annos exædi-
 ficatum est. Nusquam minùs quam in Martis
 certamine eventus respondent *ἡνιστα γὰρ ὁ πό-
 λευς ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ*, ait Thucydides. Etiam
 optimè deliberata & prudenter administrata
 non rarò sortiuntur infelicem exitum. Non
 enim eodem animo de bello gerendo consul-
 tatur, quo ad gerendum acceditur. Facile est
 enim homini togato replere curiam verbis,
 quae tutò volant, dum

dum distinet hostem

Agger murorum, nec inundant sanguine fossa.

Sed cum in rem præsentem veniendum est, & manus conferendæ cum hostibus, illic virium, non eloquii, certamen cernitur; illic animi, non consilii, præsentia requiritur. Adde quod & fortissimum quemq; Mars pignerari solet;

Mars & fugacem persequitur virum,

Nec parcit imbellis juventa

Poplitibus, timidoq; tergo,

Quantæ ergo temeritatis fuerit, imò dementiæ, quum tantò simus adversariis inferiores, sive dignitatem consideres sive potentiam, superbo fastu aspernari tam utilem, tam honestam, tam deniq; tutam conditionem? Tutam ajo, quia sincero affectu citraque fallaciam nobis eam propinari censeo. Enimverò nisi Rex Hispaniarum & Archiduces affectu & voluntate cum pastore populorum & rege regum Agamemnone conspirarent, qui agebat:

Βέλομ' ἐγὼ λαὸν σῶον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

Volo ego populum salvum esse potius quam perire;
 nulla vi unquam, nullo metu adducti essent, ut ex æquo cum hostibus suis, paciscendi gratiâ, ex folio in planum descenderent. Errat enim largiter, & hostium vires ac potentiam nimis imprudenter æstimat, si quis putat, eos in hujusmodi rerum angustias esse coniectos, ut inferioribus Majestate suâ conditionibus angustam existimationem fœdare cogantur. Sed

vide-

videlicet (quidni enim liceat & in hoste laudare virtutem?) stimulavit eos bonum publicum, à quo vinci puicerrimum est victoriæ genus. Utinam redire lubeat in memoriam præteritorum, quibus nempe, seriò bonâq; fide discussis, proniores essemus ad cupidè arripiendas rerum præstantissimarum commoditates, quæ nobis divinitus offeruntur. Utinam sine partium studio, sine gratiâ vel odio, pessimis consulendi arbitris, nudam veritatem levato opinionum velo contemplari, sanisque judiciis à falso secernere valeamus. Sed nec decorum est homini privato, nec tutum subdito, vocare in dubium fundamenta publicæ causæ. Fuerit quædam major vis, quædam cælo missa calamitas, & ineluctabilis fatorum series, quæ miseros cives

Omniibus exhaustos jam casibus, omnium egenos, ad arma funesta protraxit. An ideo necesse est, in perpetuum ac sine ullâ respiratione,

Ἄπονον πόλεμον πολεμίζην ἢ δὲ μάχεσθαι;
Irreconciliabile appetere aut gerere bellum?

Nam quis erit modus sæviendi in mutuam perniciem? grassandi in Patriæ viscera? fundendi fraternum sanguinem? Quando tandem finem videbimus tot malorum & exitiorum, quæ jam per annos XL. & quod excurrit, nos minutis ictibus cædunt, ut perire nos cottidiè sentiamus, vel, quod deterius est, ne sentiamus quidem? Nam si seriò morbum agnosceremus, &
 nisi

nisi longa patiendi consuetudo callum sensibus obduxisset, ad medicinam ægra Patria confugeret, nec remedia ultrò oblata rejiceret atq; aspernaretur. Omne bellum per se miserum est & calamitosum : nullum infelicius bello civili & intestino.

ἀφρήτωρ, ἀθέμιτος, ἀνέσιός ἐστιν ἐκεῖνος,
ὅς πολέμῳ ἔραται ἐπιδημίας ὀκρυόεντος.

Gente fœdus caret, nec fas aut fœdera novit,

Qui cives inter cupit exitiabile bellum.

Is est ex numero civium ejiciendus, imò ex finibus naturæ humanæ exterminandus, tanquam monstrum, quod lustrò piari solet, & in ultimas terrarum oras deportari, quem discordiæ, quem cædes civium suâ sponte delectant. Pia & sancta bella Christianorum, non ad internecionem contrariæ partis, spectare debent, sed hunc scopum oportet esse propositum, ut laurea triumpho cedat Palladis olivæ, nec aliud armorum præsidio quærat, quàm ut in pace securè vivere liceat. Huc ut pertingat Resp. nostra, num auspicius tempus exoriri queat, quàm quod nobis in præsentiam non sine nutu divini numinis obtingit? Summi principes & latissimè regnantes domini pertæsi tot acerba casuum & calamitatum, quæ civilibus bellis indivulsæ comites adhærent, eò majestatem suam dejiciunt, ut ne quidem conditiones, nimisquam exorbitantes & absonas, subire vereantur, modò vel per imminutionem, suæ majestatis via mu-

nn s

nia.

niatur ad sacellum Divæ Pacis. Etsi Reges nunquam majores sunt & augustiores, quam cum sese ad humanitatis officia comiter submittant. Neq; enim tali fastigio ullum imminet à benignitate periculum. Semper illos celsitudo sua comitatur, ac nihil detrimenti capere potest vera magnitudo Heroum καὶ διοτρεφέων βασιλέων, A Jove nutritorum regum, licet & quas cum inferioribus pactiones inire dignentur. Nullâ re mortales accedunt propius ad divinæ naturæ similitudinem, quam ignoscendo lapsis, obliviscendo injuriarum, consolando afflictos, deniq; salutem impartiendo quam plurimis, & servando etiam servari nolentes. Humanitas & clementia hominem cœlo adserit: &, ut olim acclamabant Athenienses Pompejo, urbem ingredienti,

Ἐφ' ὅσον ἄνθρωπον οἶδας, ἐπὶ τοσούτον εἶ θεός.

Qua studes homo vocari, dignus es dici Deus.

Sceptrigeros Reges etiam invitos subsequitur sua majestas. Procul eos summovent ab invidia & contemptu non solum fasces Imperii,

οἷς λαοὶ τ' ἐπιτετραγέφαλαι, καὶ τόσα μέμηλε.

Quæi populi commissa salus atq; ardua rerum,
Verum etiam ipse Deus, qui Reges & Regum apices sacro honore extollit.

Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, Φιλεῖ δὲ ἐμνητίετα Ζεὺς.

A Jove Regis honos, hunc diligit ipse Deum Rex.

Quin

Quin ergò cognoscimus felicitatem nostram, ex Regali atque Archiducali mansuetudine prognatam? Quin, quò fata & Principum benignitas vocant, fausto pede imus? & projectis infelicibus telis, dexteras fidei & amicitiae sacras jungimus cum nostro sanguine, cum fratribus, qui & linguæ confortio, & patriæ societate, & sanctissimæ necessitudinis pignore sunt nobis conjuncti? Sed videlicet, ut in corporibus hominum quidam sunt morbi, qui stupore sensum præpediunt, ut ciborum suavitatem degustare non valeant: ita nos, fatali quodam malo perstringente mentis aciem, bona nostra non intelligimus, & obsequentem fortunam, ultrò nobis oblatam, intromittere non dignamur. Infidias metuere fingimus, ingeniosi que sumus in exaggerandis causis malignarum suspicionum, ne pacis unquam ægra Patria compos evadat: quæ tamen sola potest mederi rebus afflictis, & honori pristino restituere spes, opesque Belgarum. Plato, Princeps ingenii ac doctrinæ, literis prodidit, apud Arcadiæ populos anniversarium sacrificium Lyceo Jovi solitum esse celebrari, in quo tum alia quædam animalia, tum etiam vivi homines immolabantur; quorum carnes & viscera, promiscuè cum visceribus aliorum animantium mixta, ad epulandum convivis apponebantur: cui autem obtigerat humanis carnibus vesci, in lupum eum transformari credebant, & cum eo genere

nero

nere ferarum per saltus ac nemora divagari.
 Huc nimirum spectat fabula, ad effigiem natu-
 ræ & veritatis accommodata, ut perspicuum
 fieret, eos, qui semel incepissent cædibus & mu-
 tuâ internecione grassari, naturam ipsam ex-
 uere, & in agrestes immanesq; belluas degene-
 rare. Mithridatem etiam, Ponti regem, ferunt,
 quum se continenter antidotis adversus vene-
 na præmuniret, hoc tandem effecisse, ut in na-
 turam consuetudo mutaretur, nec sibi sumptis,
 mortiferis portionibus necem afferre posset, et-
 iam quum omninò mori decrevisset. Vix ad-
 duci possumus, ut fidem habeamus priscis scri-
 ptoribus, cum talia legimus consignata monu-
 mentis historiarum. Sed incredulitatem ejera-
 bimus, & admirationes desinemus, si bonâ fide
 velimus in nosmet ipsi inquirere, & feritatem
 nostrorum morum atq; temporum rectis oculis
 contemplari. Quotusquisq; enim nostrum est,
 quem immania hæc bella non adeò efferarunt,
 ut & malo suo gaudeat, & omnem humanitatis
 sensum ex animo eiecisse videatur? Quum ni-
 hil sit in rebus mortalium, & nomine pacis dul-
 cius, & reipsâ magis salutare, magisq; consen-
 taneum cum officio & ingenio humanæ natu-
 ræ: tamen ita pleriq; obduruimus ad miseras
 & calamitates nostras, ut solam Pacis & Indu-
 ciarum appellationem, tanquam infames sco-
 pulos, aut sinistri ominis augurium, exhorre-
 scamus: Quod ex eo facilè liquet, quod non

con-

contenti humanissimâ declaratione, quâ Status unitarum provinciarum agnoscitur populus liber & αὐτόνομος, cui pro arbitratu liceat uti suis legibus, suis moribus atq; institutis: postulavimus in civiles quasdam cessionum formulas, quæ nihil utilitatis aut commodi afferebant, præter dedecus & opprobrium sceptrorum: ut facilè cuivis homini, non prorsus excordi, appareret, nihil aliud quæri, quàm ut hâc monstrôsâ petitione negotiatio disturbaretur. Si malè vellem ominari Patriæ, non possem quidquam infaustius nostris hominibus imprecari, quàm ut in tali pervicaciâ & importunitate perseverent, utq; per improbitatem eacuncta tandem consequantur, quæ flagitant, & his etiam plura. Nam si in cœlo Deus est, inspector & arbiter humanarum rerum, qui majestatem Regum adserit, & Nemefin, sanguineo armatam flagello, gentibus immittit, ad puniendum spes nimis elatas atq; immoderatas, non est dubium, quin gravis exitus incumbat cervicibus eorum, qui tam intemperanter sceptris illudunt, dum eas conditiones populi, olim subditi, à Serenissimis terrarum dominis deposcunt, quas nemo privatus subire in animum induceret.

*Evertère domos totas, optantibus ipsis,
Dii faciles; nocitura togâ, nocitura peruntur
Militiâ.*

Ut olim, fatuus ille Phrygiæ Rex, Midas, qui pretioso

pretioso contactu omnia convertebat in aurum, inter medias opes inops, hoc ipso gravem ærumnam incurrit, quod voti compos a Baccho redditus esset; ita nos vitiis nostris & discordi libertate concidemus, si ad metam omnium, malè optatorum pervenerimus. Quàm benè in nos congruit, quod de P. Romano affirmat apud Tacitum Galba Imperator, in aureâ oratione, quâ Pisonem adoptavit: Nec totam servitutem pati possumus, nec totam libertatem? Queri solemus de Regum Ducumq; inclementia: sed eorum, qui parent, ingenia sæpè huic incommodo mederi queunt, si compescant ardorem nimix & effusæ libertatis, & obsequium cum securitate malint, quàm cum pernicie contumaciam dedignationemq; parendi. Quoniam in eum sermonem nos occasio deduxit, non possum, quin orationi intexam aureas voces T. Quinctii Flamini, quas tanquam ex oraculo effatus, & non solum Græcis, sed nostris quoque Ordinibus, qui summæ rei præfunt, arrectis auribus hauriendas, & intimis sensibus defigendas observandasq; proposuisse videtur:

Libertate modicè utamur, temperatam eam salubrem & singulis & civitatibus esse; nimiam & alii gravem, & ipsis, qui habeant, effrenatam ac præcipitem esse. Concordiæ in civitatibus Principes ac Ordines inter se, & in commune omnes civitatè, consulerent. Adversus consentientes nec regem quemquam satis validum,

nec

nec Tyrannum fore: discordiam & seditionem omnia oportuna insidiantibus facere: quum pars, quæ domestico certamine inferior sit, externo potius se applicet, quàm civi cedat.

Quare si dubitamus mentem iam melius flectere, quo tamen consilio nullum salubrius eligere possumus, semperque integrum est viro sapienti pœnitere: saltem fruamur beneficio Induciarum, quas si temperanter bonâque fide habuerimus, optimâ spe sustentor fore, ut exinde pax aterna & inviolabilis consequatur: cujus sensus tantò suavior erit, quò sævioribus bellorum procellis per tot annos jactati fuimus. Quid enim ultra tendimus? An non jam satis intepuit ferrum in tuo fratrum & popularium sanguine? Quin positus in commune odiis, manus infestas vertimus in juratum illum hostem Christianarum gentium, quæ florentissimis Europæ regnis exitium aut servitutem, quâvis morte atrociolem, minitatur, dū validas vires in Patriæ viscera convertimus, & atterimur civilibus bellis? Illic seges & materies est uberrimæ laudis. Illic in omnem eventum patet campus ad sempiternam gloriam. Aut enim honesta mors immortalitate donabit victos, in tam præclaro certamine, aut parata erit palma victoribus. Hæc verè sacra militia est, propagare decus ac dignitatem nominis Christiani, Turcis & infidelibus bella parare, qui non tam suâ virtute, quàm nostris discordiis formi,

formidabiles & potentissimi evasere. Si hæc
nostra fortitudo exercitata cædibus consan-
guineorum populorum, sese in capita ac perni-
ciem communium hostium effunderet: non
est dubitandum, quin hujusmodi pios cona-
tus Deus ille exercituum fausto sit
exoptatoq; sine termina-
turus.

D I X I.

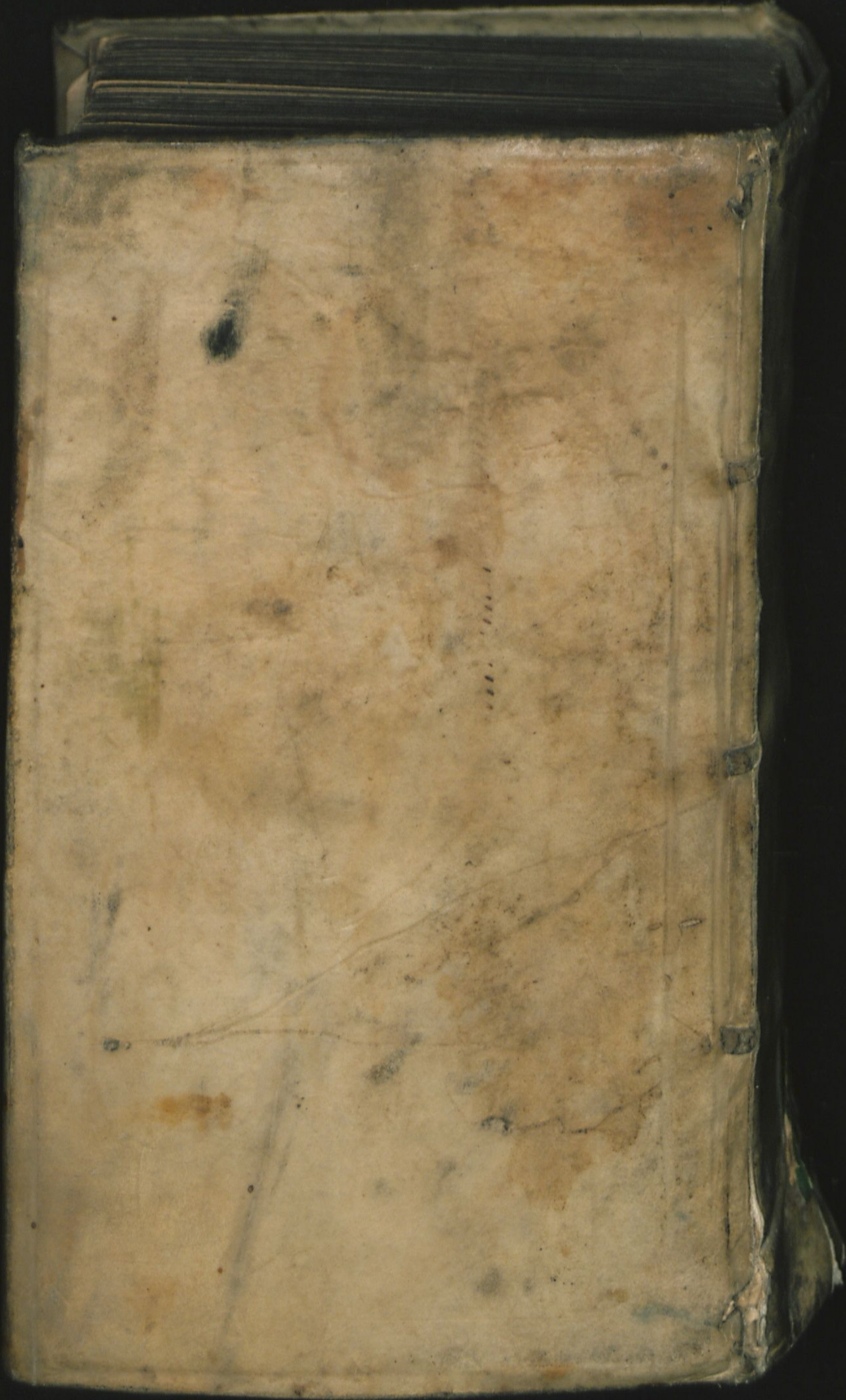
Ca. 1600. 8

ULB Halle
006 690 939

3

17
Mi

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Farbkarte #13

DOMINICI BAUDI
RATIONES,
QUÆ EXSTANT ^{ant}
OMNES,
Ex Bibliotheca PL 1424
ANI RUTGERSI,
SEXTA EDITIO
serio emendata.

atia & Privilegio Serenissimi
Electoris Saxonie.
sis Eliae Rehefeldii, Bibliopol.
Lipsiensis.
M. DC. XXXV.

